Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Lokalna Strategia Rozwoju

Stowarzyszenia „Ślężanie – Lokalna Grupa Działania”

na lata 2014-2020

obejmująca obszar gmin:

(Gmina Dzierżoniów, Jordanów Śląski, Łagiewniki, Marcinowice, Mietków, Niemcza, Piława Górna, Sobótka)

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie
Projekt realizowany przez LGD Ślężanie współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
działanie 19 " Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER, poddziałanie 19.1 Wsparcie przygotowawcze

Spis treści:

I	Charakterystyka LGD ……....	3
II	Partycypacyjny charakter LSR …….	7
III	Diagnoza – opis obszaru i ludności ……..	10
IV	Analiza SWOT …….	32
V	Cele i wskaźniki ……	34
VI	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru ……...	46
VII	Plan działania ……	56
VIII	Budżet LSR ……...	56
IX	Plan komunikacji ……..	57
X	Zintegrowanie ……...	59
XI	Monitoring i ewaluacja …….	63
XII	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko ……	64
	Wykaz wykorzystanej literatury ……...	64

Załączniki do LSR

1	Procedura aktualizacji LSR …….	64
2	Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu …….…..	64
3	Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu ……	68
4	Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia …….....	71
5	Plan komunikacji ……..	71

Opracowanie:

Stowarzyszenie „Ślężanie - Lokalna Grupa Działania”

ul. Kościuszki 7/9, 55-050 Sobótka, tel/fax 71 31 62 171, www.slezanie.eu, info@sleza.pl

Szanowni Państwo!

Z satysfakcją przedstawiamy Państwu Lokalną Strategię Rozwoju przygotowaną w ramach działań Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 r. dla gmin Dzierżoniów, Jordanów Śląski, Łagiewniki, Marcinowice, Mietków, Niemcza, Piława Górna i Sobótka. Niniejszy dokument to rezultat kilkumiesięcznej, intensywnej pracy liderów Lokalnej Grupy Działania, przedstawicieli gmin i zespołu konsultantów, została poddana konsultacjom społecznym i przyjęta do realizacji przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia w dniu 14 grudnia 2015 r. LSR wyznacza kierunki działania, które mają zdynamizować rozwój i podnieść jakość życia mieszkańców wsi i miasteczek obszaru naszego Stowarzyszenia. Założenia Strategii wynikają z wiedzy jaką dały nam wyniki badań, analiz i doświadczenia wynikającego ze znajomości specyfiki obszaru LGD oraz z realizacji wcześniejszych strategii.

Dołożyliśmy starań, aby opis sytuacji wyjściowej był rzetelny i uwzględniał potrzeby mieszkańców. Dzięki temu zaproponowane kierunki działań odpowiadają rzeczywistym potrzebom i możliwościom wdrożeniowym naszej lokalnej społeczności. Liczymy, że dzięki temu uda się zmobilizować mieszkańców, by w pełni wykorzystali dostępne środki na dofinansowanie swoich projektów. Tylko z udziałem mieszkańców tego obszaru Strategia ma szansę wpłynąć na rozwój regionu.

Zarząd i Rada Stowarzyszenia „Ślężanie - Lokalna Grupa Działania”

Rozdział I CHARAKTERYSTYKA LGD

FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA

Forma Prawna: stowarzyszenie powstałe w oparciu o art. 15 ustawy z dnia 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. Nr 64 poz.427 oraz z 2008 r. Nr 98, poz. 634) i ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 18 marca 2015 r. poz. 378)

Data rejestracji i numer w KRS: 0000252661, 27 marzec 2007 r.

Nazwa: Stowarzyszenie „Ślężanie – Lokalna Grupa Działania"

OBSZAR

Obszar objęty działaniem LGD Ślężanie obejmuje fragment województwa dolnośląskiego o łącznej powierzchni **730 km²**. Do LGD Ślężanie należą gminy wchodzące w skład powiatu wrocławskiego (Jordanów Śląski 57 km², Mietków 83 km², Sobótka 136 km²), gminy wchodzące w skład powiatu dzierżoniowskiego (Dzierżoniów 142 km², Niemcza 72 km² , Łagiewniki 125 km², Piława Górna 21 km²), jedna gmina z powiatu świdnickiego (Marcinowice 95 km²).

Obszar LGD sąsiaduje od północy z gminą Kostomłoty (powiat średzki), Kąty Wrocławskie, Kobierzyce (powiat wrocławski), od wschodu z gminą Borów, Kondratowice (powiat strzeliński), Ciepłowody (powiat ząbkowicki), od południa z gminą Ząbkowice Śląskie, Stoszowice (powiat ząbkowicki), Nowa Ruda (powiatu kłodzki), Bielawa, Pieszyce (powiat dzierżoniowski), od zachodu z gminami Świdnica i Żarów (powiat świdnicki). Sąsiadujące inne Lokalne Grupy Działania z terenem LGD Ślężanie to: od północy- LGD Lider A4, od wschodu – LGD Gromnik, QWsi, od południa – LGD Góry Sowie, od zachodu – LGD Szlakiem Granitu.

W skład LGD Ślężanie wchodzi **8 gmin zamieszkanych przez 55.712 osób** (wg stanu na 31.12.2013 r.).

L.p.	Gmina	TERYT	Typ gminy	Ilość mieszkańców	Obszar w km²	Ilość miejscowości
1.	Gmina Dzierżoniów	020205 2	wiejska	9 339	141	15 wsi, 8 przysiółków
2.	Gmina Jordanów Śląski	022303 2	wiejska	3 157	57	13
3.	Gmina Łagiewniki	020206 2	wiejska	7 537	125	13
4.	Gmina Marcinowice	021905 2	wiejska	6 533	95	19
5.	Gmina Mietków	022306 2	wiejska	3 857	83	14
6.	Gmina Niemcza	020207 3	miejsko-wiejska	5 800	72	11
7.	Gmina Piława Górna	020204 1	miejska	6 696	21	1
8.	Gmina Sobótka	022307 3	miejsko-wiejska	12 793	136	23
	razem			**55 712 osób**	**730 km²**	109 + 8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Obszar LGD w całości leży na Przedgórzu Sudeckim. W centrum obszaru leży Masyw Ślęży, na płd.-zach. LGD sięga do Gór Stołowych, od płd.-wsch. do Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich. W centrum obszaru leży Ślężański Park Krajobrazowy, na południu LGD graniczy z Parkiem Krajobrazowym Gór Sowich, na północy wchodzi w obszar Parku Krajobrazowego Doliny Bystrzycy. Bardzo ważnymi miejscami są; Zbiornik Mietkowski i Arboretum Wojsławice w Gminie Niemcza.

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju jest **spójny terytorialnie, łączą go uwarunkowania geograficzne, tradycje historyczne, kulturowe i przyrodnicze**. O wewnętrznej spójności świadczy także szereg podobieństw, na które wskazuje analiza społeczno-gospodarcza obszaru. Mieszkańców obszaru charakteryzuje ponadto lokalny patriotyzm oraz pomysł na rozwój i chęć współpracy. Mapa obszaru LGD Ślężanie podkreślająca spójny terytorialnie charakter obszaru.

Mapa obszaru

POTENCJAŁ LGD

Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

Pierwszym krokiem było powołanie w roku **1995** Stowarzyszenia Gmin Ślężańskich, w którego skład weszły gminy; Dzierżoniów, Jordanów Śląski, Łagiewniki, Marcinowice, Mietków, Niemcza, Sobótka, Świdnica leżące na obszarze dawnych województw; wrocławskiego i wałbrzyskiego. Było to stowarzyszenie jst, którego celem było działanie na rzecz budowy samorządności, zrównoważonego rozwoju, w tym rozwoju gospodarczego, a także integracja mieszkańców sąsiadujących ze sobą gmin.

We wrześniu 2005 roku Stowarzyszenie w składzie pięciu gmin; Dzierżoniów, Marcinowice, Mietków, Niemcza, Sobótka, przystąpiło do realizacji projektu "Ślężańska Odyseja" w ramach I Schematu programu LEADER+. W trakcie realizacji programu skupiono wokół projektu najbardziej zaangażowanych mieszkańców wsi, z którymi opracowano założenia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Do życia powołano Stowarzyszenie „Ślężanie – Lokalna Grupa Działania". Członkami założycielami zostali najbardziej aktywni animatorzy. LGD przystąpiło do II Schematu Programu LEADER +, realizując wypracowany w I Schemacie projekt „Ślężańska Odyseja - aktywizacja i wsparcie mieszkańców Partnerstwa "Ślężanie" w realizacji ZSROW poprzez wykorzystanie i promocję walorów naturalnych, dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz zasobów produktu lokalnego" w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006". Do realizacji projektu LGD przystąpiło w kwietniu 2007 r., w składzie czterech gmin (bez gminy Niemcza). Kończąc projekt LGD zyskała nowy wizerunek i zupełnie nową jakość, głównie za sprawą nabytego doświadczenia i potencjału nowych członków. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele wszystkich sektorów działających na obszarze Partnerstwa, ale zgodnie z przepisami ustawy o stowarzyszeniach występowali oni jako osoby fizyczne. Po zakończeniu realizacji II Schematu pilotażu programu LEADER +, w związku ze zmiana przepisów doszło do zmian w strukturze Stowarzyszenia. Wypracowano nowy statut przyjęty 25 maja 2008 r. Do Stowarzyszenia przystąpiły organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze, a także samorządy lokalne i inne jednostki. W październiku 2008 r. powołano organ decyzyjny - Radę Stowarzyszenia, nowy Zarząd jako organ wykonawczy i Komisję Rewizyjną będącą organem kontrolnym. LGD w takim kształcie opracowało Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2007 – 2013, przystąpiło do konkursu i po wyborze do realizacji Strategii. W latach 2008 - 2015 LGD realizowało działania Osi 4 Leader, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. LGD w ramach Leadera realizowało następujące działania: 4.1/413- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju, w tym: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, Odnowa i rozwój wsi i Małe projekty; 4.21 Wdrażanie projektów Współpracy oraz 4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja. LGD przeprowadziło łącznie 34 nabory wniosków na wszystkie 4 działania. Do LGD wpłynęło ponad 200 wniosków z czego 137 zostało wybranych do dofinansowania. Zaplanowany budżet w ramach działania.4.1/413 – „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju"

zrealizowano w ponad 90%. Zgodnie z umową realizację zakończono w czerwcu 2015 r. W roku 2015 do LDG przystąpiła Piława Górna. Jest to 8 gmina członkowska w LGD Ślężanie.

Opis struktury LGD

LGD Ślężanie jest otwartym, dynamicznie się rozwijającym partnerstwem trójsektorowym. Budowanie partnerstwa było procesem wieloetapowym polegającym na stopniowym włączaniu nowych środowisk. W skład komitetu założycielskiego weszło 7 samorządów oraz partnerzy społeczni i gospodarczy. W kolejnym etapie Zarząd LGD Ślężanie zaprosił pozostałych partnerów za pośrednictwem samorządów lokalnych do współpracy.

Proces ten jest wciąż otwarty i żywo dostosowuje się do lokalnej specyfiki. Skład członkowski LGD Ślężanie jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu i uwzględnia przedstawicieli wszystkich trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców:

Z chwilą zatwierdzenia niniejszej Strategii, Stowarzyszenie „Ślężanie – Lokalna Grupa Działania" działa na obszarze 8 gmin i liczy 81 członków, w tym;

- 13 przedstawicieli sektora publicznego - gminy i jednostki gminne; 16,05 %
- 55 przedstawicieli sektora społecznego - osoby fizyczne -mieszkańcy, organizacje społeczne; 67,90 %
- 13 przedstawicieli sektora gospodarczego - przedsiębiorcy z obszaru LGD; 16,05 %

W składzie LGD znajdują się 35 osoby/podmioty reprezentujące grupy defaworyzowane, określone w rozdziale III Diagnoza – opis obszaru i ludności. Do grup tych skierowane zostanie 40% środków finansowych na realizację LSR, określone zostały też specjalne metody komunikacji z tymi grupami (szczegóły w Planie komunikacji).

Opis składu organu decyzyjnego LGD

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ślężanie jest Rada wybierana i odwoływana przez Walne Zebranie Członków LGD, spośród członków LGD. Do wyłącznej właściwości Rady należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalanie kwoty wsparcia.

W skład Rady wchodzą przedstawiciele wszystkich gmin z obszaru Partnerstwa, oraz wszystkich sektorów. Rada LGD liczy 14 osób: 9 kobiet i 6 mężczyzn. W jej składzie znajduje się 1 osoba poniżej 35 roku życia.

L.p.	Imię i nazwisko	Gmina, którą reprezentuje dany członek organu	Sektor	% udział członków Rady w poszczególnych sektorach
1.	Jolanta Zarzeka	Dzierżoniów	publiczny	28,57 %,
2.	Grzegorz Gaweł	Jordanów Śląski	publiczny	
3.	Ireneusz Słoma	Mietków	publiczny	
4.	Izabela Zamirska - Rajek	Niemcza	publiczny	
5.	Jacek Zaborski	Sobótka	gospodarczy	14,29 %
6.	Ryszard Leśniewski	Sobótka	gospodarczy	
7.	Lucyna Szpilakowska	Marcinowice	społeczny	7,14 %
8.	Stanisław Leń	Marcinowice	mieszkańcy	50,00%
9.	Małgorzata Michułka	Marcinowice	mieszkańcy	
10.	Sylwia Ostrowska	Dzierżoniów	mieszkańcy	
11.	Daniel Borak	Sobótka	mieszkańcy	
12.	Bogusława Dybisz	Piława Górna	mieszkańcy	
13.	Bronisława Sarapuk	Łagiewniki	mieszkańcy	
14.	Małgorzata Zabuska	Dzierżoniów	mieszkańcy	

Osoby poniżej 35 r. życia zaznaczone kolorem

Żaden z członków Rady nie jest członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej ani pracownikiem biura LGD.

Rozwiązania stosowane w procesie oceny reguluje Regulamin Rady gwarantując wybór operacji bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu. **Ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. W procedurach oceny operacji przewidziane są mechanizmy w razie**

Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny
Sformatowano: Kolor czcionki: Automatyczny

zaistnienia konfliktu interesów, zasady postępowania w przypadku rozbieżności ocen oraz uzyskania takiej samej liczby punktów. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru operacji, poprawności dokumentacji oraz zgodności formalnej czuwać będzie Przewodniczący Rady, wspierany przez pracowników biura.

Zasady oceny oraz procedury związane z wyborem operacji zostały szczegółowo opisane w Regulaminie Rady LGD Ślężanie i będą udostępnianie do wiadomości publicznej za pomocą strony internetowej www.slezanie.eu.

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Zasady powoływania członków organu decyzyjnego uregulowane są w statucie §25 pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6. Członkowie są wybierani przez Walne Zebranie spośród członków tego zebrania. Liczba członków Rady ustalana jest przez Walne Zebranie w liczbie nie mniejszej niż 10 osób. Członkowie Rady powinni posiadać wykształcenie wyższe lub średnie, powinni ukończyć szkolenia lub kursy z zakresu rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader, powinni uczestniczyć w realizacji projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W skład Rady wchodzą członkowie zwyczajni Stowarzyszenia, reprezentujący władzę publiczną, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym: sektor publiczny stanowi mniej niż 30% składu Rady, żadna z pozostałych grup interesu nie stanowi więcej niż 49% składu Rady w rozumieniu art.32 ust.2 lit.b) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17.12.2013, w składzie Rady znajduje się przynajmniej po jednym przedstawicielu ze wszystkich gmin na obszarze wskazanym w § 4 ust.4 będących członkami zwyczajnymi Stowarzyszenia. Przedstawicielem gminy może być osoba fizyczna zamieszkała na terenie danej gminy, a osoba prawna mająca siedzibę i prowadząca działalność na terenie tej gminy, w składzie Rady znajduje się przynajmniej: 1 przedsiębiorca, 1 kobieta i 1 osoba poniżej 35 roku życia, zgodnie z art. 34 ust.3 lit b rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 co najmniej 50% głosów w decyzjach dot. wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi (parytet równowagi sektorów). Członkowie Rady odwoływani są przez Walne Zebranie członków.

Członkowie Rady nie mogą być członkami Komisji Rewizyjnej ani Zarządu. Nie mogą pozostawać z członkami Zarządu oraz członkami Komisji Rewizyjnej w związku małżeńskim ani też w stosunku powinowactwa i pokrewieństwa, nie mogą być skazani prawomocnym wyrokiem. Opis procedury funkcjonowania organu decyzyjnego w tym procedury wyłączenia członka od udziału w wyborze operacji zawarty jest w regulaminie Rady. Regulamin Rady Stowarzyszenia „Ślężanie – Lokalna Grupa Działania" określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady. Członkostwa w Radzie nie można łączyć z zatrudnieniem w Biurze, członkostwem w Zarządzie, Komisji Rewizyjnej, przez cały okres realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Przed podjęciem pracy w Radzie, każdy z jej członków składa pisemną deklarację poufności.

Według Regulaminu Rady w sytuacji zaistnienia okoliczności mogących budzić wątpliwości co do bezstronności członka Rady, w szczególności w sytuacji gdy członek Rady ubiega się o wybór jego operacji w ramach realizacji LSR – nie uczestniczy on ani w dyskusji ani w głosowaniu nad daną operacją.

Przed przystąpieniem do oceny poszczególnych operacji każdy Członek Rady wypełnia deklarację bezstronności. Przy każdym głosowaniu dotyczącym oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji ustala się quorum głosowania. Głosowanie jest ważne, gdy bierze w nim udział minimum 1/3 ogólnej liczby członków Rady. Szczegółowe procedury wyboru operacji zawiera ROZDZIAŁ VI Regulaminu Rady.

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych beneficjentów systemu przyznawania wsparcia z budżetu LGD, opracowano następujący zestaw procedur:

- procedurę przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR;
- procedurę wyboru operacji;
- Lokalne Kryteria Wyboru;
- procedurę zmiany lokalnych kryteriów wyboru;
- procedurę wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny;
- procedurę odwoławczą od decyzji Rady.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

L. p.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
1.	Statut	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Statut jest podstawowym aktem prawnym regulującym zadania, strukturę organizacyjną i sposób działania Stowarzyszenia, a w szczególności: - określa organ nadzoru - Marszałek Województwa Dolnośląskiego; - określa organ w Stowarzyszeniu tj. Walne Zebranie Członków w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji

		- opisuje zasady nabywania i utraty członkostwa; w Stowarzyszeniu oraz jej organach. Wszystkie kwestie nieuregulowane w innych dokumentach wewnętrznych reguluje statut.
2.	Regulamin Organu Decyzyjnego	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Zawiera: - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, - szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączania z oceny operacji - szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów) - zasady protokołowania posiedzeń organu - zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego
3.	Regulamin Zarządu LGD	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Zawiera: - kompetencje zarządu - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń - sposób informowania członków o posiedzeniach - zasady protokołowania posiedzeń organu
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	Dokument uchwalany i zmieniany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Zawiera: - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń - zasady prowadzenia działań kontrolnych - zasady protokołowania posiedzeń Komisji
5.	Regulamin Biura LGD	Regulamin pracy i organizacji biura określa całokształt pracy pracowników biura, a w szczególności: - zawiera zasady funkcjonowania biura, - zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników - określa uprawnienia dyrektora biura i pozostałych pracowników

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy a następnie uwzględniono w dokumencie.

Prezes po konsultacji z przewodniczącą Rady uzupełniła zapisy dotyczące potencjału LGD, sposobu powstania i doświadczenie LGD o zapisy dotyczące ostatniego okresu programowania. Na ich wniosek opis składu organu decyzyjnego LGD został zmodyfikowany i zaktualizowany do obecnego stanu. Przewodnicząca Rady doprecyzowała zapisy dotyczące rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym o zapisy wynikające z Regulaminu Rady oraz zapisy dotyczące poszczególnych procedur.

Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

Tworzenie strategii odbywało się przy użyciu wielu metod partycypacyjnych, które pozwoliły zaangażować społeczność lokalną w proces tworzenia LSR (w tym grupy defaworyzowane). W procesie konsultacji społecznych LGD korzystała z pomocy zewnętrznych moderatorów, wykorzystano także wyniki badań własnych.

Zróżnicowane metody i techniki zostały wykorzystane na wszystkich kluczowych etapach opracowania LSR, tj:

1. Diagnozy i analizy SWOT,
2. Celów, wskaźników i planu działania,
3. Zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,
4. Monitoringu i ewaluacji,
5. Planu komunikacji.

Przy tworzeniu LSR zastosowano poniżej opisane metody partycypacyjne.

Metoda	Opis	Etap opracowania LSR				
		1	2	3	4	5
Badanie ankietowe	Początkowym etapem tworzenia LSR były własne badania ankietowe przeprowadzone na mieszkańcach obszaru (w 2014 r.). Ankieta obejmowała 6 pytań dotyczących zadowolenia z jakości życia, oceny kierunku zmian na obszarze, oceny zadowolenia z 13 głównych kategorii tematycznych (np. rynek pracy, turystyka, estetyka miejscowości), planów migracyjnych osób młodych oraz preferowanych kanałów i środków komunikacji z mieszkańcami. W trakcie badania zgromadzono prawie 500 ankiet, z czego znaczna ilość pochodziła od przedstawicieli grup defaworyzowanych.	**X**	**X**	**X**		**X**
Badanie „Wartość dodana operacji realizowanych w ramach LSR"	Badanie koncentrowało się na ocenie stopnia osiągnięcia wartości dodanej w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. W związku z powyższym analiza prowadzona była w dwóch modułach: - wartość dodana na poziomie LGD, - wartość dodana na poziomie poszczególnych projektów zrealizowa-nych w ramach działania 413 „Wdrażanie LSR" - dodatkowe korzyści osiągnięte przez beneficjentów działania (w formie pogłębionych wywiadów IDI przeprowadzonych z beneficjentami pomocy). Analizie poddano 91 przedsięwzięć. W analizowanej próbie znalazły się projekty wybrane przez LGD w ramach naborów prowadzonych w latach 2010-2014. Spośród analizowanych projektów: 52 zostały zreali-zowane przez gminy, 17 zostało zrealizowanych przez instytucje kultury, 8 zostało zrealizowanych przez osoby fizyczne, 4 zostały zrealizowane przez przedsiębiorców, 4 zostały zrealizowane przez podmioty ekonomii społecznej, 1 został zrealizowany przez parafię.	**X**	**X**	**X**		**X**
Zespół roboczy	Do pracy nad strategią, celem wypracowania jej kluczowych elementów powołano zespół roboczy, w jego skład weszli przedstawiciele stowarzyszenia i pracownicy biura. Do jego głównych zadań należało: stworzenie harmonogramu prac nad LSR, wybór zewnętrznych moderatorów procesu konsultacji społecznych, opracowanie propozycji poszczególnych części LSR, ustosunkowanie się do uwag zgłoszonych w konsultacjach społecznych, opracowanie zaktualizowanych fragmentów strategii i opracowanie ostatecznej wersji dokumentu. Wypracowane przez zespół elementy były dalej omawiane na warsztatach konsultacyjnych.	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Warsztaty konsulta-cyjne	Warsztaty konsultacyjne, wykorzystujące też metodę grup wielo-krotnych, były kolejną metodą zastosowaną przy opracowaniu strategii. Zewnętrzni eksperci przeprowadzili cykl czterech dwudniowych war-sztatów konsultacyjnych. Dzięki tym warsztatom członkowie wypra-cowali pierwsze propozycje kluczowych części strategii. W trakcie spot-kań dyskutowano nad doświadczeniami z poprzedniego okresu progra-mowania pod kątem projektowana nowej strategii. Rozwiązanie to pozwoliło na zaangażowanie w prace nad nową strategią aktywnych członków stowarzyszenia, reprezentację poszczególnych sektorów i ob.-szarów wszystkich gmin członkowskich. Uzyskano dzięki tym warszta-tom możliwie szerokie spojrzenie na problemy i szanse obszaru stowa-rzyszenia. W trakcie warsztatów omawiane były kwestie związane ze wszystkimi kluczowymi etapami opracowania LSR. Warsztaty zostały przeprowadzone w dniach; I 07-08.08.2015, II 01-02.09.2015, III 19-20.10.2015, IV 13-14.11.2015, łącznie wzięło w nich udział 81osób.	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**

Metoda	Opis	Etap opracowania LSR				
		1	2	3	4	5
Spotkania konsulta-cyjne	Zorganizowano otwarte spotkania konsultacyjne w dwóch cyklach, po jednym spotkaniu na terenie każdej gminy członkowskiej (w sierpniu i listopadzie 2015 r.). Do udziału w nich zaproszeni zostali wszyscy mieszkańcy, zadbano by pojawili się przedstawiciele sektora publicz-nego, gospodarczego i społecznego oraz osoby reprezentujące grupy defaworyzowane (ponad 50% uczestników). Na spotkaniach gromadzono uwagi i opinie w odniesieniu do diagnozy obszaru, analizy SWOT, celów LSR oraz planowanych działań komunikacyjnych. Drugi cykl spotkań wzbogacił wiedzę uczestników o wskaźniki LSR, plan działania, zasady wyboru operacji i założenia procedury monitoringu i ewaluacji. Nadrzędnym celem spotkań było zebranie uwag, komentarzy i opinii mieszkańców na temat projektu elementów strategii wypraco-wanych na warsztatach i poprzez grupę roboczą. Uwagi zgłoszone w trakcie spotkań konsultacyjnych zostały zgromadzone przez modera-torów, grupa w odniesieniu do każdej uwagi dokonała analizy możli-wości wprowadzenia postulowanej zmiany oraz przekazała uczestnikom spotkań informację zwrotną na temat sposobu dalszego postępowania z ich wnioskami. Łącznie w spotkaniach udział wzięło 148 osób, które zgłosiły 47 uwag (zespół ds. opracowania LSR postanowił uwzględnić 43% zgłoszonych propozycji zmian).	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Fokusy	Przeprowadzono cykl wywiadów fokusowych w ramach przeprowa-dzonego badania ankietowego. Wywiady miały na celu pogłębienie informacji zawartych w ankietach. Przeprowadzono trzy wywiady w dniach 5 i 6.11.2014 r. Łącznie wzięło w nich udział 47 osób. Dodatkowo przeprowadzono też dwa spotkania z przedstawicielami sektora publicznego, w celu doprecyzowania celów, wskaźników i budżetu, w odniesieniu do działań adresowanych do JST. Wzięło w nich udział 36 osób.	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Wywiady indywi-dualne	Pracownicy LGD i członkowie zespołu roboczego w trakcie prac nad strategią przeprowadzili szereg wywiadów indywidualnych z wójta-mi/burmistrzami, dyrektorami instytucji kultury, przedstawicielami organizacji pozarządowych, sołtysami, członkami rad sołeckich i rad gminy/miasta, przedsiębiorcami i mieszkańcami, którzy są aktywni społecznie. W trakcie wywiadów respondenci proszeni byli o ocenę zapropo-nowanych rozwiązań i pomysłów, które zostały przygotowane przez zespół roboczy, albo pojawiły się w trakcie warsztatów i spotkań konsultacyjnych. Dzięki temu znacząco zwiększono grono osób zaanga-żowanych w prace nad LSR i uzyskano cenne informacje od reper-zentantów różnych sektorów i grup interesu. Metoda wywiadów indywidualnych stosowana był także w ramach badania „Wartość dodana operacji realizowanych w ramach LSR".	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Punkt konsulta-cyjny	W ramach uzupełnienia działań partycypacyjnych stowarzyszenia powołano do życia punkt konsultacyjny, który funkcjonował w biurze LGD od lipca 2015 roku. Podczas spotkań zainteresowani mieszkańcy mogli otrzymać informacje na temat założeń strategii oraz postępów w pracach nad jej strategii. Podczas tych spotkań wszyscy mogli zgłosić swoje uwagi, postulaty i komentarze. Zostały one wykorzystane na wszystkich etapach opracowania LSR.	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**

Metoda	Opis	Etap opracowania LSR				
		1	2	3	4	5
Idea box	W trakcie tworzenia strategii poinformowano mieszkańców obszaru, że trwa zbieranie ich pomysłów na projekty, jakie będą chcieli realizować w nadchodzącym okresie programowania (z wykorzystaniem metody Idea Box, w formie fiszek projektowych). Dzięki temu stowarzyszenie mogło ocenić realnie założenia oraz wskaźniki dla strategii i wprowadzić korekty w budżecie i planie działania.		**X**	**X**		

Harmonogram konsultacji społecznych został szeroko rozpowszechniony za pośrednictwem stron internetowych i aktywnych członków LGD. Cały proces konsultacji prowadzony był zgodnie z Kodeksem Konsultacji.

Do opracowania strategii stowarzyszenie wykorzystało następujące dokumenty, wypracowane podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych:

- raporty badawcze,
- skrypt ze spotkań zespołu roboczego,
- notatki prowadzone podczas warsztatów konsultacyjnych,
- lista uwag mieszkańców zgłoszonych w trakcie spotkań konsultacyjnych,
- zestawienie fiszek projektowych,
- zestawienie uwag zgłoszonych w punkcie konsultacyjnym,
- ewaluacje z okresu programowania na lata 2007-2013.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy a następnie uwzględniono w dokumencie.

Na podstawie zebranych treści wprowadzono do strategii zmiany w odniesieniu do podziału środków budżetowych, planowanych wskaźników realizacji LSR, procedury wyboru operacji i planowanych działań komunikacyjnych, skierowanych do lokalnej społeczności. Doprecyzowano diagnozę obszaru; zmieniono projekt analizy SWOT oraz wprowadzono dodatkowe elementy, zgłoszone przez mieszkańców; rozbudowano listę grup defaworyzowanych; przeformułowano pierwotne brzmienie celów szczegółowych i przedsięwzięć; wprowadzono korekty w podziale środków budżetowych pomiędzy poszczególne cele i przedsięwzięcia; naniesiono zmiany w brzmieniu i zakładanych wartościach docelowych wskaźników realizacji LSR; wprowadzono liczne zmiany w brzmieniu kryteriów wyboru operacji oraz wagach punktowych, przypisanych do poszczególnych kryteriów; dodano korekty w zakresie procedury monitoringu i ewaluacji; rozbudowano plan komunikacji (głównie w wyniku uwag osób młodych).

Etap tworzenia strategii to dopiero początek włączania mieszkańców w proces realizacji strategii. Stowarzyszenie zaplanowało również działania, które za pomocą metod partycypacyjnych będą angażować społeczność w proces samej realizacji LSR (w szczególności w ramach procesu aktualizacji i ewaluacji LSR, poprzez spotkania, warsztaty, badania ankietowe itp.).

W kolejnych rozdziałach LSR zaznaczono elementy, które zostały zmienione dzięki wykorzystaniu metod partycypacyjnych.

III Diagnoza – opis obszaru i ludności

Obszar objęty działaniem LGD Ślężanie o łącznej powierzchni **730 km^2** (co stanowi 0,03% powierzchni województwa dolnośląskiego i 0,002% powierzchni Polski). Obszar działania LGD Ślężanie znajduje się poza przebiegiem głównych ciągów komunikacyjnych o znaczeniu krajowym,

Pomimo stosunkowo peryferyjnego położenia, skomunikowanie z resztą kraju, należy uznać za dobre, w tym uwzględnić należy dostęp do sieci dróg wojewódzkich, oraz połączeń kolejowych o zasięgu lokalnym i krajowym.

1. Uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze:

Analizowany obszar znajduje się na południowo-zachodnich krańcach Niziny Śląskiej oraz zajmuje całą północno-zachodnią część Przedgórza Sudeckiego i obejmuje masyw Ślęży, który rozciąga się na gminy Sobótka, Marcinowice, Dzierżoniów, Łagiewniki, Jordanów Śląski i Świdnica (poza LGD), zajmując łączną powierzchnię 160 km². Główne

kulminacje masywu to: Ślęża (718 m n.p.m.), Wieżyca (415 m n.p.m.), Stolna (371 m n.p.m.), Gozdnica (316 m n.p.m.), Radunia (573 m n.p.m.).

Bardziej szczegółowy podział autorstwa Jerzego Kondrackiego wskazuje, że na obszarze objętym działaniem LGD występują mezoregiony: Równina Świdnicka, Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, Kotlina Dzierżoniowska, Góry Sowie, Obniżenie Przedsudeckie, Masyw Ślęży[1]. Obszar LGD znajduje się w zlewni rzek Bystrzycy oraz częściowo Ślęzy. Na terenie tym największym zbiornikiem jest sztucznie stworzony Zalew Mietkowski – zbiornik retencyjny o powierzchni ponad 9 km², położony w gminie Mietków. Jest to także największy akwen wodny w całym województwie dolnośląskim. Podobny charakter ma zbiornik na terenie tej samej gminy staw „Proszkowice", powstały w wyniku wydobycia kruszywa, obecnie jeden z niewielu akwenów w województwie wykorzystywany do sportów motorowodnych. Z kolei na terenie gminy Sobótka znajdują się liczne stawy retencyjne. Akweny te stanowią już nie tylko zbiorniki retencyjne, ale także siedliska wielu gatunków zwierząt, miejsca rekreacji i atrakcje turystyczne.

Analizując zasoby wodne należy także pamiętać o **cennych źródłach wód** mineralnych, źródlanych i termalnych, znajdujących na terenie gminy Niemcza, Sobótka i Marcinowice, które są wykorzystywane i stanowią potencjał dla rozwoju funkcji uzdrowiskowych na obszarze.

Do ważnych zasobów obszaru należą także **kopaliny** – w dolnych partiach Masywu Ślęży znajdują się wciąż aktywne kamieniołomy, a wydobywane kruszywo jest wykorzystywane w budownictwie, przemyśle hutniczym, ceramicznym, tworzyw sztucznych i materiałów ogniotrwałych, w tym kruszywo naturalne (gm. Mietków), granity, kwarc żyłowy, (gm. Marcinowice), serpentynity (gm. Sobótka). Na obszarze znajdują się także złoża kamieni budowlanych, żwiru i piasku, kwarcu, gnejsu, amfibolitu, sjenitu i sjenodiorytu (kruszywo do betonów oraz jako kamień ozdobny), bazaltu (jako grys do budowy dróg). Na terenie gminy Piława Górna stwierdzono występowania udokumentowanych złóż surowców mineralnych kamieni drogowych i budowlanych. Należą do nich złoża granodiorytu (sjenity, głównie Kośmin) oraz amfibolity Niestety, należy pamiętać, że przemysł wydobywczy niesie ze sobą zagrożenia dla środowiska naturalnego, w szczególności cennych obszarów prawnie chronionych.

Obszary prawnie chronione stanowią 18,2% powierzchni LGD i jest to wynik zbliżony do średniej wojewódzkiej (18,6%) i znacznie niższy od średniej krajowej (32,5%). Na analizowanym obszarze wyznaczono **12 obszarów cennych przyrodniczo**, w tym 3 rezerwaty: Góra Ślęża, Łąka Sulistrowicka, Góra Radunia, 2 parki krajobrazowe: Ślężański Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy, obszar chronionego krajobrazu: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie z Arboretum Wojsławice, Obszar Chronionego Krajobrazu Gór Bardzkich i Sowich, zespół przyrodniczo-krajobrazowy: Skalna, obszar ptasi Natura 2000: Zbiornik Mietkowski, 4 obszary siedliskowe Natura 2000: Masyw Ślęży, Wzgórza Niemczańskie, Przeplatki nad Bystrzycą, Wzgórza Kiełczyńskie.

Gmina	Powierzchnia gminy (w ha)	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych		Rezerwaty przyrody		Parki krajobrazowe		Użytki ekologiczne	
		w ha	%	w ha	%	w ha	%	w ha	%
Dzierżoniów	14.106	662,1	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
Jordanów Śląski	5.669	540,0	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0
Łagiewniki	12.477	2580,0	20,7	42,3	0,3	0,0	0,0	0,6	0,0
Marcinowice	9.524	480,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
Mietków	8.338	3.188,0	38,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcza	7.186	1.011,4	14,1	0,0	0,0	1.011,4	14,1	0,0	0,0
Piława Górna	2.097	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sobótka	13.626	4.448,2	32,6	188,0	1,4	0,0	0,0	0,8	0,0
Razem	**73.023**	**12.909,7**	**18,2**	**230,3**	**0,3**	**1.011,4**	**1,4**	**3,4**	**0,0**
woj. dolnośląskie	**1.994.674**	**371.109,7**	**18,6**	**10.481,9**	**0,5**	**138.948,5**	**7,0**	**5.201,7**	**0,3**
Polska	**31.267.967**	**10.164.813,6**	**32,5**	**165.741,5**	**0,5**	**7.092.849,8**	**22,7**	**50.597,5**	**0,2**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród gmin wchodzących w skład LGD Ślężanie największy udział w powierzchni mają parki krajobrazowe (1,4%), w przypadku rezerwatów i użytków ekologicznych odsetek ten wynosi 0,3% całkowitej powierzchni. Gminami o najmniejszym udziale obszarów prawnie chronionych są gmina Piława Górna (0,00%), gmina Dzierżoniów (4,7%) i gmina Marcinowice (5% powierzchni obszarów chronionych). Największy udział obszarów chronionych w powierzchni gminy występuje w przypadku gminy Mietków (blisko 40% obszaru objętego ochroną) i gminy

[1] Szerzej: Jerzy Kondracki, „Podstawy regionalizacji fizycznogeograficznej", PWN, 1969 r., Warszawa.

Sobótka (32,6%). Ogółem poziom lesistości dla obszaru wynosi 14,8%, w tym najwyższy jest w gm. Sobótka (21,3%), gm. Niemcza (20,3%) i gm. Łagiewniki (19,2%).

Na analizowanym terenie, zgodnie z danymi z Banku Danych Lokalnych GUS istnieją zaledwie **140 pomniki przyrody** (0,05% wszystkich pomników przyrody w województwie dolnośląskim i 0,003% w Polsce). Najwięcej tego typu obiektów zlokalizowanych jest w gminie Sobótka (60 sztuk), duża liczba cennych obiektów znajduje się w gminach Niemcza (26), Dzierżoniów (18), Łagiewniki (15), zaś pojedyncze pomniki przyrody występują w gminach Marcinowice (8), Piława Górna (6), Mietków (4) i Jordanów Śląski (3).

Podsumowanie: Potencjał przyrodniczy obszaru należy uznać za umiarkowany. Udział obszarów chronionych w ogólnej powierzchni obszaru jest niższy niż średnia dla województwa dolnośląskiego i całego kraju. Także liczba zlokalizowanych na terenie LGD pomników przyrody jest niewielka w stosunku do danych wojewódzkich i krajowych. Podkreślić jednak należy występowanie walorów przyrodniczych nieobjętych bezpośrednią ochroną prawną, stanowiących jednak cenne zasoby (wody mineralne i źródlane, lasy, sieć mniejszych rzek, zbiorniki wodne) oraz zasobach geologicznych, stanowiących ważny wyróżnik obszaru.

2. Dane demograficzne:

Jak wspomniano w Rozdziale I, w skład LGD Ślężanie wchodzi 8 gmin (w tym 1 gmina miejska, 2 gminy miejsko-wiejskie i 5 gmin wiejskich) zamieszkanych przez 55.712 osób (wg stanu na 31.12.2013 r.).

Gmina	Status gminy	Liczba ludności	Powierzchnia (w km²)	Gęstość zaludnienia (w osobach na km²)
Dzierżoniów	wiejska	9.339	141	66
Jordanów Śląski	wiejska	3.156	57	56
Łagiewniki	wiejska	7.538	125	60
Marcinowice	wiejska	6.533	95	69
Mietków	wiejska	3.857	83	46
Niemcza	miejsko-wiejska	5.800	72	81
Piława Górna	miejska	6.696	21	320
Sobótka	miejsko-wiejska	12.793	136	94
RAZEM		**55.712**	**730 km²**	-
ŚREDNIA dla obszaru		**6.964**	**91,25 km²**	**99**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba mieszkańców poszczególnych gmin jest zróżnicowana – od 3.000 osób (gmina Jordanów Śląski) do prawie 13.000 osób (gmina Sobótka). Charakterystyczna dla obszaru jest także niewielka gęstość zaludnienia. Dla analizowanego obszaru wynosi ona jedynie 99 osób na km² (w Polsce – 123 osoby/km²).

Gmina	Liczba mieszkańców gminy wg stanu na 31.12. danego roku								Różnica (2014 - 2007)
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	9.318	9.257	9.214	9.395	9.413	9.353	9.339	9.335	17
Jordanów Śląski	3.064	3.036	3.044	3.106	3.132	3.138	3.156	3.149	85
Łagiewniki	7.291	7.310	7.332	7.576	7.596	7.540	7.538	7.531	240
Marcinowice	6.455	6.367	6.354	6.514	6.511	6.480	6.533	6.530	75
Mietków	3.861	3.852	3.860	3.844	3.864	3.864	3.857	3.881	20
Niemcza	5.914	5.912	5.891	5.910	5.868	5.805	5.800	5.766	**-148**
Piława Górna	6.763	6.736	6.790	6.805	6.776	6.749	6.696	6.702	**-61**
Sobótka	12.407	12.453	12.538	12.721	12.769	12.816	12.793	12.791	384
RAZEM	**55.073**	**54.923**	**55.023**	**55.871**	**55.929**	**55.745**	**55.712**	**55.685**	**612**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2007-2013 na analizowanym obszarze pojawił **się trend związany z przyrostem ogólnej liczby ludności,** którego szczytowy moment nastąpił w 2009-2010 r. Następnie dynamika wzrostu zaczęła słabnąć, zaś od 2010 do 2013 roku możemy mówić raczej o stagnacji. Łącznie na przestrzeni analizowanych lat (2007-2014) **liczba**

mieszkańców obszaru LGD Ślężanie zwiększyła się o 612 osób (1,1% wartości dla roku bazowego). Największy przyrost wystąpił w gminie Sobótka (prawie 400 osób), warto tu podkreślić, że była to gmina, w której do 2012 r. przyrost występował w każdym kolejnym roku, zaś w latach 2013-2014 spadek był niewielki. Znaczący wzrost liczby mieszkańców (240 osób) można odnotować również w gminie Łagiewniki. Na pozostałym obszarze przyrost liczby mieszkańców był zdecydowanie mniejszy (gminy: Jordanów Śląski i Marcinowice – przyrost na poziomie ok. 80 osób, gminy Dzierżoniów i Mietków ok. 20 osób). Gminami, w których zanotowano spadek liczby mieszkańców były gminy Piława Górna (- 61 osób) i Niemcza (-148), w których w stosunku do pozostałych gmin trend spadkowy utrzymuje się od 2011 r.

Gmina	Przyrost naturalny na 1000 osób wg gmin								Skumulowany przyrost naturalny na 1000 osób
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	-0,6	-3,4	-3,8	-1,0	-1,3	-1,0	-3,1	-1,3	-15,5
Jordanów Śląski	-2,9	-3,6	-1,0	1,3	-0,3	2,2	0,0	1,6	-2,7
Łagiewniki	-1,4	0,1	0,3	0,0	-0,7	-1,2	0,4	0,1	-2,4
Marcinowice	-4,5	-3,0	2,0	0,6	-0,3	-0,3	3,2	1,8	-0,5
Mietków	-6,0	-2,6	-2,9	-1,8	-2,6	-2,6	-1,0	1,8	-17,7
Niemcza	-6,1	-3,9	-4,4	-4,4	-4,6	-7,3	-2,8	-3,3	-36,8
Piława Górna	1,9	-2,1	-2,2	0,4	0,9	-3,8	-1,2	-1,3	-7,4
Sobótka	-0,4	-1,1	2,5	1,3	0,2	1,6	-0,5	-1,3	2,3
ŚREDNIA	-2,5	-2,45	-1,2	-0,5	-1,1	-1,6	-0,6	-0,2	**-10,1**
woj. dolnośląskie	**-0,8**	**-0,2**	**-0,4**	**-0,1**	**-0,6**	**-1,1**	**-1,6**	**-0,9**	**-5,7**
POLSKA	**0,3**	**0,9**	**0,9**	**0,9**	**0,3**	**0,0**	**-0,5**	**0,0**	**2,8**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Co ciekawe, wzrost liczby ludności nie jest pochodną **przyrostu naturalnego, który na obszarze LGD w analizowanych latach był ujemny.** Różnice są szczególnie widoczne w przypadku skumulowanego przyrostu naturalnego. Na obszarze LGD Ślężanie wyniósł on aż -10,1, podczas gdy wynik dla województwa dolnośląskiego to zaledwie -5,7 (dla Polski: nastąpił wzrost wskaźnika o 2,8). Przy uwzględnieniu skumulowanego przyrostu naturalnego wynik ujemny osiągnęły wszystkie gminy, w szczególności w gminie Niemcza zanotowano skrajnie niską wartość (-36,8). Świadczy to niestety o niewielkim potencjale demograficznym obszaru. Wśród analizowanych gmin wyróżnia się gmina Sobótka – jedyna, w której w badanym okresie skumulowany przyrost osiągnął wartość dodatnią, zbliżoną do ogólnopolskiej.

Gmina	Saldo migracji na 1000 osób wg gmin							Skumulowane saldo migracji na 1000 osób
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dzierżoniów	-1,8	-1,9	-1,6	1,1	3,2	-3,2	1,3	-2,9
Jordanów Śląski	9,2	-1,6	2,6	4,5	8,7	0,3	4,8	28,5
Łagiewniki	1,2	-0,5	2,9	-1,1	3,3	-4,2	-4,0	-2,4
Marcinowice	0,3	-6,4	-0,6	0,0	-0,2	-3,1	4,8	-5,2
Mietków	0,5	-0,8	6,2	1,0	7,8	-0,8	1,3	15,2
Niemcza	-4,5	2,7	-2,7	-1,5	-2,5	1,4	0,9	-6,2
Piława Górna	-1,5	1,6	-0,3	-5,1	-5,1	-1,5	-9,4	-21,3
Sobótka	2,6	2,4	3,9	5,7	3,6	-0,1	2,4	20,5
ŚREDNIA	0,8	-0,6	1,3	0,6	2,4	-1,4	0,3	3,3
woj. dolnośląskie	**-0,5**	**-0,4**	**0,3**	**0,5**	**0,4**	**0,3**	**0,0**	**0,6**
POLSKA	**-0,5**	**-0,4**	**0,0**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,2**	**-0,5**	**-1,8**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wzrost liczby mieszkańców na obszarze LGD Ślężanie wynika z dużego napływu nowych mieszkańców z innych terenów. Przyrost liczby mieszkańców wynikający z migracji jest znacząco wyższy od danych uzyskanych w przypadku przyrostu naturalnego, przekracza również średnią wojewódzką i ogólnopolską. Za najbardziej atrakcyjne dla migrantów gminy obszaru należy uznać gminy Jordanów Śląski (skumulowany przyrost na poziomie

28,5), Sobótka (20,5) oraz Mietków (15,2). Największy ubytek mieszkańców w wyniku migracji dotknął zaś gminę Piława Górna, to aż (-21,3), Niemcza (-6,2) i Marcinowice (-5,2). Dane te świadczą o korzystnej ogólnej sytuacji na obszarze i potencjale społecznym, jaki wnoszą nowi mieszkańcy.

Gmina	Liczba mieszkańców wg stanu na 31.12.2014 r.				
	ogółem	mężczyźni		kobiety	
		w osobach	%	w osobach	%
Dzierżoniów	9.335	4.629	49,59%	4.706	50,41%
Jordanów Śląski	3.149	1.566	49,73%	1.583	50,27%
Łagiewniki	7.531	3.674	48,79%	3.857	51,21%
Marcinowice	6.530	3.223	49,36%	3.307	50,64%
Mietków	3.881	1.931	49,76%	1.950	50,24%
Niemcza	5.766	2.854	49,50%	2.912	50,50%
Piława Górna	6.702	3.205	47,82%	3.497	52,19%
Sobótka	12.791	6.234	48,74%	6.557	51,26%
RAZEM	**55.685**	**27.316**	**49,16%**	**28.369**	**50,84%**
woj. dolnośląskie	**2.908.457**	**1.398.554**	**48,09%**	**1.509.903**	**51,91%**
POLSKA	**38.478.602**	**18.619.809**	**48,39%**	**19.858.793**	**51,61%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na terenie LGD Ślężanie występuje **zbilansowana struktura płciowa mieszkańców** z niewielką przewagą kobiet (50,84% kobiet i 49,16% mężczyzn). Jedynymi gminami, w przypadku których można mówić o większych odstępstwach są Piława Górna, Łagiewniki i Sobótka, w którym kobiety stanowią ponad 51% mieszkańców. Potwierdzają to dane dotyczące współczynnika feminizacji w odniesieniu do poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD Ślężanie. Współczynnik feminizacji na obszarze LGD wynosił w latach 2007-2014 średnio 105 kobiet na 100 mężczyzn (w województwie dolnośląskim 108, w Polsce 107). Oznacza to, że struktura płciowa mieszkańców jest zbilansowana, dodatkowo wynik ten poprawił się w ostatnich latach. Z kolei dane dotyczące struktury wiekowej mieszkańców obszaru LGD Ślężanie wskazują, że mamy do czynienia na tym obszarze **ze strukturą demograficzną zbliżoną do średnich wojewódzkiej i ogólnopolskiej**.

Gmina	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem wg stanu na 31.12.2014 r.		
	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Dzierżoniów	16,9%	65,7%	17,4%
Jordanów Śląski	17,8%	66,7%	15,4%
Łagiewniki	18,0%	64,4%	17,5%
Marcinowice	19,1%	65,6%	15,3%
Mietków	18,2%	64,4%	17,4%
Niemcza	15,7%	63,9%	20,4%
Piława Górna	17,5%	65,0%	17,5%
Sobótka	17,7%	63,5%	18,8%
woj. dolnośląskie	**16,8%**	**63,5%**	**19,7%**
POLSKA	**18,0%**	**63,0%**	**19,0%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dane dotyczące struktury wiekowej mieszkańców (w podziale na ekonomiczne grupy wieku) wskazują, że **na analizowanym obszarze występuje korzystniejsza sytuacja demograficzna niż w województwie dolnośląskim**. Wskazują na to dane dotyczące udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w ogóle mieszkańców. Szczególnie istotny wydaje się tutaj odsetek osób młodych, w wieku przedprodukcyjnym. W Polsce wynosi on 18%, w województwie dolnośląskim 16,8% (według stanu na 31.12.2014 r.). W aż trzech gminach odsetek ten przekracza 18% (najwyższy zanotowany wynik dotyczy gminy Marcinowice – 19,1%).

Także odsetek osób w wieku produkcyjnym jest wyższy na analizowanym terenie niż średnia ogólnopolska (63%). W tym przypadku tylko w gminie Sobótka udział ludności produkcyjnej jest równy średniej wojewódzkiej (63,5%). Pozostałe 7 gmin cechuje wyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym (najwyższa odnotowana wartość wystąpiła w gminie Jordanów Śląski – 66,7%). Z kolei analiza odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności na większości obszaru LGD Ślężanie pokazuje, że wyniki są znacznie lepsze niż średnia wojewódzka i ogólnopolska. Wyjątkiem jest tutaj gmina Niemcza, w której odsetek seniorów przekroczył 20%.

Gmina	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem w latach 2007-2014								Zmiana w latach 2007-2014
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	19,1%	18,7%	18,2%	18,1%	17,8%	17,3%	17,0%	16,9%	-2,2%
Jordanów Śląski	19,7%	18,9%	18,4%	18,6%	18,6%	18,2%	18,1%	17,8%	-1,9%
Łagiewniki	19,9%	19,4%	19,1%	19,0%	18,7%	18,5%	18,3%	18,0%	-1,9%
Marcinowice	21,7%	20,7%	20,4%	20,2%	20,2%	19,6%	19,2%	19,1%	-2,6%
Mietków	18,5%	18,3%	17,9%	18,7%	18,6%	18,0%	17,8%	18,2%	-0,3%
Niemcza	18,4%	18,0%	17,8%	17,5%	17,0%	16,5%	16,1%	15,7%	-2,7%
Piława Górna	21,1%	20,0%	19,8%	19,0%	18,5%	17,8%	17,6%	17,5%	-3,6%
Sobótka	19,1%	18,8%	18,8%	19,1%	18,5%	18,3%	18,0%	17,7%	-1,4%
ŚREDNIA	19,7%	19,1%	18,8%	18,8%	18,5%	18,0%	17,8%	17,6%	-1,2%
woj. dolnośląskie	**18,1%**	**17,8%**	**17,5%**	**17,4%**	**17,2%**	**17,0%**	**16,9%**	**16,8%**	**-1,3%**
POLSKA	**19,6%**	**19,3%**	**18,9%**	**18,8%**	**18,5%**	**18,3%**	**18,2%**	**18,0%**	**-1,6%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dane w tabeli powyżej pokazują wyraźnie, że **na całym analizowany obszarze zmniejsza się liczba osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym), a zjawisko to jest bardziej dynamiczne niż w skali województwa dolnośląskiego czy Polski**. Szczególnie wyraźne zmiany dotknęły gminę Piława Górna (-3,7), Niemcza (-2,7%), Marcinowice (-2,6%) i Dzierżoniów (-2,2%). Wskazuje to, że w kolejnych latach **struktura demograficzna systematycznie pogarsza się, choć w obecnym momencie jest jeszcze lepsza niż w skali województwa**. Należy wziąć pod uwagę, że sytuacja może ulec zmianie już w okresie realizacji LSR.

Dane przedstawione wcześniej są zgodne także z wynikami analizy zmiany odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Na całym analizowanym obszarze z wyjątkiem gminy Mietków **wzrasta udział osób starszych, w wieku poprodukcyjnym**. Równocześnie jednak dynamika wzrostu była niższa niż w skali Polski. Największy wzrost wystąpił w gminie Sobótka (3,6%), Niemcza (2,9%) i Dzierżoniów (2,8%).

Gmina	Ludność w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w lalach 2007-2014								Zmiana w latach 2007-2014
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	14,6%	14,9%	15,2%	15,1%	15,5%	16,1%	17,0%	17,4%	2,8%
Jordanów Śląski	14,3%	14,4%	14,1%	13,8%	14,2%	14,9%	15,4%	15,4%	1,1%
Łagiewniki	15,0%	14,9%	14,8%	15,2%	15,6%	16,0%	16,8%	17,5%	2,5%
Marcinowice	12,7%	12,7%	13,1%	13,1%	13,5%	13,8%	14,4%	15,3%	2,6%
Mietków	17,6%	17,5%	17,4%	16,2%	16,2%	16,7%	17,2%	17,4%	-0,2%
Niemcza	17,5%	17,6%	17,9%	17,9%	18,1%	18,5%	19,4%	20,4%	2,9%
Piława Górna	16,1%	16,0%	16,1%	16,2%	16,5%	16,9%	17,2%	17,5%	1,4%
Sobótka	15,2%	15,3%	15,5%	15,6%	16,2%	17,1%	18,0%	18,8%	3,6%
ŚREDNIA	15,4%	15,4%	15,5%	15,4%	15,7%	16,3%	16,9%	17,5%	2,1%
woj. dolnośląskie	**16,0%**	**16,3%**	**16,7%**	**16,9%**	**17,5%**	**18,2%**	**19,0%**	**19,7%**	**3,7%**
POLSKA	**16,0%**	**16,2%**	**16,5%**	**16,8%**	**17,3%**	**17,8%**	**18,4%**	**19,0%**	**3,0%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dla oceny działań o charakterze strategicznym niezbędne jest także przeanalizowanie wieloletnich trendów odnoszących się do struktury wiekowej ludności. Prognozy demograficzne GUS przewidują utrzymanie się wykrytych trendów w perspektywie średnio- i długoterminowej. Zgodnie z tymi przewidywaniami **w kolejnych latach**

konieczne będzie uwzględnienie w większym zakresie potrzeb osób starszych, w wieku poprodukcyjnym, bo to one będą najszybciej przyrastającą grupą ekonomiczną ludności.

Prognoza demograficzna na lata 2020-2035	Powiat		
	dzierżoniowski	świdnicki	wrocławski
Ludność w wieku przedprodukcyjnym w roku (w osobach)			
2020	15.098	25.506	30.740
2025	14.070	24.182	32.267
2030	12.390	21.686	31.461
2035	11.359	20.142	31.984
RÓŻNICA	**-3.739**	**-5.364**	**1.244**
Ludność w wieku produkcyjnym w roku (w osobach)			
2020	62.171	97.846	94.901
2025	58.100	92.953	102.428
2030	55.963	90.895	112.203
2035	53.779	88.758	120.228
RÓŻNICA	**-8.392**	**-9.088**	**25.327**
Ludność w wieku poprodukcyjnym w roku (w osobach)			
2020	23.006	33.613	21.140
2025	24.797	36.441	24.423
2030	25.060	36.995	26.634
2035	24.369	36.006	28.477
RÓŻNICA	**1.363**	**2.393**	**7.337**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Opisaną zależność wyraźnie potwierdzają zestawy wskaźników obciążeń demograficznych. Pierwszy z nich pokazuje jak wiele osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Im wyższa wartość, tym większe obciążenie demograficzne – jedna osoba pracująca musi bowiem utrzymać większą liczbę osób pozostających bez pracy (dzieci i osoby starsze). Średnia wojewódzka w tym wypadku wyniosła w 2014 roku 57,5, a ogólnopolska 58,8. Wyniki dla obszaru LDG Ślężanie są lepsze od średnich, z wyjątkiem gminy Sobótka (57,5). Ponadto spadek tego wskaźnika wystąpił w gminach Piława Górna, Jordanów Śląski i Mietków.

Największe wewnętrzne zróżnicowanie między gminami należącymi do LDG Ślężanie ujawnia się w analizie drugiego wskaźnika obciążenia demograficznego. Pokazuje on liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (stosunek liczby osób starszych do liczby dzieci).

Gmina	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym								Zmiana w latach 2007-2014
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	50,9	50,5	50,1	49,7	49,9	50,2	51,4	52,3	1,4
Jordanów Śląski	51,5	49,9	48,1	48,1	48,6	49,4	50,3	49,9	-1,6
Łagiewniki	53,7	52,1	51,2	51,9	52,3	52,8	54,0	55,2	1,5
Marcinowice	52,3	50,1	50,5	50,0	50,8	50,0	50,7	52,4	0,1
Mietków	56,5	55,6	54,5	53,6	53,4	53,2	54,0	55,3	-1,2
Niemcza	55,9	55,4	55,4	54,8	54,1	53,8	55,2	56,4	0,5
Piława Górna	59,4	56,3	55,9	54,3	53,8	53,0	53,3	53,8	-5,6
Sobótka	52,3	51,6	52,3	53,2	53,3	55,0	56,3	57,5	5,2
ŚREDNIA	54,1	52,7	52,3	51,9	52,0	52,2	53,2	54,1	0,03
woj. dolnośląskie	**51,6**	**51,7**	**51,9**	**52,2**	**53,2**	**54,4**	**55,8**	**57,5**	**5,9**
POLSKA	**55,3**	**55,1**	**55,0**	**55,2**	**55,8**	**56,6**	**57,6**	**58,8**	**3,5**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W skali Polski i województwa dolnośląskiego w 2013 i 2014 r. wskaźnik przekroczył wartość 100 (co oznacza, że liczebność osób starszych przekroczyła liczebność osób młodych). Tymczasem w 4 spośród 8 analizowanych gmin wskaźnik ten jest znacznie niższy niż wynikałoby ze średnich (najniższy w gminie Marcinowice: 80,4). W gminach Dzierżoniów i Sobótka jest on zbliżony do poziomu ogólnopolskiego (103-106), w gminie Piława Górna równy 100,00, za to w gminie Niemcza znacznie wyższy (aż 130,2). W przypadku tej analizy widać pewien rozstęp między wartościami osiąganymi w poszczególnych gminach.

Gmina	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym								Zmiana w latach 2007-2014
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	76,4	79,7	83,5	83,2	87,4	93,3	100,3	103,2	26,8
Jordanów Śląski	72,4	76,3	76,9	74,3	76,4	81,5	84,9	86,5	14,1
Łagiewniki	75,1	76,8	77,2	80,1	83,1	86,8	92,1	97,1	22,0
Marcinowice	58,4	61,1	64,2	65,0	66,7	70,3	75,1	80,4	22,0
Mietków	95,0	95,6	96,8	86,6	87,3	92,9	96,5	96,0	1,0
Niemcza	95,1	97,6	100,4	102,3	106,7	112,3	120,5	130,2	35,1
Piława Górna	76,4	80,4	81,4	85,2	88,8	94,8	97,5	100,0	23,6
Sobótka	79,8	81,4	82,7	81,8	87,5	93,3	100,3	106,3	26,5
ŚREDNIA	78,6	81,1	82,9	82,3	85,5	90,7	95,9	100,0	21,4
woj. dolnośląskie	**88,5**	**91,9**	**95,1**	**97,3**	**102,0**	**107,2**	**112,6**	**117,4**	**28,9**
POLSKA	**81,2**	**84,3**	**87,3**	**89,1**	**93,1**	**97,1**	**101,2**	**105,2**	**24,0**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

We wszystkich gminach z wyjątkiem gminy Mietków nastąpiło znaczne zwiększenie liczby osób starszych, które przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym skutkuje tak znacznymi różnicami w latach 2007-2014. Największą dynamikę przyrostu wartości wskaźnika odnotowano w gminie Niemcza (35,1), Dzierżoniów (26,8) i Sobótka (26,5).

Analizy dotyczące struktury demograficznej pokazują, że w chwili obecnej **obszar LGD Ślężanie charakteryzują wartości znacznie lepsze niż średnia wojewódzka i ogólnopolska.** Należy jednak uwzględnić zbliżający się, europejski trend starzenia się społeczeństwa, który w niedługim czasie zacznie być odczuwalny również na tym obszarze. Przykładem jest gmina Niemcza, która już zaczyna odczuwać silną presję demograficzną związaną ze wzrostem odsetka najstarszych mieszkańców W kolejnych latach tendencja ta będzie przybierać na sile, co wymusi rozwój usług i produktów kierowanych do grupy osób w wieku poprodukcyjnym.

Ostatnią istotną cechą demograficzną jest poziom wykształcenia mieszkańców. Dane z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 r. pokazują, że **struktura wykształcenia mieszkańców obszaru LGD Ślężanie jest ogółem słabsza niż średnie wyniki w województwie dolnośląskim i w kraju**. Największy odsetek mieszkańców legitymuje się wykształceniem średnim i policealnym, zasadniczym zawodowym i ukończonym podstawowym (we wszystkich powiatach łączny odsetek takich osób przekracza 3/4 ogółu mieszkańców). Najmniej liczną grupę stanowią osoby bez wykształcenia i takie, które nie ukończyły szkoły podstawowej (między 1,3% a 1,9%).

Powiat	Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia					
	wyższe	średnie i policealne	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i brak wykształcenia
dzierżoniowski	10,85%	29,87%	21,99%	4,13%	20,55%	1,90%
świdnicki	13,64%	32,79%	23,56%	4,54%	18,29%	1,34%
wrocławski	20,67%	30,13%	20,92%	4,72%	17,92%	1,58%
woj. dolnośląskie	16,82%	32,83%	21,43%	4,45%	17,04%	1,34%
POLSKA	**16,99%**	**31,56%**	**21,67%**	**4,93%**	**18,31%**	**1,36%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Podsumowanie: na obszarze LGD od kilku lat występuje zjawisko ustabilizowania się liczby mieszkańców. Teren ten charakteryzuje stosunkowo dobra struktura demograficzna, zbilansowana struktura płciowa i dodatnie saldo migracji. Na całym obszarze występuje jednak zjawisko ujemnego przyrostu naturalnego, zmniejszania się liczby osób

młodych i jednoczesnego dynamicznego przyrostu osób starszych, co w kolejnych latach zwiększy presję demograficzną (obecnie widoczną bardzo wyraźnie w gminie Niemcza). Wykształcenie mieszkańców obszaru jest niższe niż średnie wartości dla Polski i województwa.

3. Rynek pracy

Rynek pracy jest kluczową dziedziną, charakteryzującą potencjał i ograniczenia rozwojowe poszczególnych obszarów. W przypadku terenu objętego działalnością LGD Ślężanie **charakterystycznym elementem jest niski stopień aktywności ekonomicznej ludności** (obliczany jako liczba zatrudnionych na 1.000 mieszkańców).

Gmina	Pracujący na 1000 ludności w latach 2007-2013							Zmiana w latach 2007-2013
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dzierżoniów	52	51	64	61	59	68	56	4
Jordanów Śląski	53	55	50	55	59	60	65	12
Łagiewniki	61	69	68	69	63	61	64	3
Marcinowice	46	65	60	69	68	68	76	30
Mietków	89	88	78	97	93	93	96	7
Niemcza	104	101	102	97	90	98	98	-6
Piława Górna	93	94	109	111	111	98	87	-6
Sobótka	134	124	125	123	130	123	127	-7
ŚREDNIA	79,0	80,9	82,0	85,3	84,1	83,6	83,6	4,6
woj. dolnośląskie	**232**	**245**	**240**	**240**	**241**	**239**	**244**	**12**
POLSKA	**220**	**226**	**223**	**223**	**224**	**223**	**226**	**6**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na analizowanym terenie wartość wskaźnika aktywności zawodowej nie przekracza 30% średniej wojewódzkiej i krajowej. Jest to wynik alarmujący. Skrajnie niskie wartości charakteryzują gminy Dzierżoniów, Łagiewniki i Jordanów Śląski. Stosunkowo najlepsza sytuacja występuje zaś w gminie Sobótka. W latach 2007-2013 największa poprawa wystąpiła w gminie Marcinowice, zaś w gminach Sobótka, Piława Górna i Niemcza wystąpił spadek wartości wskaźnika.

W strukturze zatrudnienia w podziale na typy prowadzonej działalności na obszarze LGD Ślężanie dominują przemysł i budownictwo, na drugim miejscu znajdują się usługi, najmniejsza część mieszkańców zatrudniona jest w sektorze rolnictwa.

Powiat	Pracujący wg sekcji PKD 2007 w latach 2007-2013 (w osobach)							Zmiana w latach 2007-2013
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo								
dzierżoniowski	2.047	2.025	2.012	2.332	2.329	2.341	2.321	274
świdnicki	3.884	3.867	3.756	4.657	4.640	4.632	4.631	747
wrocławski	6.715	6.748	6.612	6.345	6.330	6.263	6.294	-421
Przemysł i budownictwo								
dzierżoniowski	7.567	8.169	7.393	7.395	7.587	7.326	7.422	-145
świdnicki	16.910	17.964	16.991	17.696	18.388	18.200	18.745	1.835
wrocławski	16.921	17.031	18.550	21.699	22.380	20.843	20.069	3.148
Handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja								
dzierżoniowski	2.083	2.482	2.384	2.830	2.639	2.756	2.525	442
świdnicki	4.424	5.527	5.321	5.173	5.130	5.100	5.362	938
wrocławski	5.605	7.416	9.179	9.775	10.061	9.856	10.125	4.520
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości								
dzierżoniowski	593	548	561	574	562	518	535	-58
świdnicki	1.100	969	1.071	893	871	740	800	-300

wrocławski	241	267	441	232	252	223	328	87
Pozostałe usługi								
dzierżoniowski	4.773	4.749	5.020	5.130	5.044	4.884	5.007	234
świdnicki	8.862	8.476	8.786	9.148	9.329	8.939	9.668	806
wrocławski	4.098	4.449	5.078	5.928	5.732	6.555	7.021	2.923

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni lat 2007-2013 na obszarze LGD Ślężanie w strukturze zatrudnienia dominował sektor przemysłu i budownictwa. Dane w tabeli powyżej pokazują, że w powiecie świdnickim i wrocławskim dynamicznie wzrasta liczba osób zatrudnionych w tym sektorze, z kolei w powiecie dzierżoniowskim najwyższy wzrost wystąpił w sektorze handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii oraz informacji i komunikacji.

Jednym z największych problemów obszaru w zakresie rynku pracy jest **wysoka stopa bezrobocia wśród mieszkańców**. Według stanu na koniec 2013 r. na obszarze LGD Ślężanie 2.813 osób to osoby bezrobotne (zarejestrowane). Osoby bezrobotne stanowiły największy odsetek osób w wieku produkcyjnym w gminach Piława Górna, Dzierżoniów i Niemcza (przekraczając 10%), najmniejsza skala problemu występuje za to na terenie gminy Mietków (3,7%).

Gmina	**Liczba zarejestrowanych bezrobotnych**	**Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym**		
		razem	**mężczyźni**	**kobiety**
Dzierżoniów	660	10,7%	10,0%	11,5%
Jordanów Śląski	110	5,2%	5,7%	4,7%
Łagiewniki	382	7,8%	7,5%	8,2%
Marcinowice	287	6,6%	5,7%	7,7%
Mietków	93	3,7%	3,7%	3,7%
Niemcza	382	10,2%	10,7%	9,6%
Piława Górna	534	12,2%	12,6%	11,8%
Sobótka	365	4,5%	3,5%	5,5%
RAZEM	**2.813 osób**	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wśród bezrobotnych przeważają kobiety, zjawisko takie występuje w 4 spośród 8 analizowanych gmin (Dzierżoniów, Łagiewniki, Marcinowice, Sobótka), zaś w gminie Mietków proporcja wynosi 50/50. Szczególnie wyraźnie problem bezrobocia kobiet widoczny jest **w gminie Dzierżoniów (11,5%) i gminie Piława Górna (11,8%).** Ponadto, zgodnie z danymi Powiatowych Urzędów Pracy na obszarze:

- ✓ powiatu wrocławskiego – w gminach Mietków, Sobótka i Jordanów Śląski największą grupę bezrobotnych stanowią osoby po 50 roku życia, osoby długotrwale bezrobotne i osoby bez odpowiednich kwalifikacji zawodowych (w każdej gminie ponad 1/3 zarejestrowanych). Kolejną liczbą grupę stanowią osoby do 25 roku życia: gm. Mietków 17%, gm. Sobótka 13%, gm. Jordanów Śląski 20% zarejestrowanych (dane wg stanu na 31.12.2013 r.);
- ✓ powiatu świdnickiego (dane dostępne na poziomie powiatu) – osoby po 50 roku życia stanowiły aż 28% zarejestrowanych, z kolei młodzież (do 25 r. ż.) 21%. Najliczniejszą grupą były osoby długotrwale bezrobotne (35%), zastosowano również wyszczególnienie osób zamieszkałych na wsi (ponad 1/3 wszystkich zarejestrowanych, wg stanu na 31.12.2013 r.);
- ✓ powiatu dzierżoniowskiego (dane dostępne na poziomie powiatu) – aż 60% bezrobotnych na koniec 2013 r. stanowiły osoby bez wykształcenia średniego, a więc mające problemy z zatrudnieniem najczęściej z powodu braku odpowiednich kwalifikacji. Seniorzy (osoby po 55 roku życia) stanowili blisko 1/5 ogółu zarejestrowanych (19,1%), zaś młodzież, tj. osoby do 25 roku życia, 13,6%. Bez pracy powyżej 12 miesięcy pozostawało 27,9% zarejestrowanych.

Wyniki analizy wskazują, jak bardzo zagrożone wykluczeniem społecznym są osoby należące do grup defaworyzowanych na obszarze.

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2007-2014							Zmiana w latach 2007-2013
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dzierżoniów	12,5%	10,4%	11,7%	10,9%	9,5%	9,6%	10,7%	-1,8
Jordanów Śląski	2,5%	1,6%	3,0%	3,6%	3,0%	5,2%	5,2%	2,7
Łagiewniki	9,7%	7,5%	9,4%	8,2%	6,2%	7,8%	7,8%	-1,9
Marcinowice	5,3%	5,2%	5,6%	5,4%	5,7%	7,1%	6,6%	1,3
Mietków	3,0%	2,1%	3,3%	4,2%	3,5%	4,1%	3,7%	0,7
Niemcza	13,2%	10,7%	11,1%	9,4%	9,4%	10,7%	10,2%	-3,0
Piława Górna	13,5%	12,2%	13,7%	12,9%	11,4%	13,1%	12,2%	-1,3
Sobótka	4,8%	2,9%	4,7%	4,2%	3,9%	5,2%	4,5%	-0,3
ŚREDNIA	8,1%	6,6%	7,8%	7,4%	6,6%	7,9%	7,6%	**-0,5**
woj. dolnośląskie	**6,7%**	**6,0%**	**7,7%**	**7,8%**	**7,5%**	**8,3%**	**8,2%**	**1,5**
POLSKA	**7,1%**	**6,0%**	**7,7%**	**7,9%**	**8,0%**	**8,7%**	**8,8%**	**1,7**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni lat 2007-2013 bezrobocie na analizowanym obszarze zanotowało niewielki spadek. Najwyższy wzrost zanotowano w gminie Jordanów Śląski – zmiana przekroczyła wskaźniki wojewódzki i krajowy. Wzrost odnotowały również gminy Marcinowice i Mietków), zaś w pozostałych nastąpiła poprawa.

Bardzo ważnym zadaniem LGD Ślężanie będzie podtrzymanie korzystnego trendu na lokalnym rynku pracy, głównie poprzez wsparcie grup defaworyzowanych: prowadzenie i premiowanie działań skierowanych do tych grup przez różne podmioty w ramach realizowanych projektów. Równie istotne stanie się wspieranie działań lokalnych przedsiębiorstw, których kondycja ma wpływ na liczbę dostępnych miejsc pracy oraz poziom wynagrodzenia. Z tego powodu oprócz wskaźnika zawodowej, konieczna jest analiza poziomu przedsiębiorczości na obszarze LGD.

Dane dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców obszaru LGD Ślężanie są optymistyczne, jednak wciąż p**oziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD Ślężanie jest niższy od wskaźników ogólnopolskich i średnich wartości dla województwa dolnośląskiego.**

Gmina	Liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	Liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON na tysiąc mieszkańców	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tysiąc mieszkańców
Dzierżoniów	575	81	760	62
Jordanów Śląski	164	65	206	52
Łagiewniki	412	69	522	55
Marcinowice	401	83	543	61
Mietków	250	82	315	65
Niemcza	310	85	493	53
Piława Górna	400	94	627	60
Sobótka	950	103	1.320	74
RAZEM	**3.462** podmiotów gospodarczych	-	**4.786** osoby prowadzące działalność gospodarczą	-
ŚREDNIA dla obszaru	**432** podmioty gospodarcze na gminę	**73**	**598** osób prowadzących działalność gospodarczą na gminę	**60**
ŚREDNIA dla województwa	-	**119**	-	**81**

dolnośląskiego				
ŚREDNIA dla Polski	**-**	**106**	**-**	**77**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na analizowanym terenie funkcjonuje łącznie 3.462 podmiotów gospodarczych, zaś 4.786 osób fizycznych prowadzi własną działalność gospodarczą. Największa liczba przedsiębiorców działa na terenie gminy Sobótka (łącznie 950 podmiotów), gmina ta osiąga również najwyższy wskaźnik przy uwzględnieniu liczby ludności poszczególnych gmin. Najsłabiej w tym względzie wypada zaś gmina Jordanów Śląski.

W przeliczeniu danych bezwzględnych na każdy tysiąc mieszkańców, na obszarze LGD Ślężanie wskaźnik wynosi 73 podmioty gospodarcze (dla poszczególnych gmin od 65 do 103). Jest to wynik niższy niż średnia dla kraju (106 podmiotów) i województwa dolnośląskiego (119 podmiotów). Stosunkowo duży odsetek przedsiębiorców na obszarze LGD Ślężanie to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Średnio na obszarze LGD Ślężanie jest to 60 osób na 1000 mieszkańców, co wciąż jednak daje wynik niższy od średniej ogólnopolskiej (77 osób) i średniej wojewódzkiej (81 osób).

Zgodnie z danymi w rejestrze REGON na obszarze LGD dominują przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie:

- ✓ handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów (1.157 podmiotów),
- ✓ budownictwa (702 podmioty),
- ✓ przetwórstwa przemysłowego (614 podmiotów).

Są to główne (kluczowe) gałęzie lokalnej gospodarki.

Gmina	Liczba zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w podziale na sekcje PKD 2007																		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S i T
	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Górnictwo i wydobycie	Przetwórstwo przemysłowe	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz etc.	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja	Budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	Transport i gospodarka magazynowa	Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	Informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Obsługa rynku nieruchomości	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	Administracja publiczna i obrona narodowa; zabezpieczenia społeczne	Edukacja	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacja	Pozostała działalność usługowa
Dzierżoniów	47	2	98	0	1	123	217	31	12	3	16	46	30	17	5	18	23	24	47
Jordanów Śląski	12	1	18	0	1	29	60	16	3	2	10	4	19	4	3	5	3	6	10
Łagiewniki	44	1	51	0	5	78	145	50	11	7	10	2	28	12	7	10	13	15	33
Marcinowice	37	1	77	0	3	83	128	39	21	7	15	13	21	14	9	11	23	8	33
Mietków	19	1	34	3	1	46	74	40	12	5	6	1	15	8	6	10	5	12	17
Niemcza	19	1	61	1	1	73	107	8	16	2	4	97	28	12	5	9	13	7	29
Piława Górna	5	2	173	0	2	60	118	37	5	4	8	122	20	6	3	11	21	8	22
Sobótka	33	6	102	1	4	210	308	93	49	16	30	140	90	27	6	37	37	31	100
RAZEM	216	15	614	5	18	702	1157	314	129	46	99	425	251	100	44	111	138	111	291

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

We wszystkich analizowanych gminach szczególnie istotnymi branżami są: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów (sekcja G) oraz Budownictwo (sekcja F). Ponadto, w gminach Piława Górna, Niemcza i Sobótka znaczący udział mają firmy zajmujące się obsługą rynku nieruchomości (sekcja L). W gminie Mietków duże znaczenie ma działalność transportowa i gospodarka magazynowa (sekcja H), zaś w gminie Jordanów Śląski stosunkowo liczne są przedsiębiorstwa prowadzące działalność w sekcji M (działalność profesjonalna naukowa i techniczna).

Pomimo stosunkowo niskiego poziomu bezrobocia, obszar LGD Ślężanie charakteryzuje niski poziom wynagrodzenia brutto w stosunku do średniej ogólnopolskiej i wojewódzkiej. Najtrudniejsza sytuacja w tym zakresie występuje na terenie powiatu dzierżoniowskiego, zaś w przypadku powiatu wrocławskiego wyniki zawyża obszar miejski metropolii wrocławskiej.

Powiat	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (Polska = 100)						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
dzierżoniowski	78,4	78,8	79,8	82,4	83,4	83,1	81,4
świdnicki	87,5	87,2	88,7	87,6	87,7	87,6	87,5
wrocławski	94,1	90,3	90,6	93,0	94,2	94,3	93,8
woj. dolnośląskie	**99,8**	**99,3**	**99,4**	**99,3**	**99,0**	**99,1**	**99,8**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Problem niskich zarobków jest szczególnie odczuwalny na obszarach wiejskich oraz w bezpośrednim sąsiedztwie dużych zakładów, często należących do zagranicznych firm, które oferują miejsca pracy, jednak bardzo często na poziomie minimalnego wynagrodzenia. Konkurencja dużych przedsiębiorstw sprawia, że także lokalne firmy nie są w stanie oferować wystarczająco atrakcyjnych wynagrodzeń. Jest to realne zagrożenie dla rozwoju lokalnej gospodarki, które mieszkańcy wskazywali podczas spotkań konsultacyjnych.

Podsumowanie: na obszarze LGD Ślężanie występuje niski wskaźnik aktywności zawodowej ludności. Większość mieszkańców zatrudniona jest w sektorze usług oraz przemysłu i budownictwa. Poziom przedsiębiorczości mieszkańców obszaru jest niższy od wskaźników wojewódzkich i krajowych (choć między poszczególnymi gminami występują znaczne różnice w tym zakresie). Problemem są także niskie zarobki mieszkańców, odbiegające od średniej krajowej i wojewódzkiej (najniższe wskaźniki charakteryzują gminy powiatu dzierżoniowskiego).

4. Turystyka

Turystyka jest jednym z potencjałów obszaru LGD Ślężanie ze względu na jego położenie geograficzne oraz udział tej gałęzi gospodarki w lokalnym rynku pracy. W celu przeprowadzenia pełnej analizy, zbadano posiadane zasoby pod względem infrastruktury, atrakcji i oferty turystycznej oraz zainteresowania turystów. Następnie zebrane dane skonsultowano bezpośrednio z mieszkańcami i uzupełniono o ich opinie.

Według danych na koniec 2013 r. na obszarze LGD Ślężanie funkcjonowało 10 obiektów noclegowych, z czego połowa działała na terenie gminy Sobótka. Na terenie czterech badanych gmin (Dzierżoniów, Jordanów Śląski, Łagiewniki, Mietków) nie ma żadnego obiektu zbiorowego zakwaterowania. Co ciekawe, w gminie Marcinowice, w której intensywność ruchu turystycznego (**mierzona wskaźnikiem Schneidera**) była najwyższa, stosunkowo wysoki odsetek noclegów został udzielony turystom zagranicznym (ponad 30%). Intensywność ruchu turystycznego dla całego obszaru, z uwzględnieniem posiadanych walorów i zasobów, została oceniona jako niska.

Gmina	Liczba obiektów noclegowych	Liczba udzielonych noclegów			Wskaźnik Schneidera[2]
		razem	w tym Polakom	w tym turystom zagranicznym	
Dzierżoniów	0	0	0	0	0
Jordanów Śląski	0	0	0	0	0
Łagiewniki	0	0	0	0	0
Marcinowice	4	7.261	5.359	1.902	686,36
Mietków	0	0	0	0	0

[2] Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wyrażony jako liczba turystów korzystających z noclegów na 1.000 mieszkańców. Suma wartości zmiennych „korzystający rezydenci (Polacy)" oraz „turyści zagraniczni korzystający" dla obiektów hotelowych i innych obiektów noclegowych łącznie, dzielona przez liczbę mieszkańców gminy (zmienna „faktyczne miejsce zamieszkania wg stanu na 31.12".).

Niemcza	1	31.946	31.937	9	454,48
Piława Górna	0	0	0	0	0
Sobótka	5	9.964	9.393	571	458,30
RAZEM	**10**	**49.171**	**46.689**	**2.482**	**264,87**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na analizowanym terenie występują liczne obiekty zabytkowe, będące elementem potencjału turystycznego tego regionu. **Na obszarze LGD Ślężanie opieką konserwatorską objęto 198 obiektów.** Największa liczba zabytków zlokalizowana jest na terenie gmin Sobótka (56 obiektów) i Dzierżoniów (35), najmniej zaś w gminie Jordanów Śląski (15), Niemcza (16) i Piława Górna (5).

Gmina	**Liczba obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków**
Dzierżoniów	35
Jordanów Śląski	15
Łagiewniki	26
Marcinowice	32
Mietków	18
Niemcza	16
Piława Górna	5
Sobótka	56
RAZEM	**203**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Oprócz zabytków historycznych, należy pamiętać o obiektach i walorach przyrodniczych uznawanych za atrakcje turystyczne. Do głównych, rozpoznawalnych na poziomie co najmniej regionalnym należą Arboretum w Wojsławicach (gm. Niemcza), Zbiornik Mietków, Osiedle Braci Morawskich (gm. Piława Górna), opactwo cystersów w Łagiewnikach, ruiny zamku w Owieśnie, ale również sama Ślęża czy (dodane w ramach konsultacji z mieszkańcami), Kamieniołomy Białe Krowy (gm. Marcinowice). Przez obszar LGD Ślężanie biegnie 9 szlaków pieszych i 9 szlaków rowerowych o charakterze lokalnym/regionalnym. W przypadku szlaków rowerowych są to trasy turystyczne łączące atrakcje różnego typu, m.in Szlak Pałaców, Szlak Parków Podworskich, Szlak Pamiątek Architektury Sakralnej, czy szlaki związane z walorami przyrodniczymi, jak Szlak wśród uroków Ślężańskiego Parku Krajobrazowego, czy Szlak Doliny Rzeki Ślęzy. **Atrakcją o charakterze ponadregionalnym** jest przebiegający przez obszar szlak europejski EuroVelo 9 – Szlak Bursztynowy oraz Via Regia, czyli Ślężański Szlak św. Jakuba. Nie należy zapominać również o szlaku papieskim (gm. Jordanów Śląski), a także ścieżkach edukacyjnych, przyrodniczych i przyrodniczo-archeologicznych (gm. Sobótka, gm. Niemcza).

Mimo licznych szlaków dla miłośników turystyki rowerowej, **obszar LGD Ślężanie charakteryzuje skrajnie niska liczba istniejących ścieżek rowerowych**. Pierwsze tego typu obiekty powstały dopiero w 2013 r. na terenie gm. Sobótka i wynoszą **zaledwie 3,2 km (łączna długość ścieżek rowerowych na całym obszarze).** Konieczne są dalsze inwestycje w tym zakresie.

Podsumowanie: ruch turystyczny na obszarze LGD Ślężanie koncentruje się na terenie gmin Sobótka, Marcinowice i Niemcza. Największa liczba noclegów została udzielona w gminie Niemcza, ale w gminie Marcinowice występuje najwyższa wartość wskaźnika Schneidera i bardzo wysoki odsetek noclegów udzielonych turystom zagranicznym. Skromna baza noclegowa i nieliczne ścieżki rowerowe stanowią ograniczenie potencjału turystycznego. W ramach spotkań konsultacyjnych zgłaszano również potrzebę inwestycji – budowy i modernizacji istniejącej już na obszarze infrastruktury towarzyszącej (parkingi, wiaty, oznakowania tras , itp.)

5. Sektor pozarządowy

Na obszarze LGD Ślężanie występuje stosunkowo wysoki poziom aktywności organizacji pozarządowych. Na terenie wszystkich analizowanych gmin występują łącznie 164 takie podmioty.

Gmina	**Liczba organizacji pozarządowych posiadających siedzibę na terenie danej gminy wg Krajowego Rejestru Sądowego**
Dzierżoniów	35

Jordanów Śląski	7
Łagiewniki	21
Marcinowice	16
Mietków	15
Niemcza	16
Piława Górna	5
Sobótka	49
RAZEM	**164**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najwięcej organizacji pozarządowych posiada siedzibę na terenie gminy Sobótka i Dzierżoniów (łącznie ponad 50% wszystkich NGO na obszarze LGD Ślężanie). Najmniej tego typu podmiotów posiada siedzibę w gminie Piława Górna (5) i gminie Jordanów Śląski (7). Przy uwzględnieniu liczby mieszkańców poszczególnych gmin najwyższy wskaźnik aktywności organizacji pozarządowych występuje w gminie Mietków, przekraczając średnią województwa i ogólnopolską. **W latach 2007- 2014 na analizowanym obszarze ogólna liczba organizacji pozarządowych (a także wskaźnik tej liczby w stosunku do 1000 mieszkańców) zwiększyła się.**

Gmina	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w latach 2007-2014								Zmiana w latach 2007-2014
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Dzierżoniów	2	3	3	3	4	4	4	4	2
Jordanów Śląski	2	2	2	2	2	3	3	3	1
Łagiewniki	2	2	2	3	3	3	3	3	1
Marcinowice	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Mietków	4	4	4	4	4	5	5	5	1
Niemcza	2	2	2	2	2	2	3	3	1
Piława Górna	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Sobótka	3	3	3	4	4	4	4	4	1
woj. dolnośląskie	2	3	3	3	3	3	3	4	2
POLSKA	**2**	**2**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**1**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Są to organizacje zajmujące się różnym zakresem działań, od jednostek OSP przez organizacje działające na rzecz lokalnej społeczności w zakresie promocji kultury, sportu i rekreacji, integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Na obszarze działają również przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie socjalne takie jak SS Big Bag (gm. Marcinowice), Dzierżoniowska Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Awans", a także wojewódzkie federacje i ośrodki wspierania ekonomii społecznej, dbające o liczbę i jakość działań organizacji na obszarze. Nie należy zapominać także o mniej sformalizowanych podmiotach ekonomii społecznej, np. klubach sportowych i kołach gospodyń wiejskich oraz radach sołeckich i grupach całkowicie nieformalnych, które również podnoszą poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy ich małej ojczyzny.

Podsumowanie: na obszarze LGD Ślężanie występuje wysokie nasycenie organizacjami pozarządowymi, jednak w latach 2007-2014 nie zwiększyła się liczba podmiotów trzeciego sektora. Najwyższy poziom aktywności NGO można zaobserwować w gminie Dzierżoniów, Sobótka i Mietków. 55.712

6. Wykluczenie społeczne

Na całym obszarze LGD Ślężanie w latach 2009-2013 nastąpił spadek liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej. **Na analizowanym obszarze w 2013 r. ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 3.759 osób**, tj. 6,7% ogółu mieszkańców. Jest to wynik nieco wyższy niż na poziomie województwa (6,3%), jednak poniżej wskaźnika krajowego (8,3%). Wciąż również pojawia się pewne zróżnicowanie w zależności od gminy.

Gmina	Zasięg korzystania z pomocy społecznej	Zmiana w latach

	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013
Dzierżoniów	7,0%	6,3%	5,8%	5,6%	5,6%	-1,4%
Jordanów Śląski	5,5%	5,1%	6,0%	6,1%	4,4%	-1,1%
Łagiewniki	10,6%	9,7%	9,1%	8,3%	8,4%	-2,2%
Marcinowice	13,3%	11,1%	8,8%	8,3%	9,3%	-4,0%
Mietków	6,7%	6,1%	4,4%	5,3%	5,7%	-1,0%
Niemcza	9,7%	8,6%	8,3%	7,7%	6,9%	-2,8%
Piława Górna	6,6%	7,6%	6,5%	6,4%	6,9%	0,3%
Sobótka	6,9%	6,9%	6,0%	6,0%	6,1%	-0,8%
ŚREDNIA	9,4%	8,6%	7,7%	7,6%	7,5%	-1,9%
woj. dolnośląskie	**7,4%**	**7,0%**	**6,4%**	**6,1%**	**6,3%**	**-1,1%**
Polska	**9,1%**	**8,7%**	**8,1%**	**8,1%**	**8,3%**	**-0,8%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dane procentowe potwierdzają, że zasięg korzystania z pomocy społecznej jest największy w gminie Marcinowice, przekraczając średnią w skali wojewódzkiej i ogólnopolskiej. W latach 2009-2013 na tym obszarze zanotowano równocześnie największy spadek, tj. o blisko 4%. Znacznym problemem na obszarze jest stosunkowo szeroki zakres występowania zasiłków rodzinnych. Choć ich odsetek uległ znacznemu zmniejszeniu w analizowanych latach (spadek o ponad 19%), wciąż jeszcze co trzecie dziecko w wieku do 17 lat jest objęte świadczeniem z zakresu pomocy społecznej, zaś w gminie Niemcza, Piława Górna, Łagiewniki Dzierżoniów i Marcinowice jest to powyżej 30% dzieci.

Gmina	Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku						Zmiana w latach 2008-2013
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dzierżoniów	58,7%	53,1%	45,4%	41,0%	35,2%	34,0%	-24,7%
Jordanów Śląski	36,5%	33,9%	31,1%	27,5%	25,3%	25,8%	-10,7%
Łagiewniki	54,6%	48,7%	43,0%	40,9%	36,1%	35,0%	-19,6%
Marcinowice	52,2%	46,3%	38,7%	35,7%	32,2%	31,5%	-20,7%
Mietków	44,7%	38,0%	32,5%	31,1%	28,8%	29,1%	-15,6%
Niemcza	62,8%	56,4%	52,7%	46,7%	43,2%	40,1%	-22,7%
Piława Górna	57,5%	53,6%	47,7%	45,6%	40,8%	36,9%	-20,6%
Sobótka	40,5%	33,6%	28,3%	25,8%	22,7%	20,7%	-19,8%
ŚREDNIA	50,9%	45,5%	39,9%	36,8%	33,0%	31,6%	-19,3%
woj. dolnośląskie	**39,6%**	**34,6%**	**30,7%**	**28,1%**	**25,2%**	**23,5%**	**-16,1%**
Polska	**46,0%**	**41,1%**	**37,6%**	**35,1%**	**32,2%**	**30,2%**	**-15,8%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Mimo zmniejszającej się liczby osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD, dynamicznie rosną wydatki samorządów lokalnych na ten cel. Największy przyrost wystąpił w gminach Dzierżoniów, Sobótka i Marcinowice.

Gmina	Wydatki na pomoc społeczną w latach 2008-2013 w tys. zł						Zmiana w latach 2008-2013
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dzierżoniów	3.260	3.415	3.544	3.798	4.075	4.133	873
Jordanów Śląski	739	841	988	980	981	1.046	307

Łagiewniki	2.751	2.918	3.128	3.241	3.348	3.141	391
Marcinowice	2.325	2.716	2.478	2.313	2.386	3.053	727
Mietków	1.283	1.254	1.282	1.338	1.339	1.439	156
Niemcza	2.399	2.690	2.745	2.645	2.724	2.820	421
Piława Górna	2.845	2.889	3.078	3.027	3.027	3.156	311
Sobótka	4.134	4.474	4.581	4.476	4.612	4.882	748

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Podsumowanie: Zasięg korzystania z pomocy społecznej na obszarze LGD jest wciąż nieco większy niż średnia wojewódzka. Pomimo ogólnego spadku osób korzystających z zasiłków, problemem wciąż jest duża liczba dzieci objętych świadczeniami pomocy społecznej. Dodatkowym problemem jest dynamiczny wzrost wydatków gmin na ten cel.

7. Dostęp do opieki i edukacji

Na terenie i w okresie objętym analizą nie była dostępna oferta opieki nad dziećmi do 3 roku życia w formie żłobków. W przypadku opieki przedszkolnej, skala dostępności ośrodków przedszkolnych jest zróżnicowana. Najtrudniejsza sytuacja w tym zakresie występuje w gminie Mietków, gdzie dostęp do opieki przedszkolnej w 2013 r. miało ok. 61% dzieci. W pozostałych gminach zmiany są jednak dynamiczne i pozytywne, w tym przekraczając średnie wzrosty na poziomie województwa dolnośląskiego i całego kraju w gminach Marcinowice, Niemcza i Sobótka. Najwyższy wzrost nastąpił jednak w gminie Jordanów Śląski (26,6%).

Gmina	**Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną**							**Zmiana w latach 2007-2013**
	2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	
Dzierżoniów	46,5%	48,9%	63,9%	59,2%	58,0%	53,0%	54,9%	8,4%
Jordanów Śląski	33,9%	22,5%	42,7%	50,8%	64,0%	58,2%	60,5%	26,6%
Łagiewniki	47,5%	48,2%	51,9%	52,4%	55,3%	59,8%	58,5%	11,0%
Marcinowice	27,6%	31,6%	50,4%	45,8%	39,0%	39,1%	47,3%	19,7%
Mietków	64,9%	67,2%	71,8%	59,9%	54,6%	53,2%	61,1%	-3,8%
Niemcza	47,1%	62,0%	60,5%	56,4%	50,9%	57,7%	68,0%	20,9%
Piława Górna	56,3%	57,0%	63,0%	60,8%	67,5%	57,0%	62,1%	5,8%
Sobótka	56,8%	58,0%	62,8%	60,3%	64,8%	61,7%	74,2%	17,4%
ŚREDNIA	47,6%	49,4%	58,4%	55,7%	56,8%	55,0%	60,8%	13,3%
woj. dolnośląskie	**60,1%**	**63,6%**	**68,4%**	**68,5%**	**71,3%**	**71,7%**	**75,4%**	**15,3%**
Polska	**59,2%**	**63,1%**	**67,3%**	**68,0%**	**70,8%**	**71,6%**	**75,3%**	**16,1%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Łączna liczba placówek edukacyjnych na obszarze LGD Ślężanie wynosi 35, w tym 22 szkoły podstawowe, 9 szkół gimnazjalnych oraz 4 szkoły ponadgimnazjalne i policealne. Liczba szkół podstawowych i gimnazjalnych jest rozłożona równomiernie we wszystkich gminach, z kolei szkoły ponadgimnazjalne i policealne znajdują się wyłącznie na terenie gmin Piława Górna i Sobótka.

Gmina	**Szkoły podstawowe**		**Szkoły gimnazjalne**		**Szkoły ponadgimnazjalne i policealne**	
	obiekty	**uczniowie**	**obiekty**	**uczniowie**	**obiekty**	**uczniowie**

Dzierżoniów	4	410	0	0	0	0
Jordanów Śląski	1	164	1	87	0	0
Łagiewniki	3	435	1	188	0	0
Marcinowice	3	371	1	198	0	0
Mietków	1	214	1	103	0	0
Niemcza	3	244	1	106	0	0
Piława Górna	2	336	2	222	1	18
Sobótka	5	719	2	385	3	137
RAZEM	**22**	**2.893**	**9**	**1.289**	**4**	**155**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Podsumowanie: Na obszarze występuje dobrze rozbudowana baza edukacyjna. Konieczne jest jednak podjęcie działań w celu zwiększenie oferty opieki nad dziećmi na obszarze LGD.

8. Infrastruktura kulturalna

Na terenie większości gmin działa jeden ośrodek kultury (wyjątki to Dzierżoniów i Jordanów Śląski, gdzie nie ma ani jednej placówki), w każdej gminie znajduje się za to co najmniej jedna biblioteka bądź filia. Uwagę zwraca niewielka liczba klubów, kół oraz zespołów artystycznych (wyjątkiem są tutaj gminy Sobótka i Piława Górna). Domeną instytucji kultury na tym obszarze jest organizacja imprez, w których udział bierze stosunkowo duża liczba mieszkańców.

Gmina	**Liczba obiektów kulturalnych**		**Liczba imprez**	**Liczba uczestników imprez**	**Liczba zespołów artystycznych**	**Liczba kół, klubów**
	domy, ośrodki kultury, kluby świetlice	**biblioteki razem z filiami**				
Dzierżoniów	0	7	0	0	0	0
Jordanów Śląski	0	1	0	0	0	0
Łagiewniki	1	4	321	14.098	2	3
Marcinowice	1	2	59	4.810	2	0
Mietków	1	3	11	3.970	1	1
Niemcza	1	4	60	11.705	4	0
Piława Górna	1	1	43	16.305	9	4
Sobótka	1	3	55	13.470	5	6
RAZEM	**6**	**25**	**549**	**64.358**	**23**	**14**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Poza danymi statystycznymi dla oceny sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD wykorzystano też **wyniki badania ankietowego**, przeprowadzonego w 2014 r. na obszarze LGD Ślężanie (493 ankiety), pogłębionego o trzy wywiady zogniskowane.

Główne wnioski z badania:

1. Mieszkańcy wykazują wysoki stopień optymizmu – wysoko oceniają zadowolenie z zamieszkania na obszarze LGD i zauważają wyraźne pozytywne zmiany w ostatnich latach.

Ocena satysfakcji z zamieszkania na terenie objętym badaniem.

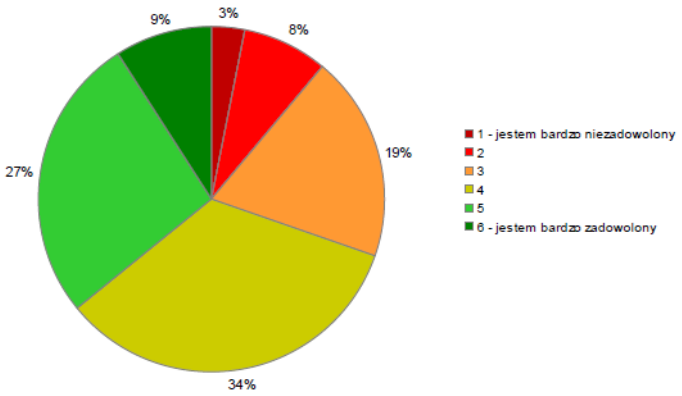

Źródło: badania własne (n=449).

Tylko 11% mieszkańców jest niezadowolonych, bądź bardzo niezadowolonych z życia na terenie objętym badaniem. Jednocześnie 9% respondentów wskazało na kategorię „bardzo zadowolony". Wspiera ich też liczna grupa „zadowolonych" (27% odpowiedzi) i „raczej zadowolonych" (kolejne 34% wskazań). Można więc uznać, że aż 70% badanych jest zadowolonych z życia na terenie swojej małej ojczyzny.

2. Główne obszary problemowe na terenie LGD to rynek pracy, zarobki mieszkańców i ochrona zdrowia.

Ocena rynku pracy na obszarze objętym badaniem: ponad połowa respondentów (53%) wyraźnie wskazała na swoje niezadowolenie z tego obszaru życia, w dodatku aż 23% badanych oceniło tę kategorią przy użyciu najniższej, skrajnej oceny. Dodatkowo tyko 1% respondentów wybrał w tym pytaniu odpowiedź „jestem bardzo zadowolony", a zaledwie 5% badanej populacji jest zadowolone ze swojej sytuacji ekonomicznej.

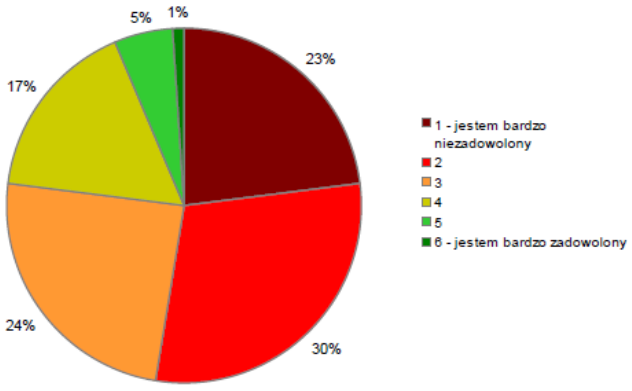

Źródło: badania własne (n=487).

Tak skrajnie niski wynik wymaga szczególnej uwagi ze strony LGD – wśród respondentów przeważały bowiem osoby pracujące, które powinny oceniać ten obszar lepiej niż mieszkańcy pozbawieni zatrudnienia.

Zadowolenie mieszkańców w odniesieniu do zarobków: aż 46% respondentów jest niezadowolonych, w tym 16% bardzo niezadowolonych. W przeciwieństwie do nich osoby mocno optymistyczne w swoich ocenach stanowią jedynie 6% badanych. Zła sytuacja na rynku pracy i niskie zarobki określają podstawowe potrzeby mieszkańców i będą mieć poważny wpływ za zasięg i skalę osiąganych efektów w pozostałych sferach działania LGD. Z tego powodu działania w sferze rynku pracy stają się priorytetem w ramach LSR na najbliższe lata.

Zadowolenie mieszkańców w odniesieniu do ochrony zdrowia: służba zdrowia w badaniu ankietowym wypadła stosunkowo dobrze. Wyraźnie niezadowoleni stanowili 12% grupy ankietowanych, niezadowoleni kolejne 19%, aż 57% populacji wskazało odpowiedzi neutralne. Jednak podczas wywiadów pogłębiających, respondenci ocenili te wyniki jako zbyt optymistyczne. Wskazywano, że na obszarze dostępna jest praktycznie tylko podstawowa opieka medyczna, zaś w przypadku usług specjalistycznych, konieczna jest podróż do Kobierzyc lub bezpośrednio do Wrocławia. Problemem jest także korzystanie z opieki lekarskiej w nagłych sytuacjach, ze względu na duże oddalenie części gmin od placówek pogotowia ratunkowego.

Wykres: Zadowolenie w poszczególnych obszarach funkcjonowania badanych społeczności

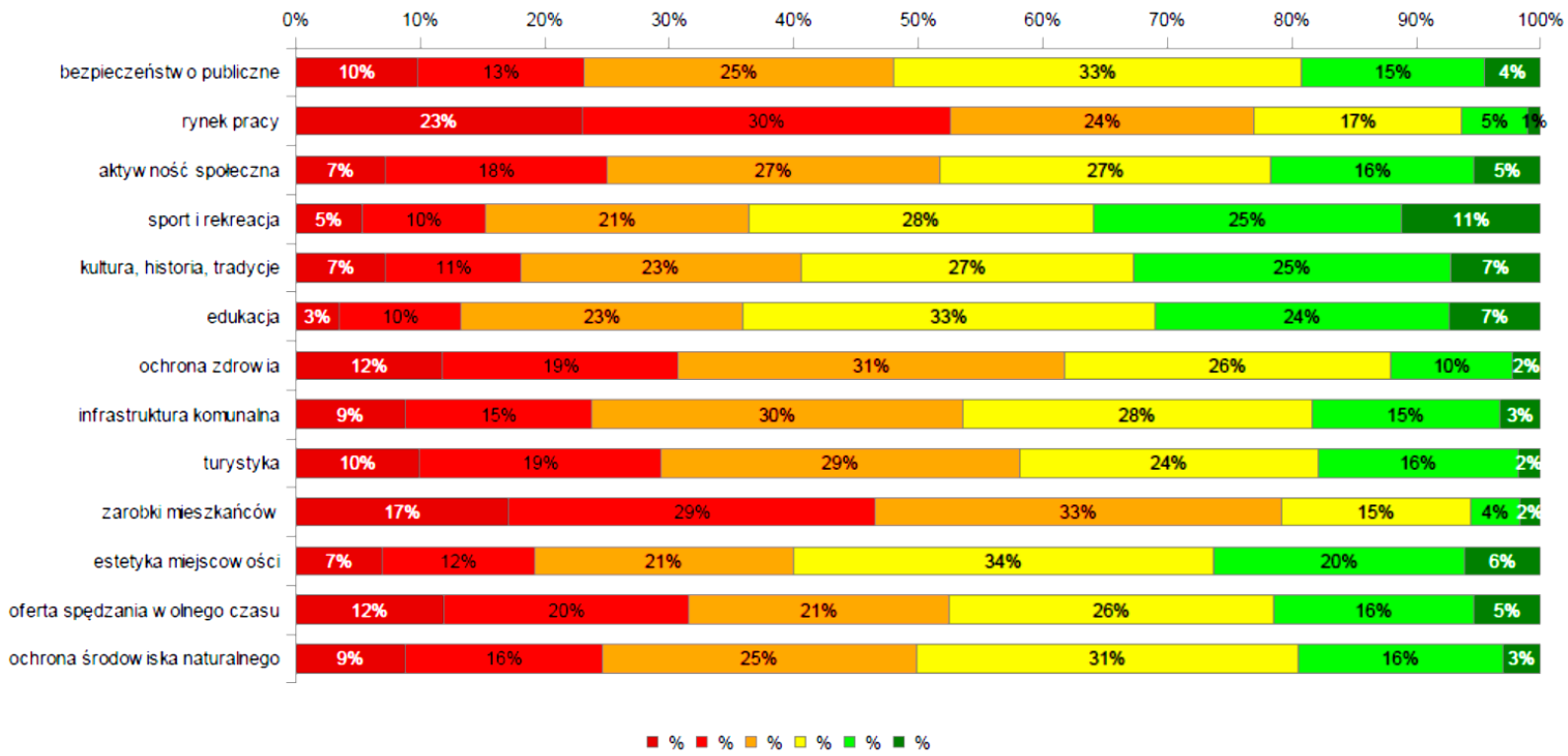

Źródło: badanie własne (n=483-492).

4. **Główne rodzaje inicjatyw jakich oczekują mieszkańcy to**: tworzenie nowych miejsc pracy; wsparcie lokalnej przedsiębiorczości, inwestycje w lokalne przedsiębiorstwa; inwestycje w infrastrukturę drogową; rozwój ścieżek rowerowych; inicjatywy dla dzieci i młodzieży; organizacja imprez, festynów; poprawa bazy edukacyjnej; poprawa estetyki miejsc publicznych; budowa i modernizacja placów zabaw; rozwój sieci szlaków pieszych/nordic walking; aktywizacja istniejących świetlic wiejskich; promocja turystyczna obszaru; organizacja szkoleń, warsztatów; działalność kulturalna i rozwój edukacji przedszkolnej.

5. Za grupy, które należy potraktować w LSR priorytetowo wskazywano najczęściej: **młodzież, bezrobotnych, dzieci, kobiety i osoby niepełnosprawne.** Co trzeci badany wskazał, że bliskie mu osoby młode planują opuścić obszar LGD w najbliższych latach., Za jeden z kluczowych elementów rozwoju obszaru uznano stworzenie na nim warunków sprzyjających do pozostawania osób młodych, podejmowania pracy i zakładania rodzin na terenie LGD.

Wnioski z diagnozy obszaru:

Diagnoza obszaru przeprowadzona przez LGD objęła szereg problemów i zjawisk, spośród których powyżej przedstawiono najważniejsze obszary, w których działania LGD mogą wywołać zmianę (rynek pracy, turystyka, infrastruktura, aktywność społeczna, wykluczenie społeczne).

1. **Potencjał obszaru**: dynamiczny rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych, rozwój przedsiębiorczości i wzrost zainteresowania inwestorów, szeroka aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców z wykorzystaniem licznych podmiotów trzeciego sektora.
2. **Najważniejsze zasoby**: walory przyrodnicze, złoża naturalne, atrakcje turystyczne i zabytki, optymizm i chęć mieszkańców do działania na rzecz rozwoju obszaru.
3. **Główne potrzeby**: wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększania zarobków mieszkańców, poprawa stanu infrastruktury publicznej, zwiększenie kompetencji i umiejętności mieszkańców obszaru, poprawa sytuacji osób wykluczonych (bezrobotnych, ubogich, niepełnosprawnych itd.), zwiększenie nakładów na promocję obszaru, wzmacnianie tożsamości lokalnej i silniejsza integracja społeczności, w tym rozbudowa i poprawa atrakcyjności oferty spędzania czasu wolnego (w szczególności dla dzieci, młodzieży i seniorów).
4. **Główne problemy**: niski poziom rozwoju przedsiębiorczości i aktywności zawodowej, niskie zarobki mieszkańców, duży odsetek osób młodych korzystających z pomocy społecznej, niewystarczające wykorzystanie potencjału turystycznego, liczne braki w infrastrukturze publicznej (turystycznej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, społecznej, drogowej), niewystarczający poziom aktywności i integracji mieszkańców.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę LGD wybrała następujące główne obszary interwencji:

I. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy – główna potrzeba wskazana przez mieszkańców obszaru, wynikająca także z danych statystycznych dotyczących skali bezrobocia.

II. Poprawa stanu infrastruktury – najczęstszy typ działań wskazywany przez mieszkańców w badaniu ankietowym, działanie jest niezbędne w kontekście pełnego wykorzystania lokalnych zasobów i rozwoju funkcji turystycznych obszaru.

III. Aktywizacja mieszkańców – jeden z ważniejszych postulatów wynikający z badania ankietowego, działania podejmowane w tym zakresie pozwolą w pełni osiągnąć zakładane rezultaty w pozostałych dwóch obszarach interwencji.

Określono także główne grupy docelowe, szczególnie istotne dla wdrożenia LSR:

1. **Przedsiębiorcy** – kondycja firm na obszarze wpływa bezpośrednio na liczbę miejsc pracy i poziom zarobków.

2. **Instytucje publiczne** – realizują największe projekty w zakresie ogólnodostępnej infrastruktury, w ramach realizacji LSR funkcjonują jako wnioskodawcy, ale również ważny partner i pośrednik w komunikacji z mieszkańcami.

3. **Organizacje pozarządowe i lokalni liderzy** – wykonują część zadań instytucji publicznych, pozyskują środki na rozwój obszaru ze źródeł niedostępnych dla przedstawicieli innych sektorów i przeznaczają je bezpośrednio na działania na rzecz lokalnej społeczności. Ich aktywizacja i wsparcie w realizacji LSR będzie kluczowe w zakresie skutecznej aktywizacji i integracji mieszkańców.

Do kluczowych grup docelowych należą także grupy defaworyzowane:

4. **Osoby młode (do 35 roku życia)** – grupa defaworyzowana, która ma ograniczone możliwości na rynku pracy ze względu na niewystarczające kwalifikacje i doświadczenie, stanowią znaczny odsetek osób bezrobotnych, często opuszczają obszar LGD, ponadto mieszkańcy w badaniu ankietowym wskazali, że należy szczególne działania skierować do tej grupy, aby powstrzymać odpływ młodzieży z obszaru. W trakcie procesu konsultacji społecznych zwracano także uwagę, że oferta różnego rodzaju zajęć, spotkań dla tej grupy jest bardzo ograniczona.

5. **Osoby starsze (osoby po 50 roku życia)** – grupa defaworyzowana, która ma ograniczone możliwości na rynku pracy ze względu na nieaktualne kwalifikacje, zły stan zdrowia, w przypadku utraty pracy stanowią znaczny odsetek osób zagrożonych długotrwałym bezrobociem. Ponadto prognozy demograficzne wskazują na dynamiczny przyrost liczbowy tej grupy w najbliższych latach. W trakcie procesu konsultacji społecznych wielokrotnie zwracano także uwagę, że oferta różnego rodzaju zajęć, spotkań dla tej grupy jest bardzo ograniczona.

6. **Kobiety** – grupa defaworyzowana, stanowią szczególnie liczną grupę osób bezrobotnych, a mieszkańcy uznali w badaniu ankietowym, że należy jej zapewnić szczególne wsparcie.

7. **Osoby niepełnosprawne** – grupa defaworyzowana, której znacznie trudniej znaleźć i utrzymać zatrudnienie w wyniku różnego rodzaju problemów zdrowotnych. Ponadto przez liczne bariery architektoniczne nie mogą one w pełni korzystać z infrastruktury dostępnej na terenie LGD, często ze względu na swoją niepełnosprawność są także wykluczane społecznie.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do analizy;

W diagnozie uwzględniono uwagi zgromadzone w procesie konsultacji społecznych: uwzględniono informację na temat atrakcji turystycznych oraz problemów w zakresie oferty kulturalnej i aktywności społecznej . Dodatkowo, podczas omawiania dostępu do połączeń komunikacyjnych wskazano na kwestie jakości i dostępności połączeń, co pozwoliło uzupełnić dane statystyczne o praktyczne informacje na etapie wyboru głównych obszarów interwencji. Na wniosek zespołu roboczego wprowadzono też szczegółową charakterystykę osób bezrobotnych, pozostających poza rynkiem pracy.

Rozdział IV Analiza SWOT

Informacje zebrane w diagnozie zostały uporządkowane i podsumowane w formie analizy SWOT. Wstępny projekt opracowany przez zespół roboczy i skorygowany w ramach warsztatów strategicznych został następnie szeroko zaprezentowany mieszkańcom w trakcie cyklu spotkań konsultacyjnych. Mieszkańcy zgłosili szereg własnych propozycji, które zostały zgromadzone przez moderatorów i przekazane do analizy zespołu roboczego oraz omówione w trakcie jednego z warsztatów konsultacyjnych. Poniżej zamieszczono ostateczną wersję analizy SWOT, a kolorem zaznaczono zmiany wprowadzone w procesie konsultacji społecznych.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Niewielka odległość od Wrocławia. 2. Duże zróżnicowanie krajobrazu. 3. Duża powierzchnia obszarów cennych przyrodniczo. 4. Na obszarze LGD znajdują się: największy zbiornik wodny na Dolnym Śląsku (Mietków) oraz Góra Ślęża – symbol Dolnego Śląska. 5. Występowanie zasobów naturalnych w postaci kopalin. 6. Duża liczba cennych obiektów historycznych. 7. Silna pozycja branży kamieniarskiej. 8. Duża liczba organizacji pozarządowych. 9. Dodatnie saldo migracji. 10. Różnorodność kulturowa mieszkańców.	1. Słabe skomunikowanie obszaru (wewnętrzne i połączenia z głównymi miastami), zły stan dróg lokalnych, słabo rozwinięta komunikacja publiczna. 2. Niski poziom świadomości mieszkańców na temat zasobów lokalnych oraz świadomości ekologicznej. 3. Niewystarczające wykorzystanie lokalnych zasobów. 4. Niewystarczająca liczba szlaków, tras i ścieżek, rowerowych, w tym ścieżek leśnych. 5. Niezadowalający stan i nierównomierne rozłożenie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. 6. Niedostatecznie rozwinięta oferta turystyczna obejmująca cały obszar LGD oraz z zakresu turystyki lokalnej. 7. Zbyt mała ilość działań informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów turystycznych. 8. Brak zsieciowanego produktu turystycznego. 9. Mała liczba produktów lokalnych oraz brak sieci ich dystrybucji. 10. Niezadowalający stan infrastruktury publicznej (sportowej, rekreacyjnej, kulturalnej, społecznej) oraz estetyki miejscowości na obszarze LGD. 11. Niedostateczna liczba miejsc pracy zlokalizowanych na terenie LGD.

	12. Niski poziom przedsiębiorczości i aktywności zawodowej wśród społeczności lokalnej. 13. Mała aktywność społeczna, w szczególności wśród dzieci i młodzieży. 14. Niewystarczający poziom integracji społecznej oraz niewystarczająco rozbudowana oferta wydarzeń i działań integrujących mieszkańców obszaru LGD. 15. Niewielki zakres działań w zakresie polityki prorodzinnej na poziomie lokalnym. 16. Niewystarczająco rozwinięty sektor podmiotów ekonomii społecznej. **17.** Zaniedbanie obiektów zabytkowych. **18.** Ujemny przyrost naturalny, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. 19. Niewystarczająco rozbudowana oferta opieki nad osobami starszymi, w tym w szczególności brak dziennych domów opieki oraz oferty kulturalnej skierowanej do seniorów. 20. Niewystarczające zaangażowanie przedsiębiorców w działania społeczne oraz działań z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu. 21. Brak instytucji otoczenia biznesu wspomagających działalność gospodarczą. 22. Niski poziom bezpieczeństwa, w tym brak infrastruktury drogowej przy głównych trasach krajowych (oświetlenie, pasy, przystanki itp.). **23.** Duże zagrożenie powodziowe.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
1. Poprawa skomunikowania obszaru (drogowa, kolejowa), 2. Wzrost popularności wypoczynku na obszarach wiejskich (m.in. turystyka historyczna, gry terenowe, turystyka aktywna, produkty lokalne), 3. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, 4. Wykorzystanie potencjału unikatowych atrakcji (m.in. Ślęża, Arboretum w Wojsławicach, Zbiornik Mietków, Osiedle Braci Morawskich, opactwo cystersów w Łagiewnikach, ruiny zamku w Owieśnie, Kamieniołom Białe Krowy), 5. Wzrost popularności zdrowego trybu życia i produktów ekologicznych, 6. Poprawa stanu infrastruktury publicznej, 7. Napływ nowych mieszkańców z terenu okolicznych miast, 8. Rozwój marki lokalnej w oparciu o postać Misia Ślężysława. 9. Szerokie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego obszaru LGD. 10. Powstanie na obszarze instytucji otoczenia biznesu (inkubatora przedsiębiorczości). 11. Silniejsze wsparcie inicjatyw lokalnych ze strony władz samorządowych, w szczególności działań prowadzonych przez liderów lokalnych.	1. Kryzys gospodarczy, 2. Zanieczyszczenie środowiska naturalnego i zmiany klimatyczne, 3. Negatywne trendy demograficzne (ujemny przyrost naturalny, „starzenie się” społeczeństwa), 4. Migracja młodych z terenu LGD, 5. Konkurencja ze strony innych obszarów, globalizacja, zalewanie lokalnego rynku tanim produktem z zagranicy, 6. Zagrożenie wykluczeniem społecznym, 7. Zmniejszenie środków na inwestycje prorozwojowe, 8. Rozbudowana biurokracja, 9. Restrykcyjne, skomplikowane i ciągle zmieniające się przepisy prawne, 10. Rosnące obciążenia podatkowe, 11. Zmniejszająca się ochrona krajowego rynku produktów i usług. 12. Rosnąca aktywność agencji pracy pośredniczących przy zatrudnianiu mieszkańców z obszaru LGD. 13. Wzrost konkurencji ze strony obcokrajowców w pobliskich specjalnych strefach ekonomicznych. 14. Wzrost aktywności grup i podmiotów utrudniających inwestycje prorozwojowe ze względu na kwestie ochrony środowiska. 15. Przekształcanie cennego, naturalnego krajobrazu przez duże gospodarstwa, przedsiębiorstwa rolne

12. Zwiększenie odstępności oferty kulturalnej na obszarze LGD. 13. Wzrost świadomości historycznej mieszkańców. 14. Zwiększenie ochrony zabytków będących w rękach prywatnych.	

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do analizy;

Silne strony; dopisano pkt. 5 i 7, tj. duże nagromadzenie kopalin i związaną z tym silną pozycje branży kamieniarskiej. **Słabe strony**; w punkcie 4 o niewystarczającym stanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej dopisano jej nierównomierne rozłożenie, dopisano pkt 8 o braku zsieciowanego produktu turystycznego oraz po konsultacjach z przedstawicielami Fundacji Rozwoju Ekonomii Społecznej dopisano pkt. 16 mówiący o niewystarczająco rozwiniętym sektorze ekonomii społecznej. **Szanse;** dopisano pkt 7, mając na uwadze szanse na wykorzystanie potencjału nowych mieszkańców oraz ich nowego spojrzenia na środowisko lokalne, a także pkt 8 wykorzystanie wizerunku maskotki LGD do szerszego promowania marki lokalnej, w tym działań realizowanych ze środków finansowych programu LEADER. Zagrożenia; dopisano pkt. 11 o braku wystarczającej ochrony krajowego rynku produktów i usług. Uwagi zgłoszone na spotkaniach z mieszkańcami dopisano do SWOT.

Rozdział V Cele i wskaźniki

Misją LGD Ślężanie jest rozwój potencjału regionu w oparciu o zasoby naturalne i kreowane zasoby ludzkie. W ramach LSR zaplanowano więc cele i przedsięwzięcia, które w największym stopniu służą realizacji misji LGD, a jednocześnie są zgodne z przepisami PROW na lata 2014-2020. Wstępny projekt celów i przedsięwzięć autorstwa zespołu roboczego był poddawany wielokrotnym zmianom. W trakcie dwóch warsztatów konsultacyjnych przeformułowano ich brzmienie i doprecyzowano kluczowe zapisy. Kolejne zmiany pojawiły się po analizie zgłoszonych do biura LGD fiszek projektowych, które pokazały, jakimi typami projektów są naprawdę zainteresowani mieszkańcy i rozmaite podmioty/instytucje (jakie pomysły chcieliby złożyć w formie wniosków do LGD). Na ostatnim etapie zespół ponownie skorygował pewne zapisy w związku z wytycznymi MRiRW. W ramach LSR na lata 2014-2020 LGD Ślężanie postanowiła realizować trzy cele ogólne, za pomocą zestawu 4 celów szczegółowych i 8 przedsięwzięć.

Cel ogólny 1: Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2022 r.

Cel szczegółowy 1.1: Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.

Przedsięwzięcie: 1.1.1 Zwiększenie liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych na obszarze LSR

Przedsięwzięcie: 1.1.2 Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców obszaru LSR

Cel ogólny 2: Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.

Cel szczegółowy 2.1: Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r.

Przedsięwzięcie: 2.1.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR – procedura konkursowa

Przedsięwzięcie: 2.1.2 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR – projekt grantowy

Cel ogólny 3: Aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.

Cel szczegółowy 3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.

Przedsięwzięcie: 3.1.1 Realizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych dla mieszkańców obszaru LSR – projekt grantowy

Przedsięwzięcie: 3.1.2 Funkcjonowanie LGD

Cel szczegółowy 3.2 Promocja zasobów lokalnych obszaru LSR do 2022 r.

Przedsięwzięcie: 3.2.1 Opracowanie publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów obszaru – projekt grantowy

Przedsięwzięcie: 3.2.2 Współpraca regionalna i międzynarodowa

Przedsięwzięcie 1.1.1 Zwiększenie liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych na obszarze LSR (realizowane w formie konkursu na premię ryczałtową) pozwoli na wsparcie przez LGD zakładania nowych firm. Premia w wysokości 60.000 zł na jednego wnioskodawcę będzie przekazywana w dwóch płatnościach, pod warunkiem prawidłowego zrealizowania biznesplanu i utworzenia minimum jednego miejsca pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), w tym samozatrudnienie. LGD dokona oceny projektu i przekaże wnioski do Urzędu Marszałkowskiego, (który odpowiada za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę projektów).

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym mieszkańcy najgorzej ocenili rynek pracy i zarobki, dane statystyczne potwierdzają, że na obszarze funkcjonuje stosunkowo niewiele firm (wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na tysiąc mieszkańców), a średnie zarobki są niższe niż średnia w województwie i Polsce. Ponadto w ramach spotkań mieszkańcy podkreślali konieczność interwencji w tym zakresie.

Spójność z analizą SWOT: w słabych stronach wskazano: niedostateczna liczba miejsc pracy zlokalizowanych na terenie LGD, niski poziom przedsiębiorczości i aktywności zawodowej wśród społeczności lokalnej, w szansach: aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, w zagrożeniach: konkurencja ze strony innych obszarów, globalizacja, zalewanie lokalnego rynku tanim produktem z zagranicy, rosnąca aktywność agencji pracy pośredniczących przy zatrudnianiu mieszkańców z obszaru LGD.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b.

Przedsięwzięcie 1.1.2 Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców obszaru LSR (realizowane w formie konkursu) umożliwi wspieranie przedsiębiorców z obszaru LGD, którzy planują stworzenie nowego miejsca pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne). W trakcie Programu jeden wnioskodawca będzie mógł uzyskać 300.000 zł, stanowiące maksymalnie 70% kosztów kwalifikowalnych operacji (jej wartość musi wynieść co najmniej 50.000 zł). LGD dokona oceny projektu i przekaże wnioski do Urzędu Marszałkowskiego (który odpowiada za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę projektów).

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym mieszkańcy najgorzej ocenili rynek pracy i zarobki, dane statystyczne potwierdzają, że na obszarze występuje wysoka stopa bezrobocia (w szczególności wśród kobiet), a średnie zarobki są niższe niż średnia w województwie i Polsce.

Spójność z analizą SWOT: w słabych stronach wskazano: niedostateczna liczba miejsc pracy zlokalizowanych na terenie LGD, niski poziom przedsiębiorczości i aktywności zawodowej wśród społeczności lokalnej, w szansach: aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, w zagrożeniach: konkurencja ze strony innych obszarów, globalizacja, zalewanie lokalnego rynku tanim produktem z zagranicy, rosnąca aktywność agencji pracy pośredniczących przy zatrudnianiu mieszkańców z obszaru LGD.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b.

Przedsięwzięcie 2.1.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR – procedura konkursowa pozwoli zwiększyć atrakcyjność obszaru LGD dla mieszkańców i turystów poprzez rozbudowę i poprawę standardu obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Finansowaniu podlegać będzie budowa i przebudowa takich obiektów. Minimalna wartość projektu to 50.000 zł. Refundacji podlegać będzie 90% kosztów kwalifikowalnych, a w przypadku, gdy z wnioskiem wystąpi jednostka sektora finansów publicznych – 63,63%. LGD dokona oceny projektu i przekaże wnioski do Urzędu Marszałkowskiego (który odpowiada za zawarcie umowy, rozliczenie i kontrolę projektów).

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym tylko 2% badanych jest bardzo zadowolonych z rozwoju turystyki na obszarze, za to aż 10% jest bardzo niezadowolonych. Dodatkowo wskaźnik natężenia ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera) dla całego obszaru jest zdecydowanie niski.

Spójność z analizą SWOT: w słabych stronach umieszczono zapisy: niewystarczająca liczba szlaków, tras i ścieżek, rowerowych, w tym ścieżek leśnych, niezadowalający stan i nierównomierne rozłożenie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, niezadowalający stan infrastruktury publicznej (sportowej, rekreacyjnej, kulturalnej, społecznej) oraz estetyki miejscowości na obszarze LGD; w szansach: poprawa stanu infrastruktury publicznej, wykorzystanie potencjału unikatowych atrakcji, w zagrożeniach: zmniejszenie środków na inwestycje prorozwojowe, migracja młodych z terenu LGD.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b.

Przedsięwzięcie 2.1.2 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR – projekt grantowy ponownie pozwoli zwiększyć atrakcyjność obszaru LGD, tym razem z szerokim zaangażowaniem mieszkańców i organizacji pozarządowych. Finansowaniu podlegać będzie budowa i przebudowa obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Minimalna wartość jednego grantu to 5.000 zł, a maksymalna to 50.000 zł. ~~Refundacji podlegać będzie 90% kosztów kwalifikowalnych, a w przypadku, gdy z wnioskiem wystąpi jednostka sektora finansów publicznych – 63,63%.~~ **Finansowaniu podlegać będzie 99% kosztów kwalifikowalnych.** Projekty grantowe będą kompleksowo wdrażane bezpośrednio przez LGD, tj. wszystkie formalności (ocena, umowa, aneksy, rozliczanie, monitoring i kontrola prawidłowości) będą prowadzone przez LGD (Radę i pracowników biura).

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym tylko 2% badanych jest bardzo zadowolonych z rozwoju turystyki na obszarze, za to aż 10% jest bardzo niezadowolonych. Dodatkowo wskaźnik natężenia ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera) dla całego obszaru jest zdecydowanie niski.

Spójność z analizą SWOT: w słabych stronach umieszczono zapisy: niewystarczająca liczba szlaków, tras i ścieżek, rowerowych, w tym ścieżek leśnych, niezadowalający stan i nierównomierne rozłożenie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, niezadowalający stan infrastruktury publicznej (sportowej, rekreacyjnej, kulturalnej, społecznej) oraz estetyki miejscowości na obszarze LGD; w szansach: poprawa stanu infrastruktury publicznej, wykorzystanie potencjału unikatowych atrakcji, w zagrożeniach: zmniejszenie środków na inwestycje prorozwojowe, migracja młodych z terenu LGD.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b.

Przedsięwzięcie 3.1.1 Realizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych dla mieszkańców obszaru LSR (projekty grantowe) pozwoli na wsparcie budowania i wzmocnienia kapitału społecznego obszaru i szerokiej mobilizacji mieszkańców, liderów lokalnych i organizacji pozarządowych do aktywnego działania na rzecz swojej małej ojczyzny. Finansowane będą operacje, które najlepiej mobilizują lokalne zasoby i pozwalają na budowę lokalnego społeczeństwa obywatelskiego, w formie spotkań, szkoleń, warsztatów, konkursów, przeglądów itp. Minimalna wartość jednego grantu to 5.000 zł, a maksymalna to 50.000 zł. . ~~Refundacji podlegać będzie 90% kosztów kwalifikowalnych, a w przypadku, gdy z wnioskiem wystąpi jednostka sektora finansów publicznych – 63,63%.~~ **Finansowaniu podlegać będzie 99% kosztów kwalifikowalnych.** Projekty grantowe będą kompleksowo wdrażane bezpośrednio przez LGD, tj. wszystkie formalności (ocena, umowa, aneksy, rozliczanie, monitoring i kontrola prawidłowości) będą prowadzone przez LGD (Radę i pracowników biura).

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym mieszkańcy źle oceniają aktywność społeczną i ofertę spędzania czasu wolnego (osoby niezadowolone stanowią ponad połowę badanych, bardzo zadowoleni stanowią w obu przypadkach zaledwie 5% respondentów), na terenie LGD działa stosunkowo duża grupa organizacji pozarządowych, do których kierowane są działania w ramach tego przedsięwzięcia.

Spójność z analizą SWOT: w silnych stronach znalazła się duża liczba organizacji pozarządowych, w słabych stronach: mała aktywność społeczna, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, niewystarczający poziom integracji społecznej oraz niewystarczająco rozbudowana oferta wydarzeń i działań integrujących mieszkańców obszaru LGD, niski poziom świadomości mieszkańców na temat zasobów lokalnych; w szansach: aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, zwiększenie odstępności oferty kulturalnej na obszarze LGD, silniejsze wsparcie inicjatyw lokalnych ze strony władz samorządowych, w szczególności działań prowadzonych przez liderów lokalnych, w zagrożeniach: zagrożenie wykluczeniem społecznym, migracja młodych z terenu LGD.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b.

Przedsięwzięcie 3.1.2 Funkcjonowanie LGD (realizowane na mocy umowy ramowej pomiędzy LGD a Urzędem Marszałkowskim) służy wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru poprzez zapewnienie finansowania niezbędnych kosztów działalności LGD (koszty bieżące i koszty aktywizacji). Dzięki temu przedsięwzięciu zapewniona zostanie prawidłowa realizacja strategii, tj. stworzone zostanie biuro LGD, zatrudniające niezbędnych pracowników, opłacone zostaną koszty podstawowej działalności (pensje, media, materiały biurowe itd.), a także zapewnione zostaną środki na realizację planu komunikacji ze społecznością lokalną (szkolenia, doradztwo, materiały promocyjne, publikacje, itd.).

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym mieszkańcy źle oceniają aktywność społeczną i ofertę spędzania czasu wolnego (osoby niezadowolone stanowią ponad połowę badanych, bardzo zadowoleni stanowią w obu przypadkach zaledwie 5% respondentów).

Sformatowano: Nie Przekreślenie
Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony
Sformatowano: Kolor czcionki: Akcent 6
Sformatowano: Nie Przekreślenie
Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Spójność z analizą SWOT: w silnych stronach znalazła się duża liczba organizacji pozarządowych, w słabych stronach: mała aktywność społeczna, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, niewystarczający poziom integracji społecznej oraz niewystarczająco rozbudowana oferta wydarzeń i działań integrujących mieszkańców obszaru LGD, niski poziom świadomości mieszkańców na temat zasobów lokalnych; w szansach: aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, zwiększenie odstępności oferty kulturalnej na obszarze LGD, silniejsze wsparcie inicjatyw lokalnych ze strony władz samorządowych, w szczególności działań prowadzonych przez liderów lokalnych, napływ nowych mieszkańców z terenu okolicznych miast, w zagrożeniach: zagrożenie wykluczeniem społecznym, migracja młodych z terenu LGD, zmniejszenie środków na inwestycje prorozwojowe.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b i jest niezbędne do prawidłowej realizacji LSR.

Przedsięwzięcie 3.2.1 Opracowanie publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów obszaru (realizowane w formie projektów grantowych) umożliwia finansowanie ze środków LSR rozmaitych działań promocyjnych i informacyjnych (np. publikacje, tablice informacyjne, strony internetowe), dotyczących zasobów obszaru. Jest to przedsięwzięcie nastawione na poprawę wiedzy mieszkańców, ale także turystów odwiedzających obszar LGD. Minimalna wartość jednego grantu to 5.000 zł, a maksymalna to 50.000 zł. ~~Refundacji podlegać będzie 90% kosztów kwalifikowalnych, a w przypadku, gdy z wnioskiem wystąpi jednostka sektora finansów publicznych – 63,63%.~~ **Finansowaniu podlegać będzie 99% kosztów kwalifikowalnych.** Projekty grantowe będą kompleksowo wdrażane bezpośrednio przez LGD, tj. wszystkie formalności (ocena, umowa, aneksy, rozliczanie, monitoring i kontrola prawidłowości) będą prowadzone przez LGD (Radę i pracowników biura).

Sformatowano: Nie Przekreślenie

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym tylko 2% badanych jest bardzo zadowolonych z rozwoju turystyki na obszarze, za to aż 10% jest bardzo niezadowolonych. Dodatkowo wskaźnik natężenia ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera) dla całego obszaru jest zdecydowanie niski.

Spójność z analizą SWOT: w silnych stronach: duża liczba cennych obiektów historycznych, różnorodność kulturowa mieszkańców, występowanie na obszarze atrakcyjnych obiektów: największy zbiornik wodny na Dolnym Śląsku (Mietków) oraz Góra Ślęża – symbol Dolnego Śląska; w słabych stronach wpisano zbyt małą ilość działań informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów turystycznych i brak zsieciowanego produktu turystycznego, w szansach: wykorzystanie potencjału unikatowych atrakcji, rozwój marki lokalnej w oparciu o postać Misia Ślężysława, szerokie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego obszaru LGD; w zagrożeniach: zmniejszenie środków na inwestycje prorozwojowe, konkurencja ze strony innych obszarów, globalizacja, zalewanie lokalnego rynku tanim produktem z zagranicy.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b.

Przedsięwzięcie 3.2.2 Współpraca regionalna i międzynarodowa (realizowane na mocy umów pomiędzy LGD a Urzędem Marszałkowskim) będzie wspierać wspólną realizację projektów współpracy, łączących kilka LGD z Polski i zagranicy. Projekty te mają na celu promocję obszaru LGD oraz wymianę i transfer dobrych praktyk pomiędzy grupami. LGD planuje realizację co najmniej dwóch projektów współpracy (jednego o zasięgu krajowym i jednego międzynarodowego), które pozwolą na osiągnięcie celu szczegółowego 3.2 i realizację przypisanych mu wskaźników.

Uzasadnienie:

Spójność z diagnozą: w badaniu ankietowym mieszkańcy źle oceniają aktywność społeczną i ofertę spędzania czasu wolnego (osoby niezadowolone stanowią ponad połowę badanych, bardzo zadowoleni stanowią w obu przypadkach zaledwie 5% respondentów). W ramach konsultacji wskazywano także na zbyt małą rozpoznawalność obszaru.

Spójność z analizą SWOT: w silnych stronach znalazła się duża liczba organizacji pozarządowych, w słabych stronach: mała aktywność społeczna, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, niewystarczające wykorzystanie lokalnych zasobów w szansach: aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, wykorzystanie potencjału unikatowych atrakcji, szerokie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego obszaru LGD, w zagrożeniach: zmniejszenie środków na inwestycje prorozwojowe, migracja młodych z terenu LGD.

Zgodność z celami PROW 2014-2020: przedsięwzięcie wspiera cel szczegółowy 6b i jest niezbędne do prawidłowej realizacji LSR.

1.0	CEL OGÓLNY 1	**Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2022 r.**				
2.0	CEL OGÓLNY 2	**Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.**				
3.0	CEL OGÓLNY 3	**Aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.**				
1.1	CEL SZCZEGÓŁOWY 1.1	**Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.**				
2.1	CEL SZCZEGÓŁOWY 2.1	**Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r.**				
2.1	CEL SZCZEGÓŁOWY 3.2	**Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.**				
3.1	CEL SZCZEGÓŁOWY 3.2	**Promocja zasobów lokalnych obszaru LSR do 2022 r.**				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	*Jednostka miary*	stan początkowy 2013 rok	plan 2022 rok	*Źródło danych/sposób pomiaru*
W1.0	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności		sztuka	**73**	**74**	Bank Danych Lokalnych GUS, zmienna: podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki: podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności (średnia dla obszaru LSR).
W2.0	Saldo migracji na 1000 osób (ogółem)		sztuka	**0,3**	**0,5**	Bank Danych Lokalnych GUS, zmienna: ludność: saldo migracji na 1000 osób (ogółem). Dane – średnia dla obszaru LSR.
W3.0	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000. mieszkańców		sztuka	**3,25**	**4,00**	Bank Danych Lokalnych GUS, zmienna: podmioty gospodarski narodowej – wskaźniki, fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców (średnia dla obszaru LSR).
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	*Jednostka miary*	stan początkowy 2014 rok	plan 2023 rok	*Źródło danych/sposób pomiaru*
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne		sztuka	0	**54**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR. Przyjęto założenie, że jedna operacja = jedno miejsce pracy (zgodnie z wymogami programu). Ewentualne dodatkowe stanowiska utworzone przez beneficjentów pomocy (premiowane w ramach kryteriów wyboru) traktowane będą jako wartość dodana.
w2.1	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		osoba	0	**35 000**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR (w zakresie lokalizacji obiektów) oraz dane BDL GUS (zmienna: ludność: faktyczne miejsce zamieszkania, ogółem wg stanu na 31.12.2013 r.). Ze względu na ogólnodostępny charakter obiektów (wymóg Programu) jako osoby korzystające uwzględniani są wszyscy mieszkańcy miejscowości, w których zlokalizowane

					zostały nowe lub przebudowane, zmodernizowane obiekty. Dla uproszczenia obliczeń i zapewnienia dostępności danych przyjęto, że liczba mieszkańców będzie liczona według stanu na 31.12.2013 r. W przypadku kilku inwestycji w tej samej miejscowości, jej mieszkańcy są wliczani do wskaźnika rezultatu tylko raz.
w3.1	Liczba uczestników wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych	osoba	0	**4 000**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR.
	Liczba osób przeszkolonych	osoba	0	**300**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR.
	Liczba przeszkolonych osób z grup defaworyzowanych	osoba	0	**240**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR.
	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych	osoba	0	**250**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR.
	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	osoba	0	**250**	Dane własne LGD.
	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) w biurze LGD w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne	sztuka	0	**5**	Dane własne LGD.
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach konsultacyjno-informacyjnych	osoba	0	**1 000**	Dane własne LGD.
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	osoba	0	**900**	Dane własne LGD.
	Liczba odbiorców wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	osoba	0	**70 000**	Dane własne LGD.
	Liczba uczestników wydarzeń promocyjnych, na których promowano działalność LGD i obszar LSR	osoba	0	**150 000**	Dane własne LGD.
w3.2	Liczba odbiorców działań informacyjnych i promocyjnych	osoba	0	**30 000**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR. Liczba odbiorców ustalana będzie na podstawie liczby uczestników wydarzeń, liczby wejść na witryny internetowe, liczby egzemplarzy publikacji itp.
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby (przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne)	sztuka	0	**2**	Dane własne LGD.
	Liczba projektów współpracy skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne	sztuka	0	**2**	Dane własne LGD.
Przedsięwzięcia	Grupy	Sposób	Wskaźniki produktu		

		docelowe	realizacji	nazwa	Jednostka miary	wartość początkowa 2014 rok	wartość końcowa 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
1.1.1	Zwiększenie liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych na obszarze LSR	osoby/podmioty planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej	konkurs – premia ryczałtowa	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	**50**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
1.1.2	Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców obszaru LSR	przedsiębiorcy	konkurs	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	0	**4**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
2.1.1	Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR - procedura konkursowa	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	**18**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
2.1.2	Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR - projekt grantowy	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	**100**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
3.1.1	Realizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych dla mieszkańców obszaru LSR	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy	Liczba wspartych ~~operacji~~ zadań dotyczących wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych	sztuka	0	**~~150~~ 75**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
				Liczba przeprowadzonych szkoleń	sztuka	0	**20**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	**20**	Dane własne LGD (liczba operacji, które uzyskały punkty w kryterium wyboru - innowacyjność)
3.1.2	Funkcjonowanie LGD	LGD, mieszkańcy	Koszty bieżące,	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodzień	0	**100**	Dane własne LGD.

Sformatowano: Kolor czcionki: Czerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

		obszaru	aktywizacja	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodzień	0	**400**	Dane własne LGD.
				Liczba osób/podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	osoby/ podmioty	0	**500**	Dane własne LGD.
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	0	**56**	Dane własne LGD.
				Liczba wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	sztuka	0	**70**	Dane własne LGD.
				Liczba wydarzeń promocyjnych, na których promowano działalność LGD i obszar LSR	sztuka	0	**25**	Dane własne LGD.
				Liczba stron internetowych LGD	sztuka	0	**1**	Dane własne LGD.
3.2.1	Opracowanie publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów obszaru	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy	Liczba wspartych ~~operacji~~ zadań dotyczących opracowania publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	sztuka	0	**40**	Ankiety monitorujące od beneficjentów pomocy, sprawozdania, dane UM/ARiMR
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	sztuka	0	**10**	Dane własne LGD (liczba operacji, które uzyskały punkty w kryterium wyboru - innowacyjność)
3.2.2	Współpraca regionalna i międzynarodowa	LGD, mieszkańcy obszaru	Projekty współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuka	0	**2**	Dane własne LGD.
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	sztuka	0	**1**	Dane własne LGD.
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy, finansowanych w ramach LSR	sztuka	0	**4**	Dane własne LGD.
SUMA								

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Matryca logiczna LSR

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	**Cel ogólny**	**Cele szczegółowe**	**Planowane przedsięwzięcia**	**Produkty**	**Rezultaty**	**Oddziaływanie**	**Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników**
- niewystarczająco rozwinięta przedsiębiorczość, - mała liczba atrakcyjnych ofert pracy, - ucieczka młodych za pracą,	1. Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2022 r.	1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r	1.1.1 Zwiększenie liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych na obszarze LSR	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności	Zagrożenie kryzysem gospodarczym na poziomie krajowym i europejskim Niestabilne i często zmieniające się prawo pracy mające wpływ na koszty zatrudnienia. Niestabilna sytuacja polityczna w kraju, Europie i na świecie. Odpływ ludności, szczególnie młodej, wykształconej kadry, stanowiącej najbardziej aktywną grupę osób. Rosnące obciążenia podatkowe Wysokie oprocentowanie kredytów dla przedsiębiorców.
			1.2.1 Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców obszaru LSR	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa			
- niezadowalający stan infrastruktury, - niewystarczające zaplecze do rozwoju turystyki i rekreacji na obszarze, - liczne potrzeby	2. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.	2.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawa estetyki przestrzeni	2.1.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR – procedura konkursowa	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Saldo migracji na 1000 osób (ogółem)	Intensywny rozwój turystyczny bogatych regionów mających tradycje turystyczne, Realizacja dużych, innowacyjnych i kosztownych inwestycji turystycznych będących konkurencją dla naszego regionu.
			2.1.2 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów			

w tym zakresie zgłaszane przez mieszkańców,		publicznej na obszarze LSR do 2022 r.	turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR – projekt grantowy	infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej			Obniżenie poziomu siły nabywczej społeczeństwa spowodowane kryzysem gospodarczym. Niewystarczające wewnętrzne skomunikowanie w regionie
- niewystarczający stopień mobilizacji i aktywizacji lokalnej społeczności, - brak środków na wsparcie oddolnych inicjatyw i lokalnych organizacji pozarządowych, - konieczność dalszego rozwoju współpracy międzysektorowej na obszarze LSR, - konieczność wsparcia działalności lokalnych partnerstw i liderów, - potrzeba ciągłego podnoszenia i aktualizowania kwalifikacji i umiejętności mieszkańców,	3. Aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.	3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.	3.1.1 Realizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych dla mieszkańców obszaru LSR	Liczba wspartych ~~operacji~~ zadań dotyczących wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych	Liczba uczestników wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	Niewystarczające wsparcie sektora niepublicznego ze strony państwa. Ograniczone dotacje na inwestycje infrastrukturalne Rozbudowana biurokracja i nieadekwatne wymagania kierowane pod adresem beneficjentów środków pomocowych Brak systemu szkolnictwa zawodowego Bardzo dynamiczne zmiany nowych, skutecznych narzędzi promocji i kanałów dystrybucji informacji dostosowanych do dynamicznych zmian na rynku Brak preferencyjnych kredytów inwestycyjnych dla ngo. Refundacja jako dominująca forma dofinansowania ze środków unijnych
				Liczba przeprowadzonych szkoleń	Liczba osób przeszkolonych		
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba przeszkolonych osób z grup defaworyzowanych		
			3.1.2 Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		
				Liczba	Liczba utworzonych		

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

- niewystarczająca promocja turystyczna obszaru,				osób/podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	miejsc pracy (ogółem) w biurze LGD w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne		
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach konsultacyjno-informacyjnych		
				Liczba wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		
				Liczba wydarzeń promocyjnych, na których promowano działalność LGD i obszar LSR	Liczba odbiorców wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych		
				Liczba stron internetowych LGD	Liczba uczestników wydarzeń promocyjnych, na których promowano działalność LGD i obszar LSR		
		3.2 Promocja zasobów lokalnych obszaru LSR do 2022 r.	3.2.1 Opracowanie publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów obszaru	Liczba wspartych ~~operacji~~ zadań dotyczących opracowania publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	Liczba odbiorców działań informacyjnych i promocyjnych		
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje			
			3.2.2 Współpraca	Liczba	Liczba projektów		

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

			regionalna i międzynarodowa	zrealizowanych projektów współpracy	współpracy wykorzystujących lokalne zasoby (przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne)		
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów współpracy skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne		
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy, finansowanych w ramach LSR			

W LSR zaplanowano realizację 3 wskaźników oddziaływania (przypisanych do celów ogólnych), 15 wskaźników rezultatu (przypisanych do odpowiednich celów szczegółowych) i 19 wskaźników produktu (przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć). W LSR umieszczono wszystkie obowiązkowe wskaźniki wynikające z przepisów programowych. Przyjęte wskaźniki są przejrzyste i mierzalne (wskazano wartość bazową, wartość docelową, terminy ich osiągania oraz opisano źródła danych, sposób i częstotliwość pomiaru). Wszystkie wskaźniki są adekwatne do odpowiednich celów i przedsięwzięć, są bezpośrednio związane z zakresem udzielanego wsparcia i pozwalają na mierzenie efektów poszczególnych operacji (w tym wpływ na strategię rozwoju regionu). Szczegółowy sposób i częstotliwość dokonywania pomiarów zostały określone w zasadach monitorowania i ewaluacji. Wartość wyjściowa wskaźników produktu i rezultatu wynosi zero, ponieważ nie realizowano do tej pory żadnych operacji w ramach środków LSR na lata 2014-2020. Przyjęte wskaźniki oddziaływania zostały oparte o dane pochodzące ze źródeł statystyki publicznej (Bank Danych Lokalnych GUS). Wartość wyjściowa tych wskaźników została określona na podstawie danych BDL GUS, według stanu na 31.12.2013 r.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano dokumentu;

Na podstawie zebranych treści na etapie konsultacji wprowadzono do strategii liczne zmiany w odniesieniu do poszczególnych elementów wstępnego projektu celów i przedsięwzięć. W wyniku spotkań konsultacyjnych jak i warsztatów grupy roboczej wielokrotnie przeformułowywano pierwotne brzmienie celów szczegółowych i przedsięwzięć uwzględniając uwagi zebrane w procesie konsultacji; naniesiono zmiany w brzmieniu i zakładanych wartościach docelowych wskaźników realizacji LSR. Biuro LGD wraz z Radą także zaproponowało zmiany w sposobie zbierania informacji i źródła danych a zwłaszcza w zakresie rodzajów wskaźników i ich wartości docelowych, które po poddaniu pod dyskusję także uwzględniono. Na ostatnim etapie zespół ponownie skorygował pewne zapisy w związku z wytycznymi MRiRW.

Rozdział VI Sposób oceny i wyboru operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.

LGD opracowała zestaw procedur oceny i wyboru operacji, odnoszących się do wszelkich operacji realizowanych w ramach LSR (także projektów grantowych). Przez cały okres wdrażania strategii będą one udostępniane do wiadomości publicznej w biurze, na stronie internetowej LGD oraz omawiane w trakcie spotkań informacyjnych i szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców.

LGD opracowała je z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych i wytycznych dotyczących instrumentu RLKS oraz dołożyła wszelkich starań, aby procedury oceny i wyboru operacji były niedyskryminujące, przejrzyste i niebudzące wątpliwości ze strony wnioskodawców, grantobiorców oraz wszelkich instytucji zaangażowanych w proces wdrażania strategii. Jednocześnie należy podkreślić, że LGD zależy na wybraniu projektów, które w jak największej mierze pozwolą na osiągnięcie przyjętych w strategii założeń, a ograniczone środki finansowe, będące podstawą ustalenia budżetu strategii, nie pozwalają na sfinansowanie wszystkich pomysłów i inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców obszaru.

Główne cele i założenia przyjętych procedur to zapewnienie wyboru operacji, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, pozwalających na możliwie pełne osiągnięcie zakładanych wskaźników strategii, przy zachowaniu zasady efektywności ekonomicznej (maksymalne efekty przy minimalnym niezbędnym nakładzie finansowym) i szerokiej mobilizacji lokalnych zasobów. Procedury zostały wypracowane z użyciem partycypacyjnych metod i zostały poddane szeroko zakrojonym konsultacjom społecznym. Wstępne propozycje określone zostały przez zespół ds. opracowania nowej LSR, a szereg uwag i kolejnych pomysłów został zgłoszony przez przedstawicieli biura, Zarządu, przedstawicieli partnerów społecznych, gospodarczych i mieszkańców obszaru (w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych).

W trakcie trwania naborów wniosków (w ramach procedury konkursowej i projektów grantowych) biuro LGD prowadzić będzie działania informacyjno-promocyjne, których celem będzie zainteresowanie naborem jak największej liczby potencjalnych wnioskodawców. Osoby i podmioty zainteresowane wsparciem w ramach strategii będą mogły wziąć udział w szkoleniach i warsztatach oraz doradztwie, świadczonym nieodpłatnie przez pracowników biura LGD. Pozwoli to na precyzyjne określenie zakresu pomocy, która może być udzielona ze środków strategii oraz przygotowanie jak najlepszych wniosków o dofinansowanie, które będą miały szansę na uzyskanie wysokiej oceny w ramach kryteriów wyboru operacji, stosowanych przez LGD. W celu zapewnienia wysokiej jakości składanych

wniosków oraz mając na uwadze zapewnienie sprawnego wdrażania LSR LGD wysoko premiuje wnioskodawców, którzy uczestniczyli w szkoleniach lub/i indywidualnym doradztwie świadczonym w biurze.

Dla zachowania jednolitego podejścia do realizacji zadań przez LGD oraz określenia czytelnych zasad dla wnioskodawców i grantobiorców LGD stosuje te same zasady ogłaszania naborów wniosków.

~~W terminie nie później niż 30 dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, LGD występuje do samorządu województwa z wnioskiem o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania za jej pośrednictwem wniosków.~~

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

LGD z odpowiednim wyprzedzeniem przed planowanym dniem ogłoszenia naboru wniosków występuje do ZW z wnioskiem o uzgodnienie terminu naboru wniosków o przyznanie pomocy oraz o ustalenie wysokości dostępnych środków finansowych w przeliczeniu na PLN.

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Nabór wniosków oraz grantobiorców ogłaszany będzie każdorazowo na stronie internetowej LGD, po ustaleniu terminu naboru z Samorządem Województwa, zgodnie z zatwierdzonym harmonogramem ogłaszania naborów wniosków. Każdy nabór będzie trwał od 14 do 30 dni. Przed rozpoczęciem naboru i w jego trakcie LGD prowadzić będzie działania informacyjno-promocyjne, szkoleniowe i doradcze, skierowane do potencjalnych wnioskodawców. Wnioski o przyznanie pomocy składane będą bezpośrednio do LGD, pod adresem wskazanym w ogłoszeniu o naborze w terminie wskazanym w ogłoszeniu. LGD wskazała w procedurach wyboru operacji zasady wycofania wniosku i zasady obsługi wycofania wniosku.

Po zakończeniu naboru pracownicy biura dokonują wstępnej oceny wniosków w zakresie:

a) złożenia wniosku w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze,
b) zgodności operacji z zakresem tematycznym, który został wskazany w ogłoszeniu o naborze,
c) zgodności operacji z formą wsparcia wskazaną w ogłoszeniu o naborze,
d) spełniania dodatkowych warunków udzielenia wsparcia obowiązujących w ramach naboru.

Po dokonaniu oceny wstępnej Biuro LGD przeprowadza weryfikację zgodności z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 zwany dalej Programem przy zastosowaniu karty weryfikacji zgodnie z wytycznymi MRiRW. Operacje, które nie spełniają ww. warunków oraz nie są zgodne z programem nie podlegają ocenie zgodności z LSR i wyborowi. Decyzja w tej sprawie zostaje podjęta przez LGD z zachowaniem śladu rewizyjnego.

Wnioski złożone w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu, zgodne z zakresem tematycznym, z formą wsparcia i spełniające dodatkowe warunki udzielenia wsparcia zostaną poddane ocenie Rady. Przed przystąpieniem do oceny wniosków każdy członek Rady zobowiązany będzie podpisać deklarację bezstronności i poufności, a w stosunku do każdej operacji z osobna oświadczenie o przystąpieniu do oceny lub wyłączeniu się z oceny danego projektu. Treść poszczególnych oświadczeń zostanie zweryfikowana przez Przewodniczącego Rady (lub jego zastępcę) z informacjami zawartymi w rejestrze interesów członków Rady, pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami, który prowadzony będzie przez LGD (w celu zapewnienia bezstronnej i rzetelnej oceny). Członkowie Rady, dopuszczeni do oceny danego projektu, dokonają jego sprawdzenia pod kątem zgodności z LSR oraz kryteriami wyboru stosowanymi przez LGD w danym przedsięwzięciu.

Rada dokonuje wyboru operacji na podstawie kryteriów wyboru spośród operacji:

- zostały złożone w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielenie wsparcia,
- są zgodne z zakresem tematycznym, który został wskazany w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielenie wsparcia,
- są zgodne z programem,
- są zgodne z LSR.

Liczba punktów podawana jest z dokładnością dwóch miejsc po przecinku, z zachowaniem matematycznych zasad zaokrągleń.

Nad prawidłowością przebiegu procesu oceny i wyboru, poprawnością dokumentacji i zgodnością formalną czuwać będzie Przewodniczący Rady (lub jego zastępca), wspierany w tych czynnościach przez pracowników biura LGD.

W przypadku wystąpienia rozbieżnych ocen członków Rady w ramach kryteriów wyboru Przewodniczący (lub jego zastępca) zwróci uwagę na ten fakt odpowiednim członkom Rady i poproszą o ponowną weryfikację poprawności przyznania punktów. Jeśli któryś z członków podtrzyma swoją decyzję, powodującą rozbieżność w punktacji, konieczne będzie załączenie do karty oceny jego pisemnego uzasadnienia podjętej decyzji.

W trakcie procesu oceny LGD zapewnia skład Rady zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 32 ust. 2 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013, zachowanie parytetu określonego w art. 34 ust.3 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013. Do oceny projektów Rada może posiłkować się opiniami ekspertów i wspomagać się elektronicznym systemem oceny projektów.

W trakcie procesu oceny Rada LGD dokonuje ustalenia kwoty wsparcia w sposób szczegółowo określonych w stosowanych procedurach.

LGD w swoich procedurach zawiera także opis możliwość wezwania do złożenia wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia.

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Ocena wniosków zostanie dokonana w ciągu 45 dni od dnia zakończenia naboru wniosków.

W przypadku uzyskania jednakowej ilości punktów przez dwie lub więcej operacji ich kolejność na liście operacji zostanie ustalona w następujący sposób:

- ~~porównanie ilości punktów uzyskanych przez poszczególne operacje w pierwszym kryterium rozstrzygającym (wskazanym na liście kryteriów dla danego przedsięwzięcia) – operacja, która uzyskała więcej punktów w ramach danego kryterium otrzyma wyższe miejsce na liście operacji; jeśli ilość zdobytych punktów w ramach pierwszego kryterium rozstrzygającego będzie równa LGD przeprowadzi analizę w ramach drugiego kryterium rozstrzygającego (wskazanego na liście kryteriów dla danego przedsięwzięcia); jeśli nadal występuje remis zadecyduje ilość punktów zdobyta w ramach trzeciego kryterium rozstrzygającego (wskazanego na liście kryteriów dla danego przedsięwzięcia);~~
- ~~porównanie wysokości wkładu własnego wnioskodawcy, wyrażonej w złotych (obliczanej jako różnica między sumą kosztów kwalifikowalnych operacji a wnioskowaną kwotą pomocy) – operacja z wyższą wartością wkładu własnego uzyska wyższe miejsce na liście; tryb ten jest stosowany jeżeli ustalenie kolejności operacji w oparciu o kryteria rozstrzygające nie było możliwe (dwie lub więcej operacji uzyskały identyczny wynik we wszystkich trzech kryteriach rozstrzygających).~~

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

1. W przypadku gdy w ramach oceny według lokalnych kryteriów wyboru co najmniej 2 operacje uzyskały równą ilość punktów, o miejscu na liście rankingowej stanowi data oraz godzina złożenia wniosku.
2. Wyższą pozycję na liście otrzymują wnioski złożone wcześniej biorąc pod uwagę datę oraz godzinę złożenia wniosku w danym dniu.
3. Dotyczy operacji, które osiągnęły minimalną ilość punktów wynoszącą 50pkt.

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

W terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru operacji, LGD:

- przekazuje podmiotowi ubiegającemu się o wsparcie, pisemną informację o wyniku oceny zgodności z LSR lub wyniku wyboru, w tym oceny w zakresie spełniania przez jego operację kryteriów wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby otrzymanych punktów, a w przypadku pozytywnego wyniku wyboru zawierającą dodatkowo wskazanie, czy w dniu przekazania wniosków o udzielenie wsparcia do samorządu województwa operacja mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze oraz informację o możliwości wniesienia protestu zgodnie z art. 22 ustawy o RLKS, precyzującą warunki, sposób oraz termin wniesienia protestu (jeżeli dotyczy).
- podaje do publicznej informacji przez zamieszczenie na swojej stronie internetowej listę operacji zgodnych z LSR oraz listę operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielenie wsparcia oraz protokół z posiedzenia Rady, dotyczącego oceny i wyboru operacji, zawierający informację o wyłączeniach w związku z potencjalnym konfliktem interesów (ze wskazaniem wniosków, których dotyczy wyłączenie).
- przekazuje dokumentację, związaną z przeprowadzonym naborem do samorządu województwa.

Cały proces oceny i wyboru operacji będzie dokumentowany przez LGD zgodnie z obowiązującymi przepisami i wytycznymi IZ. LGD przetwarza dane osobowe z poszanowaniem obowiązków wynikających z przepisów prawa dotyczących przetwarzania danych osobowych.

W przypadku projektów grantowych opracowano szczegółową procedurę wyboru grantobiorców, oraz sposób rozliczania, kontroli i monitoringu projektów grantowych i grantobiorców.

Procedury wyboru operacji uwzględniają obowiązujące przepisy, mające zastosowanie do LSR, Wytyczne nr ~~1/1/2015~~ 6/4/2017 w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz wytyczne samorządu województwa. LGD będzie dbała, aby w sytuacji zmiany obowiązujących przepisów lub opracowania nowych, wiążących wytycznych procedury zostały każdorazowo odpowiednio zaktualizowane.

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Kryteria wyboru operacji określane są przez zespół osób zaangażowanych w prace LGD (przede wszystkim członków Rady, Zarządu i pracowników biura). Wypracowane propozycje muszą każdorazowo zostać pozytywnie zaopiniowane przez Radę (organ, który będzie je później stosował w procedurze oceny i wyboru operacji) i zostaną poddane konsultacjom społecznym z mieszkańcami obszaru. Kryteria przyjęte przez grupę zostały precyzyjnie określone, tak, aby sposób przyznawania punktów nie budził żadnych wątpliwości. LGD umieściła w opisie kryteriów szczegółowe definicje, zakresy, algorytmy wyliczeń i przykłady sytuacji, w których odpowiednia liczba punktów zostanie/nie zostanie przyznana. Jednocześnie bezpośrednio wynikają one z przeprowadzonej diagnozy obszaru, analizy SWOT, przyjętych celów oraz zakładanych wskaźników realizacji strategii. Kryteria wyboru pozwolą LGD wyselekcjonować operacje, które odpowiadają na najważniejsze problemy obszaru i zapewniają najlepszy sposób ich rozwiązania.

Wśród stosowanych kryteriów wyboru znalazły się takie, których stosowanie wynika z przepisów związanych z PROW 2014-2020, jest rekomendowane w Programie lub wynika z dotychczasowych dobrych praktyk w tym zakresie. LGD planuje premiować m.in. operacje generujące jak najwięcej miejsc pracy, wysoki wkład własny wnioskodawców (wyższy niż wymagany), zastosowanie rozwiązań nakierowanych na problemy grup defaworyzowanych, a w przypadku operacji z zakresu infrastruktury – projekty realizowane w miejscowościach do 5 tysięcy mieszkańców. Dodatkowo LGD przewidziała kryteria odnoszące się bezpośrednio do wskaźników produktu i rezultatu.

Ponadto wśród stosowanych kryteriów przewidziano innowacyjność rozumianą jako nowy sposób wykorzystania bądź zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (stosowane w przedsięwzięciu 3.1.1). Zasady oceny kryterium przedstawiono w szczegółowej procedurze wyboru operacji.

W ramach danego naboru stosowane będą niezmienne kryteria (na etapie oceny, uzupełnień, wyboru, protestów, realizacji operacji). LGD zastrzega możliwość ich zmiany w trakcie wdrażania strategii w wyniku nowelizacji obowiązujących przepisów, zmiany wytycznych, czy w przypadku stwierdzenia ich niewystarczającej efektywności (szczególnie w przypadku wskazania takich rekomendacji w badaniu ewaluacyjnym lub zaleceniach Samorządu Województwa, Agencji Płatniczej lub Instytucji Zarządzającej). Zmiana kryteriów wyboru operacji wymaga przeprowadzenia procesu konsultacji społecznych (opisanych w załączniku nr 1 do LSR) oraz uzyskania akceptacji ze strony samorządu województwa.

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Intensywność pomocy:

W przypadku operacji w ramach celu szczegółowego 1.1, polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej LGD ustaliła maksymalną wysokość pomocy na poziomie 60.000 zł. Decyzja ta jest podyktowana trudną sytuacją społeczno-gospodarczą obszaru, problemami w pozyskaniu innych środków finansowych dla osób uruchamiających własne firmy i dużymi kosztami, które muszą ponieść osoby rozpoczynające działalność gospodarczą. Do ustalenia wysokości tej kwoty LGD wykorzystała dane historyczne z obszaru LGD oraz informacje pozyskane od lokalnych przedsiębiorców i publicznych służb zatrudnienia.

Intensywność pomocy w przypadku pozostałych działań została określona przez LGD na poziomie:

- do 70% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji w zakresie przedsięwzięcia 1.1.2 (rozwój działalności gospodarczej),

- do 63,63% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji realizowanych przez jednostki sektora finansów publicznych,
- ~~90%~~ 99% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych typów operacji i wnioskodawców.

~~Każdorazowo na etapie wyboru operacji~~ LGD premiować będzie jednak operacje, w ramach których wnioskodawca przewidział wniesienie wkładu własnego wyższego niż wymagany.

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Kryterium główne	Uzasadnienie	Zakładany efekt	Kryterium szczegółowe	Przedsięwzięcie
Wykorzystanie lokalnych zasobów	Kryterium stworzone w oparciu o zdiagnozowany potencjał turystyczny (walory przyrodnicze, obiekty zabytkowe i atrakcje turystyczne, a także rozpoznawalna, charakterystyczna postać Misia Ślężysława), który obecnie nie jest w pełni wykorzystywany (zbyt niski wskaźnik natężenia ruchu turystycznego, braki w infrastrukturze turystycznej i towarzyszącej), a stanowi szansę dla rozwoju gospodarczego i społecznego. Potwierdzili to mieszkańcy w badaniach oraz podczas konsultacji, zaś zespół roboczy potwierdził w analizie SWOT (Silne strony – pkt 3, 4, 6, Słabe strony – pkt 2 do 8, Szanse – pkt 2, 4, 8, 9, Zagrożenia – pkt 5, 15).	Zakładany efekt: zintegrowane wykorzystanie potencjału obszaru, podniesienie poziomu wiedzy społeczności lokalnej na temat zasobów i walorów oraz praktycznego wykorzystania lokalnych materiałów i tradycji, budowa lokalnej tożsamości w oparciu o promowanie wspólnych tradycji, wsparcie działań promocyjnych i wzrost rozpoznawalności obszaru LSR na poziomie ponadregionalnym. Ponadto, zintegrowane wykorzystanie zasobów lokalnych przyspieszy proces wdrażania całej LSR	W zaplanowanej działalności gospodarczej zostaną wykorzystane lokalne zasoby przyrodnicze i/lub historyczne i/lub kulturowe.	**1.1.1, 1.1.2, 2.1.2, 3.1.1, 3.2.1**
			Wnioskodawca w ramach projektu zakłada działalność gospodarczą opartą na lokalnych produktach rolnych. (Kryterium rekomendowane w PROW)	**1.1.1**
			Projekt zakłada utworzenie firmy w jednej z poniższych kategorii: świadczącej usługi noclegowe lub świadczącej usługi gastronomiczne	**1.1.1, 1.1.2**
			W ramach planowanej inwestycji zostaną wykorzystane lokalne materiały/surowce.	**2.1.1**
			Projekt zakłada budowę lub przebudowę infrastruktury: turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej.	**2.1.2**
			W ramach projektu zaplanowano kultywowanie lokalnych tradycji artystycznych lub rzemieślniczych lub kulinarnych	**3.1.1**
			W ramach projektu przewidziano wykorzystanie wizerunku Misia Ślężysława. zgodnie z wytycznymi LGD.	**2.1.2 3.1.1, 3.2.1**
Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu	Kryterium wybrane ze względu na silny związek potencjału turystycznego obszaru i kierunków działań w LSR z lokalnymi walorami przyrodniczymi i zasobami naturalnymi (obszary prawnie chronione, zbiorniki wodne, kopaliny, źródła wód, warunki mikroklimatyczne). Konieczne jest zrównoważone wykorzystanie zasobów oraz podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców, niezależnie od obszaru działań i sektora. Ustalenia w ramach diagnozy i spotkań konsultacyjnych zostały uwzględnione także w analizie SWOT (Silne strony – pkt 3, 5, Słabe strony – pkt	Zwiększenie liczby działań i poziomu wykorzystania metod i narzędzi z zakresu ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, podniesienie poziomu świadomości ekologicznej wśród mieszkańców obszaru, zrównoważone wykorzystanie lokalnych zasobów naturalnych.	Wnioskodawca uwzględnił i opisał działania w ramach projektu dotyczące wykorzystania metod i/lub narzędzi z zakresu ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu.	**1.1.1, 1.1.2, 3.1.1, 3.2.1**

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

	2, 3, 20, Szanse – pkt 5, 2, 14, 15).			
Nawiązanie współpracy wewnątrz- i międzysektorowej na obszarze	W ramach analizy obszaru stwierdzono niewystarczający poziom aktywności społeczności lokalnej, co podczas spotkań konsultacyjnych potwierdzili mieszkańcy, uzupełniając wnioski z diagnozy o dodatkowe Słabe strony w Analizie SWOT (Słabe strony – pkt 13, 14, 16, 20). Wzmocnienie współpracy stanowi szansę na rozwinięcie potencjału obszaru (Szanse – pkt 3, 11) i pełne wykorzystanie jego Silnych Stron (pkt 8, 10). Kryterium punktowe zachęci wnioskodawców do aktywnego poszukiwania partnerów, w szczególności z innego sektora, dodatkowo konieczne będzie zapewnienie udziału partnera na każdym etapie projektu (realny udział w działaniach).	Nawiązanie współpracy między sektorem społecznym, w szczególności NGO z instytucjami publicznymi, zwiększenie aktywności społecznej lokalnych przedsiębiorców, zwiększenie współpracy wewnątrzsektorowej, w szczególności międzybranżowej i w skali długoterminowej skrócenie łańcucha dostaw na lokalnym rynku, zwiększenie liczby aktywnych członków LGD, zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działania strategiczne na obszarze LSR.	Wnioskodawca w dniu złożenia wniosku jest członkiem LGD i ma opłacone wszystkie wymagane składki członkowskie Stowarzyszenia LGD.	**Kryterium horyzontalne**
			Realizacja działań odbędzie się w partnerstwie z przedstawicielem sektora publicznego lub społecznego lub gospodarczego.	**2.1.2, 3.1.1.**
			Projekt zawiera opis konsultacji przeprowadzonych z mieszkańcami terenu, na którym zostanie zrealizowana inwestycja.	**2.1.1**
Wnioskodawca należy do grupy defaworyzowanej zdiagnozowanej w LSR	Zaplanowano działania wspierające osoby należące do grup defaworyzowanych, będące w trudnej sytuacji w szczególności w kontekście dostępu do rynku pracy. W diagnozie stwierdzono niski poziom przedsiębiorczości oraz aktywności zawodowej, co w przypadku osób należących do grup defaworyzowanych niesie ze sobą szczególnie duże ryzyko długo-trwałego bezrobocia i wykluczenia społecznego. W badaniach ankietowych mieszkańcy wskazali obszar rynku pracy jako główny obszar wymagający interwencji. Wyznaczono kryterium będące bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane trudności (Analiza SWOT, Słabe strony – pkt 12, 15, 19, 21, Szanse – pkt 3, 10, Zagrożenia – pkt 4, 5, 6).	Kryterium zwiększa prawdopodobieństwo, że pomoc uzyskają osoby z grup defaworyzowanych, znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.	Wnioskodawca w dniu złożenia wniosku jest osobą w wieku do 35 r. ż. lub w wieku po 50 r. ż. lub kobietą lub osobą niepełnosprawną.	**1.1.1, 1.1.2**
Zaplanowane działania są skierowane do grup defaworyzowanych	Podczas spotkań konsultacyjnych mieszkańcy wyraźnie wskazali braki w zakresie oferty skierowanej do seniorów, młodzieży, kobiet – w szczególności młodych mam planujących powrót na rynek pracy. Braki pojawiają się w sferze gospodarczej (oferta produktów i usług, oferta opieki nad dziećmi do 3 i do 5 lat), infrastrukturze	Zwiększenie oferty skierowanej do grup defaworyzowanych, w szczególności usług skierowanych do seniorów, oferty spędzania czasu wolnego skierowanej równolegle do	Projekt zakłada utworzenie firmy w jednej z poniższych kategorii: prowadzącej usługi z zakresu działalności rehabilitacyjnej lub prowadzącej usługi z zakresu ochrony zdrowia lub świadczącej usługi opiekuńcze lub prowadzącej obiekt rekreacyjny lub świadczący usługi rekreacyjne.	**1.1.1, 1.1.2**

	(kompleksy rekreacyjne uwzględniające potrzeby różnych grup wiekowych, osób niepełnosprawnych, sieć placówek kulturalnych) oraz działaniach społecznych (liczba imprez, ale również zespołów, klubów, grup działających na obszarze). Potwierdzają to wyniki diagnozy w oparciu o dane statystyczne i badania ankietowe, w oparciu o które zdefiniowano grupy defaworyzowane (szczegółowe wyniki diagnozy w podsumowaniu Rozdziału I) i ustalono potencjał i problemy obszaru (zgodność z Analizą SWOT: Słabe strony – pkt 14, 16, 19, Szanse – pkt 6, 12)	różnych grup wiekowych, poprawa jakości dialogu międzypokoleniowego i aktywności mieszkańców jako odbiorców oraz organizatorów działań kulturalnych i integracyjnych.	Projekt zakłada utworzenie firmy oferującej usługi dla seniorów	**1.1.1**
			Wnioskodawca szczegółowo opisał, w jaki sposób wybudowana/przebudowana infrastruktura zostanie dostosowana do potrzeb grup defaworyzowanych.	**2.1.1, 2.1.2**
			Projekt ma charakter międzypokoleniowy: osoby do 35 r.ż. stanowią min. 30% uczestników oraz osoby powyżej 50 r. ż. stanowią min. 30% uczestników.	**3.1.1**
Wnioskodawca jest podmiotem ekonomii społecznej	Podmiotem ekonomii społecznej w rozumieniu niniejszego kryterium są: spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej, fundacje i stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą, ponieważ w ramach diagnozy stwierdzono zbyt małą aktywność podmiotów tego typu na obszarze LSR. (Analiza SWOT – Słabe strony – pkt 12, 20, 21, Szanse – pkt 4, Zagrożenia – pkt 5).	Wzmocnienie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na lokalnym rynku, zwiększenie działań społecznych prowadzonych przez lokalnych przedsiębiorców	Wnioskodawca jest podmiotem ekonomii społecznej.	**1.1.2**
Skorzystanie ze wsparcia LGD (działań szkoleniowo-doradczych)	Zdiagnozowany problem braku odpowiednich kwalifikacji i kompetencji mieszkańców potwierdzono w ramach badań ankietowych oraz spotkań, co przedstawiono w analizie SWOT (Słabe strony – pkt 13, 14). Wnioskodawcy, zachęceni do podnoszenia wiedzy na szkoleniach, będą mieć także możliwość poznania potencjalnych partnerów swoich projektów.	Wzmocnienie efektywności działań szkoleniowych i doradczych LGD, poprawa jakości wniosków składanych do LGD, poprawa jakości działań realizowanych na obszarze, wsparcie procesu integracji różnych podmiotów w trakcie szkoleń i doradztwa – warsztaty zyskają charakter spotkań sieciujących.	Wnioskodawca wziął udział w szkoleniu i/lub doradztwie przeprowadzonym przez LGD w ramach danego naboru.	**1.1.1, 1.1.2, 2.1.2, 3.1.1, 3.2.1**
Doświadczenie Wnioskodawcy	W diagnozie wskazano na niski wskaźnik przedsiębiorczości oraz niski poziom wykształcenia mieszkańców. Wsparcie rynku pracy jest potrzebą wyraźnie zgłaszaną przez mieszkańców w badaniach ankietowych i podczas konsultacji. W analizie SWOT problemy te wskazano jako Słabe strony (pkt 11, 12), zwiększające ryzyko pojawienia się poważnych zagrożeń w skali długoterminowej (Zagrożenia – pkt 4, 5, 6, 12). Z tego powodu premiowani będą wnioskodawcy, którzy	Wsparcie osób posiadających większe szanse na utrzymanie się na lokalnym rynku po założeniu działalności gospodarczej, trwały wzrost wskaźnik przedsiębiorczości w skali długoterminowej.	Wnioskodawca przedstawił dokumenty potwierdzające posiadanie wiedzy i/lub doświadczenia zawodowego w zakresie uruchamianej działalności	**1.1.1**
			Wnioskodawca potwierdził, że: posiada doświadczenie w realizacji projektów o charakterze podobnym do operacji, którą zamierza realizować lub posiada zasoby odpowiednie do przedmiotu	**2.1.2, 3.1.1, 3.2.1**

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

	uprawdopodobnią szanse utrzymania się na rynku.		operacji, którą zamierza realizować lub posiada kwalifikacje odpowiednie do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować	
Wnioskodawca jest mieszkańcem obszaru LSR	W diagnozie wskazano na zbyt niski poziom wskaźnika przedsiębiorczości i aktywności zawodowej. Wzmocnienie lokalnego rynku, tak wyczekiwane przez mieszkańców obszaru (w badaniach ankietowych wskazali rynek pracy jako główny obszar interwencji) i stanowiące główne wyzwanie w ramach LSR na lata 2014-2020 (przeznaczono na ten cel 50% budżetu LSR) wymaga uwzględnienia dodatkowych narzędzi, które zapewnią udział mieszkańców obszaru LSR. Osoby takie mają lepsze rozeznanie lokalnych potrzeb i ewentualnej konkurencji w podejmowanej/rozwijanej przez siebie działalności.	Zwiększenie udziału we wsparciu mieszkańców obszaru LSR, wzmocnienie lokalnego rynku i jego konkurencyjności w regionie, w tym zwiększenie liczby miejsc pracy na obszarze LSR.	W dniu składania wniosku Wnioskodawca jest zameldowany nieprzerwanie na pobyt stały lub czasowy na terenie LSR od co najmniej 12 miesięcy.	**1.1.1**
			Wnioskodawca posiada siedzibę na obszarze LSR lub dodatkowe miejsce prowadzenia działalności gospodarczej zgłoszone co najmniej 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku.	**1.1.2**
Wnioskodawca nie zalega z opłatami związanymi z działalnością gospodarczą, a opłaty są wnoszone na obszarze LSR	Zdiagnozowane na obszarze niskie wskaźniki poziomu przedsiębiorczości (liczba podmiotów na 1000 mieszkańców), rosnące wydatki gmin na pomoc społeczną, blokujące środki na działania rozwojowe. Wyniki diagnozy uwzględniono w analizie SWOT (Słabe strony – pkt 11, 12, Zagrożenia – pkt 4, 5, 6, 12, Szanse – pkt 4).	Wsparcie w ramach LSR przede wszystkim do podmiotów posiadających siedzibę na obszarze LSR, wzmocnienie lokalnego patriotyzmu fiskalnego i zwiększenie przychodów JST, które pozwolą na sfinansowanie kolejnych projektów rozwojowych.	Wnioskodawca oświadcza, że na terenie LSR rozlicza swój podatek dochodowy (PIT).	**1.1.1**
			Wnioskodawca dostarczył zaświadczenie o niezaleganiu z opłatami wystawione przez: Urząd Gminy/Miasta w zakresie podatku od nieruchomości, Urząd Skarbowy, ZUS.	**1.2.1**
Liczba stworzonych miejsc pracy	W diagnozie wskazano na konieczność zwiększenia liczby miejsc pracy na lokalnym rynku (niski wskaźnik aktywności zawodowej, stopa bezrobocia, w szczególności wśród kobiet), jest to potrzeba wyraźnie zgłaszana przez mieszkańców w badaniach ankietowych i podczas konsultacji. W analizie SWOT problemy te wskazano jako Słabe strony (pkt 11, 12), zwiększające ryzyko pojawienia się poważnych zagrożeń w skali długoterminowej (Zagrożenia – pkt 4, 5, 6, 12). Z tego powodu oprócz obowiązku stworzenia miejsca pracy, dodano kryterium premiujące operacje, w ramach których liczba nowych stanowisk będzie większa.	Kryterium przyczyni się do zwiększania liczby miejsc pracy tworzonych w ramach operacji, a tym samym będzie miało wpływ na osiągnięcie wskaźnika rezultatu przy zapewnieniu racjonalnego wykorzystania środków w budżecie LSR.	**:** Z biznesplanu projektu wynika konieczność utworzenia dodatkowego miejsca pracy (ponad jedno wymagane Programem) w wymiarze minimum 0,5 etatu lub 1 pełnego etatu średniorocznego.	**1.1.1**
			Z biznesplanu projektu wynika konieczność utworzenia co najmniej 2 miejsc pracy.	**1.1.2**
			Wysokość wnioskowanej kwoty pomocy w przeliczeniu na jedno miejsce pracy jest niższa niż w przypadku innych projektów w naborze.	**1.1.2**
Realizacja inwestycji w	Kryterium obowiązkowe, wskazane w PROW, równocześnie zgodne z potrzebami zdiagnozowanymi na	Kryterium przyczyni się do równomiernego rozłożenia	Projekt dotyczy inwestycji, która zostanie przeprowadzona na terenie miejscowości do 5 tys.	**2.1.1, 2.1.2**

miejscowości do 5 tysięcy mieszkańców	obszarze. Zgodnie z wynikami badań ankietowych infrastruktura ogólnodostępna wymaga inwestycji (budowy nowych obiektów lub modernizacji istniejących), w szczególności w kontekście rosnącej konkurencji w ośrodkach miejskich, przyciągającej zwłaszcza młodzież. Konieczność inwestycji potwierdzili również przedstawiciele gmin obecni podczas spotkań konsultacyjnych. Analiza SWOT: Słabe strony – pkt 4, 5, 10, 22, Szanse – pkt 1, 6, 12, Zagrożenia – pkt 5, 7.	obiektów infrastruktury na obszarze oraz wspiera zrównoważony terytorialnie rozwój.	mieszkańców,	
W ramach projektu przewidziano wykorzystanie spójnej wizualizacji	W diagnozie stwierdzono niepełne wykorzystanie potencjału turystycznego (zbyt niski wskaźnik natężenia ruchu turystycznego) pomimo bogatych zasobów i walorów. W analizie SWOT mieszkańcy potwierdzili te wyniki (Silne strony – pkt 2-6, Szanse – pkt 2, 4, 8, 9) i wskazali na liczne braki w zakresie promocji obszaru (Słabe strony – pkt 6, 7, 8, Zagrożenia – pkt 5). Spójne działania promocyjne są niezbędne zarówno na poziomie materiałów promocyjnych, jak i budowania spójnej oferty wizualizacji w ramach inwestycji w infrastrukturę publiczną.	Stworzenie kompleksowego pakietu informacji i narzędzi do spójnej promocji obszaru na poziomie ponadregionalnym niezależnie od rodzaju projektu/wnioskodawcy.	W ramach projektu przewidziano wykorzystanie spójnej wizualizacji zgodnej z wytycznymi LGD	**2.1.2, 3.2.1**
Wykorzystanie nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań	Będzie to zachęta do wykorzystania zdiagnozowanego potencjału, bogatych walorów, lokalnych zasobów i tradycji (w tym wskazanej przez mieszkańców w analizie SWOT Silnych stron - pkt 4, 6, 10). Jest to także szczególnie ważne w kontekście procesu globalizacji i konkurencji innych obszarów (analiza SWOT, Zagrożenia – pkt 5).	Zachęta do wprowadzenia nowych rozwiązań i technologii, a w szczególności elementu innowacyjnego ma na celu zwiększenie poziomu kreatywnego wykorzystania zasobów lokalnych, zwiększenie atrakcyjności oferty spędzania czasu wolnego, oferty szkoleniowej i wydarzeń kulturalnych na obszarze oraz wzmocnienie aktywności społecznej poprzez zdobycie przez wnioskodawców doświadczenia w wykorzystaniu unikatowych rozwiązań.	Projekt wykorzystuje techniki/metody/narzędzia spełniające definicję innowacyjności.	**3.1.1**
			Projekt zakłada wykorzystanie narzędzi/metod/technik wpisujących się w definicję nowoczesnych technologii. W przypadku projektów związanych z promocją obszaru (publikacje, tworzenie materiałów promocyjnych, itp.) nie będzie wymagana innowacyjność, jednak wnioskodawcy będą mieli za zadanie wykazać wykorzystanie nowoczesnych technologii.	**3.2.1**
Zwiększenie dostępu do kultury i	W diagnozie stwierdzono zbyt niski poziom wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców oraz niewystarczający dostęp do wydarzeń aktywizujących.	Stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego dostosowanej do potrzeb	W ramach projektu planowana jest realizacja wydarzenia z zakresu turystyki lokalnej, artystycznego lub warsztatów podnoszących	**3.1.1**

szkoleń na obszarze LSR.	Mieszkańcy zgłosili potrzebę zwiększenia oferty spędzania czasu wolnego. Kryterium ma zachęcić do realizacji inicjatyw w zakresach wyraźnie wskazanych przez lokalną społeczność oraz rozbudowanych w czasie/pod względem liczby uczestników, a więc mających większy zasięg niż jednorazowe wydarzenia.	mieszkańców, udostępnienie oferty szkoleniowej zwiększającej kompetencje i umiejętności mieszkańców obszaru.	umiejętności i kompetencje uczestników.	
			Operacja zakłada realizację więcej niż jednego przedsięwzięcia/wydarzenia.	**3.1.1**
Zasięg działań projektowych	W diagnozie stwierdzono niepełne wykorzystanie potencjału turystycznego (niski wskaźnik natężenia ruchu turystycznego) pomimo bogatych zasobów i walorów. Mieszkańcy potwierdzili te wyniki (Silne strony – pkt 2-6, Szanse – pkt 2, 4, 8, 9) i wskazali na liczne braki w zakresie kompleksowej promocji obszaru (Słabe strony – pkt 6-8).	Stworzenie kompleksowego pakietu informacji i narzędzi promocji obszaru na poziomie ponadregionalnym.	Zasięg działań projektowych obejmuje obszar minimum: 2 miejscowości lub 1 gminy lub 2 gmin lub całego obszaru LSR	**3.2.1**
Możliwość szerokiego wykorzystania materiałów informacyjno-promocyjnych	W diagnozie stwierdzono niepełne wykorzystanie potencjału turystycznego (zbyt niski wskaźnik natężenia ruchu turystycznego i udział turystów zagranicznych) pomimo posiadanych bogatych zasobów i walorów. W analizie SWOT mieszkańcy potwierdzili te wyniki (Silne strony – pkt 2-6, Szanse – pkt 2, 4, 8, 9) i wskazali na liczne braki w zakresie promocji obszaru (Słabe strony – pkt 6, 7, 8, Zagrożenia – pkt 5). Kryterium wesprze proces budowania marki regionu na skalę ponadregionalną.	Zwiększenie liczby materiałów promocyjnych skierowanych do turystów zagranicznych, stworzenie kompleksowego pakietu informacji nt. oferty turystycznej.	Wnioskodawca opracuje materiały w co najmniej dwóch językach (polskim i jednym obcym).	**3.2.1**
			Wnioskodawca zobowiązuje się do przekazania opracowanych materiałów w formie elektronicznej do użytku LGD.	**3.2.1**
Efektywność wykorzystania środków z budżetu LSR	Jest to zachęta do ograniczania wysokości pomocy ze środków LGD poprzez zwiększenie wkładu własnego pozwoli LGD na zwiększenie liczby operacji, którym udzielono wsparcia w ramach środków dostępnych w budżecie LSR. Jest to także zachęta dla niedoświadczonych wnioskodawców dla pełnego przygotowania projektów i podjęcia decyzji o tym, które inicjatywy mają charakter priorytetowy, a ich realizacja będzie sprawna i efektywna finansowo w stosunku do efektów oraz motywacja dla podjęcia ryzyka realizacji pierwszego projektu.	Sfinansowanie większej liczby operacji w ramach LSR i osiągnięcie większych wartości wskaźników produktu i rezultatu lub wsparcie operacji o większej sile oddziaływania (większej łącznej wartości projektu).	Wnioskodawca przewidział wniesienie wkładu własnego na poziomie wyższym niż wymagany w regulaminie naboru.	**Kryterium horyzontalne**
			Wnioskowana kwota ~~pomocy~~ grantu nie przekracza: ~~5~~ 6,5 tysiąca złotych (Przedsięwzięcie 3.1.1); 10 tysięcy złotych (Przedsięwzięcie 2.1.2; 3.2.1).	**2.1.2, 3.1.1, 3.2.1**
			Wnioskodawca w naborze złożył tylko 1 wniosek o dofinansowanie.	**2.1.2, 3.1.1, 3.2.1**

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do dokumentu;

Na podstawie zebranych treści na etapie konsultacji wprowadzono do strategii zmiany w odniesieniu do poszczególnych elementów wstępnego projektu procedur oraz kryteriów. W wyniku spotkań konsultacyjnych jak i warsztatów grupy roboczej dokonano szeregu zmian procedur tak aby zestaw procedur oceny i wyboru operacji, odnoszących się do wszelkich operacji realizowanych w ramach LSR uwzględniał obowiązujące przepisy prawa i wytyczne dotyczące instrumentu RLKS a także pozwalał na możliwie pełne osiągnięcie zakładanych wskaźników strategii. Członkowie Rady, Zarządu i pracownicy biura wielokrotnie modyfikowali i uszczegóławiali kryteria wyboru operacji, szczególna uwagę poświęcając uzasadnieniom poszczególnych kryteriów tak aby były ona możliwie jak najbardziej przejrzyste.

Rozdział VII Plan działania

Cele i wskaźniki podane w rozdziale V osiągane będą przez LGD do czasu zakończenia wdrażania LSR (2023 r.). LGD planuje, że większość efektów poszczególnych operacji będzie możliwa do zmierzenia po 2018 r. (ze względu na opóźnienia w uruchamianiu LSR – długotrwały proces oceny i wyboru LSR, czas niezbędny na przygotowanie wnioskodawców do prawidłowego opracowania wniosków, ogłoszenie i przeprowadzenie naborów wniosków, wystąpienie do UM z wnioskiem o uruchomienie projektów grantowych, konieczność oczekiwania z rozpoczęciem projektów do momentu podpisania umowy z LGD/UM oraz długi czas niezbędny na rozliczenie projektu i otrzymanie ostatecznej refundacji). Wskazują na to przeprowadzone badania ewaluacyjne w okresie programowania 2007-2013. Ponieważ wskaźnik zostaje osiągnięty dopiero po wypłaceniu ostatecznej refundacji LGD oszacowała czas niezbędny do realizacji poszczególnych operacji (od momentu złożenia wniosku w LGD do momentu wypłacenia środków) na 6 do 32 miesięcy (w zależności od zakresu wsparcia). Założenia te są racjonalne w kontekście doświadczeń we wdrażaniu LSR na lata 2007-2013.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do dokumentu.

Grupa robocza w trakcie warsztatów oraz uczestnicy konsultacji wielokrotnie dyskutowali na temat czasu potrzebnego do zakończenia realizacji poszczególnych operacji. W wyniku licznych wniosków z tych dyskusji LGD oszacowała czas niezbędny do realizacji poszczególnych operacji od momentu złożenia wniosku w LGD do momentu wypłacenia środków w zależności od zakresu wsparcia.

Rozdział VIII Budżet LSR

LSR na lata 2014-2020 jest finansowana wyłącznie ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (w ramach PROW 2014-2020).

Poniżej przedstawiono tabelaryczny opis powiązania budżetu LSR z poszczególnymi celami:

Lp.	Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Budżet	Razem
1.	Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2022 r.	1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.	1.1.1 Zwiększenie liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych na obszarze LSR	2 520 000 zł	**3 500 000 zł**
			1.1.2 Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców obszaru LSR	980 000 zł	
2.	Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.	2.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r..	2.1.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR - procedura konkursowa	2 000 000 zł	**2 700 000 zł**
			2.1.2 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR - projekt grantowy	700 000 zł	

3.	Aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.	3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r..	3.1.1 Realizacja wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych dla mieszkańców obszaru LSR	500 000 zł	**2 590 000 zł**
			3.1.2. Funkcjonowanie LGD	1 650 000 zł	
		3.2 Promocja zasobów lokalnych obszaru LSR do 2022 r.	3.2.1 Opracowanie publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących zasobów obszaru	300 000 zł	
			3.2.2 Współpraca regionalna i międzynarodowa	140 000 zł	
				RAZEM:	**8 790 000 zł**

Zgodnie z przedstawionym podziałem środków, 50% budżetu w ramach poddziałania Realizacja LSR przeznaczono na operacje przyczyniające się do tworzenia lub utrzymania miejsc pracy. W przedsięwzięciu 1.1.1 oraz projektach realizowanych przez podmioty inne niż przedsiębiorcy i jednostki sektora finansów publicznych, przyjęto niższą intensywność pomocy niż wynikająca z programu. Dodatkowo wnioskodawcy, którzy zadeklarują wyższy udział wkładu własnego, niż minimalny określony w LSR, uzyskają dodatkowe punkty na etapie oceny (z wyjątkiem przedsięwzięcia 1.1.1). Ponadto w ramach projektów własnych LGD planuje większy udział własny, niż wynikający z przepisów.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do dokumentu.

Na podstawie zebranych treści na etapie konsultacji wprowadzono do strategii zmiany w odniesieniu do poszczególnych elementów wstępnego projektu budżetu. W wyniku spotkań konsultacyjnych jak i warsztatów grupy roboczej dokonano szeregu zmian dotyczących podziału budżetu na poszczególne rodzaje przedsięwzięć. Członkowie Rady, Zarządu i pracownicy biura wielokrotnie modyfikowali podział budżetu dostosowując go do zdiagnozowanych potrzeb.

Rozdział IX Plan komunikacji

Nadrzędnym założonym celem planu komunikacji jest zwiększenie liczby oraz poprawa jakości projektów zgłaszanych do LGD w stosunku do liczby i jakości osiągniętych w ramach poprzedniego okresu programowania. Nastąpi to poprzez zwiększenie działań promocyjnych z zakresu zasięgu informacji na temat ogłaszanych konkursów, zasad, kryteriów i oceny projektów składanych w ramach środków LGD. Dodatkowo, działania informacyjno-promocyjne zostaną uzupełnione o promocję dobrych praktyk, promocji samej LGD i jej działań statutowych oraz stałego informowania społeczności lokalnej na temat postępów prac.

CELE
1. Promowanie działań konkursowych prowadzonych przez LGD, ze szczególnym uwzględnieniem zasad przyznawania środków, kryteriów oceny projektów oraz celów strategii.
2. Informowanie o dobrych praktykach, zaprezentowanie zrealizowanych projektów objętych dofinansowaniem ze środków LGD.
3. Promocja stowarzyszenia oraz prowadzonych przez LGD działań statutowych.
4. Informowanie o postępach w realizacji LSR.

Adresaci (grupy docelowe).

Aby komunikacja w odpowiedniej formie docierała do grup, które LGD wskazało jako swoich odbiorców, wyszczególniono 10 grup docelowych komunikacji wraz z opisem dedykowanych im środków przekazu.

GRUPA DEFAWORYZOWANA: OSOBY MŁODE – osoby do 35. roku życia
informowane poprzez: internet, w tym zwłaszcza media społecznościowe (jako główne medium wykorzystywane przez osoby młode), informacja do młodzieżowych rad miasta lub gminy i samorządów uczniowskich

GRUPA DEFAWORYZOWANA: KOBIETY
dostosowana komunikacja poprzez informacje przekazywane do organizacji skupiających kobiety na obszarze, informacje w szkołach i przedszkolach
GRUPA DEFAWORYZOWANA: OSOBY STARSZE – osoby po 50 roku życia
informowanie w formie plakatów i ulotek o dużej czcionce, informacje umieszczane w sieci oraz umożliwienie dostosowania przeglądania strony www do potrzeb osób niedowidzących
GRUPA DEFAWORYZOWANA: NIEPEŁNOSPRAWNI – osoby ze stwierdzoną niepełnosprawnością
informacje umieszczane w sieci (dzięki temu nie ma konieczności dojazdu na spotkania) oraz dostosowanie przeglądania strony www do potrzeb osób niedowidzących, miejsca spotkań informacyjnych dobierane pod kątem dostosowania dla osób niepełnoprawnych
SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA – wszyscy mieszkańcy obszaru LGD
informowana poprzez: środki o szerokim zasięgu (media lokalne, prasa, radio telewizja), ogłoszenia w miejscach spotkań społeczności lokalnej, poprzez sołtysów
TRZECI SEKTOR SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO – organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej, stowarzyszenia, fundacje, związki stowarzyszeń, CIS
informacje przekazywane do rad pożytku publicznego, informowanie poprzez centra wsparcia organizacji pozarządowych, instytucje sieciujące podmioty ekonomii społecznej, przekazywanie informacji pracownikom urzędów gmin/miast zajmujących się organizacjami pozarządowymi
LOKALNI LIDERZY – sołtysi, członkowie rad sołeckich, grupy nieformalne, zrzeszenia, lokalni aktywiści
okresowe spotkania z sołtysami i członkami rad sołeckich, przekazywanie informacji pracownikom urzędów gmin/miast zajmujących się organizacjami pozarządowymi i obsługującymi fundusz sołecki
SEKTOR PUBLICZNY – przedstawiciele sektora publicznego, w tym JST (pracownicy sektora publicznego, gmin, powiatów)
komunikacja poprzez okresowe informacje na sesjach rady gminy lub miasta
SEKTOR GOSPODARCZY – w rozumieniu ustawy o swobodzie prowadzenia działalności gospodarczej, organizacje zrzeszające przedsiębiorców
dedykowane przedsiębiorcom spotkania, wysyłka informacji za pośrednictwem poczty elektronicznej
CZŁONKOWIE STOWARZYSZENIA – wszyscy będący na liście członków LGD
informowani poprzez cykliczne zebrania członków stowarzyszenia i aktywnie działającą listę mailingową

Efekty i wskaźniki:

Plan komunikacji wcielony w życie ma na celu realizację założonych celów, które zaś mierzone będą poprzez realizację założonych wskaźników. Za wskaźniki realizacji założono:

Wskaźniki produktu:

- ✓ liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD – 100 osobodni,
- ✓ liczba osobodni szkoleń dla organów LGD -400 osobodni,
- ✓ liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa - 500 podmiotów,
- ✓ liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 56 spotkań

Wskaźniki rezultatu:

- ✓ liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD - 250 osób,
- ✓ liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych - 100 osób,
- ✓ liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD - 900 osób.

Szczegółowy opis planu komunikacji znajduje się w załączniku nr 5 do LSR.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do dokumentu.

Na podstawie zebranych treści na etapie konsultacji wprowadzono do strategii zmiany w odniesieniu do poszczególnych elementów wstępnego projektu planu komunikacji. W wyniku spotkań konsultacyjnych jak i warsztatów grupy roboczej dokonano szeregu zmian dotyczących sposobów docierania z informacjami do poszczególnych grup docelowych. Członkowie Zarządu i pracownicy biura wielokrotnie modyfikowali Plan komunikacji tak aby możliwie zwiększyć liczbę oraz poprawić jakość projektów zgłaszanych do LGD poprzez zwiększenie działań promocyjnych z zakresu zasięgu informacji na temat ogłaszanych konkursów, zasad, kryteriów i oceny projektów składanych w ramach środków LGD.

Rozdział X Zintegrowanie

LGD Ślężanie za jedno z podstawowych założeń przyjęła kompleksowość działań oraz zintegrowanie różnych narzędzi, metod, partnerów i form komunikacji, aby zapewnić jak największy udział lokalnej społeczności w procesie tworzenia LSR.

Głównym narzędziem w tym zakresie było zaproszenie do bezpośredniego udziału w pracach mieszkańców wszystkich gmin należących do obszaru LSR. W ramach spotkań odbyły się konsultacje, przede wszystkim dane zebrane w ramach prac zespołu roboczego zostały skonsultowane bezpośrednio ze społecznością lokalną. Mieszkańcy mieli możliwość zapoznania się z informacjami na temat postępów prac, kształtu LSR, ale także zapoznania się z opiniami i komentarzami innych osób. Był to pierwszy etap procesu integrowania lokalnej społeczności na szeroką skalę, w tym umożliwienie dialogu społecznego pomiędzy różnymi grupami i sektorami. Również na etapie realizacji LSR, zadaniem LGD będzie podtrzymanie działań integracyjnych, które wzmocnią uzyskiwane rezultaty.

Strategia tworzona w oparciu o zdiagnozowane problemy będzie realizowana zgodnie z wytycznymi na poziomie krajowym i europejskim. Definiując cele i przedsięwzięcia LSR, LGD zadbała o ich zgodność przede wszystkim z 3 celami przekrojowymi PROW, czyli ochroną środowiska naturalnego, przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym i innowacyjnością (elementy te premiowane będą we wszystkich typach operacji, za pośrednictwem odpowiednich kryteriów wyboru).

Strategia będzie również wdrażana w konkretnych realiach występujących na obszarze, którego dotyczy. Potencjał i potrzeby mieszkańców obszaru LSR, w tym również całego województwa czy konkretnych grup społecznych są badane przez szereg podmiotów, instytucji publicznych i społecznych. One również wyznaczają kierunki działania i przeznaczają środki na realizację różnorodnych inicjatyw. Jest szczególnie istotne, aby inicjatywy te wzajemnie się uzupełniały. Wspólne kierunki interwencji pozwolą wzmocnić i utrwalić rezultaty, zwiększyć zasięg przy zachowaniu niższych kosztów realizacji przedsięwzięć. Dzięki podejściu Leader, działania w ramach LSR będą realizowane w bezpośredniej współpracy z lokalną społecznością. Równocześnie, cele ogólne i szczegółowe wyznaczone przez LGD są komplementarne w stosunku do celów i działań w ramach innych dokumentów strategicznych dotyczących obszaru LSR.

I. Cel ogólny 1. Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2022 r..

1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 roku

- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020** – Cel strategiczny I.3. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Jordanów Śląski na lata 2014-2020** – CO .1.3. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki na lata 2014-2020** – Cel operacyjny I.III: Rozwój turystyki wypoczynkowej i aktywnej, Cel operacyjny I.V: Restrukturyzacja rolnictwa
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niemcza na lata 2014-2020** – Cel strategiczny 1. Wzmocnienie trwałego rozwoju lokalnej gospodarki.
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sobótka** – Cel Strategiczny II. Wykreowanie rozwoju gospodarki na terenie gminy na bazie lokalnej przedsiębiorczości i przez pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych, Cel Strategiczny III. Przekształcenie obszarów wiejskich w kierunku rozwoju intensywnych form rolnictwa zrównoważonego i gospodarstw ekologicznych przy tworzeniu alternatyw zatrudnienia ludności wiejskiej poza rolnictwem.
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2014-2020** – Cel operacyjny 1.4 Aktywne i przedsiębiorcze społeczeństwo subregionu, Cel operacyjny 1.5 Rozwój gospodarczy obszarów wiejskich
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Świdnickiego na lata 2014-2020** (projekt) – Cel szczegółowy 2.2. Dobre warunki do rozwoju przedsiębiorczość i innowacji gospodarczych
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020** – Cel Strategiczny: Spójna polityka na rzecz wspierania lokalnego biznesu
- ✓ **Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r.** – Cel Rozwoju 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP, Cel Rozwoju 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników

- ✓ **Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.** – Cel II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej, Cel II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej
- ✓ **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012–2020** – Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.
- ✓ **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020** – Cel główny: Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, Cel szczegółowy 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji.

II. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.

2.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r.

- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020** – Cel strategiczny I.2. Kształtowanie krajobrazu i ładu przestrzennego na terenach wiejskich, Cel strategiczny II.1. Rozbudowa potencjału turystycznego, Cel strategiczny II.2. – Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Jordanów Śląski na lata 2014-2020** – CO.1.1. Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy, CO.1.3. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki,
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki na lata 2014-2020** – Cel operacyjny I.I: Poprawa infrastruktury technicznej, Cel operacyjny I.III Rozwój turystyki wypoczynkowej i aktywnej,
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niemcza na lata 2014-2020** – Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców.
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sobótka** – Cel strategiczny 4. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych świadczonych przez gminę.
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2014-2020** – Cel operacyjny 3.2 Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, Cel operacyjny 4.1 Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Świdnickiego na lata 2014-2020** (projekt) – Cel szczegółowy 1.1. Wysoki standard infrastruktury w powiecie
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020** – Cel strategiczny: Spójna polityka gospodarki przestrzennej, Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury technicznej, Cel strategiczny: Ograniczenie obszarów wykluczenia społecznego i likwidacja barier
- ✓ **Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r.** – Cel rozwoju 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa
- ✓ **Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.** – Cel III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich.
- ✓ **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012–2020** – Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej.
- ✓ **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020** – Cel szczegółowy 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

III. Aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.

3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku

- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020** – Cel strategiczny II.2. Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju kultury, Cel strategiczny III.1. – Zwiększenie poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, Cel strategiczny VI.2. – Działania na rzecz edukacji i wyrównywania szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Jordanów Śląski na lata 2014-2020** – CS.2. Integracja społeczna oraz poprawa jakości kapitału społecznego w gminie
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki na lata 2014-2020** – Cel operacyjny II.III: Promocja zdrowego trybu życia, Cel operacyjny II.IV: Poprawa oferty kulturalnej
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niemcza na lata 2014-2020** – Cel strategiczny 3. Rozwój społeczeństwa i integracja wspólnoty lokalnej.
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sobótka** – Cel Strategiczny I. Stworzenie warunków dla rozwoju turystyki jako głównego źródła dochodów mieszkańców i budżetu gminy
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2014-2020** – Cel operacyjny 1.3 System edukacji wspierający rozwój kapitału intelektualnego, Cel operacyjny 1.4 Aktywne i przedsiębiorcze społeczeństwo subregionu
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Świdnickiego na lata 2014-2020** (projekt) – Cel szczegółowy 2.1. Aktywna i innowacyjna społeczność lokalna

- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020** – Cel strategiczny: Społeczeństwo obywatelskie, Cel strategiczny: Integracja i wykorzystanie potencjału ludności napływowej
- ✓ **Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r.** – Cel Rozwoju 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia
- ✓ **Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.** – Cel II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego, Cel III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, Cel III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich
- ✓ **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012–2020** – Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej.
- ✓ **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020** – Cel szczegółowy 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.

3.2 Promocja zasobów lokalnych obszaru LSR do 2022 roku

- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Dzierżoniów na lata 2014-2020** – Cel strategiczny II.1. Rozbudowa potencjału turystycznego
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Jordanów Śląski na lata 2014-2020** – CO.1.3. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki
- ✓ **Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki na lata 2014-2020** – Cel operacyjny I.VI: Promocja Gminy Łagiewniki
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niemcza na lata 2014-2020** – Cel strategiczny 1. Wzmocnienie trwałego rozwoju lokalnej gospodarki.
- ✓ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sobótka** – Cel Strategiczny I. Stworzenie warunków dla rozwoju turystyki jako głównego źródła dochodów mieszkańców i budżetu gminy
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2014-2020** – Cel operacyjny 4.2 Budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej subregionu
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Świdnickiego na lata 2014-2020** (projekt) – Cel strategiczny 3. Znacząca pozycja powiatu w regionie
- ✓ **Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego na lata 2012-2020** – Cel strategiczny: Promocja atrakcji turystycznych, kulturowych, przyrodniczych i stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu
- ✓ **Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r.** – Cel rozwoju 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa
- ✓ **Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.** – Cel III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich, Cel III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.
- ✓ **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012–2020** – Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej.
- ✓ **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020** – Cel szczegółowy 3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy.

Zgodność na poziomie dokumentów strategicznych pozwala stwierdzić, że ustalenia, w oparciu o które wybrano obszary interwencji i kierunki zaplanowanych działań są zgodne z ustaleniami również innych podmiotów. Ponadto, oprócz zgodności na poziomie strategicznym, również realizacja przedsięwzięć będzie odbywała się w sposób kompleksowy, za pomocą różnych narzędzi i metod, z udziałem różnych wykonawców i w oparciu o możliwie jak najszerszy wachlarz lokalnych zasobów.

Jednym z najważniejszych narzędzi w tym zakresie będzie premiowanie już podczas naborów projektów wyróżniających się wysokim poziomem **zintegrowania podmiotowego**, tj.:

1. projektów, których autorzy wzięli udział w szkoleniach i doradztwie organizowanych przez LGD Ślężanie w ramach naborów (kryterium przekrojowe). W ich ramach reprezentanci różnych środowisk, sektorów i grup wiekowych poznają zasady tworzenia projektów i prawidłowego wypełnienia formularza wniosku oraz dobre praktyki projektów realizowanych na obszarze LSR. Przede wszystkim zaś szkolenia przyjmą formę interaktywnych warsztatów, w ramach których uczestnicy wspólnie opracują swoje pomysły na projekt. Celem będzie zapoczątkowanie współpracy między tymi wnioskodawcami, a więc zapoczątkowanie dialogu społecznego i wspieranie procesu budowania partnerstw. Współpraca międzysektorowa rozwijana będzie również na forum samej Grupy, w ramach codziennej działalności i organizacji działań aktywizacyjnych dla mieszkańców.

2. projektów realizowanych w partnerstwie, w szczególności w partnerstwie międzysektorowym (cel 2, cel 3). Prawidłowa realizacja projektów będzie cennym doświadczeniem dla młodych organizacji pozarządowych i liderów społecznych. Jednak równie ważne dla rozwoju sektora społecznego będzie nawiązanie trwałej współpracy między podmiotami działającymi w podobnym zakresie na tym samym obszarze. Wsparcie partnera będzie także cenne pod względem zwiększenia potencjału organizacyjnego i formalnego beneficjentów. Szczególną formą partnerstwa będą projekty o charakterze inwestycyjnym, realizowane przez instytucje publiczne (przedsięwzięcie 2.1.1). W tym przypadku punkty otrzymają projekty, które uwzględnią udział mieszkańców na etapie przygotowań, w formie

konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru objętego inwestycją. W tym zakresie projekty będą realizowane również przez mieszkańców (przedsięwzięcie 2.1.2), co będzie oznaczało ścisłą współpracę z sektorem publicznym w zakresie prowadzenia inwestycji w przestrzeni publicznej. W działania włączany powinien być także sektor gospodarczy – mieszkańcy podczas konsultacji zgłosili problem zbyt małego zaangażowania przedsiębiorców w działania społeczne. Z tego powodu, aby zachęcić do nawiązywania współpracy i lepszego poznania oferty lokalnego rynku, wnioskodawcy będą premiowani dodatkowymi punktami podczas oceny za nawiązanie partnerstwa z sektorem gospodarczym.

Równolegle do działań wyliczonych powyżej będzie wspierana integracja wewnątrz samego sektora gospodarczego. Oprócz spotkań i szkoleń przed naborami będą odbywały się specjalne spotkania dedykowane. Integracja obejmie co najmniej trzy branże działalności gospodarczej tj. sekcji G (handel), sekcji I (zakwaterowanie i gastronomia), sekcji R (rekreacja). Celem będzie przygotowanie młodych przedsiębiorców do wejścia na rynek, ale także lepszego poznania potrzeb sektora gospodarczego przez LGD oraz same podmioty, w szczególności z branż i sektorów uznanych za kluczowe dla rozwoju obszaru pod względem turystyki oraz oferty skierowanej do mieszkańców. Łącząc opisane narzędzia i czynności, LGD zamierza skutecznie zareagować na problemy przedstawione w analizie SWOT jako słabe strony: zaangażować przedsiębiorców jako mieszkańców w działania społeczne oraz podnieść wiedzę społeczności lokalnej na temat zasobów obszaru.

Jak najpełniejsze i komplementarne wykorzystywanie zasobów lokalnych będzie możliwe poprzez osiągnięcie wysokiego poziomu **zintegrowania również pod względem przedmiotowym**. W ramach naborów dodatkową preferencję otrzymają projekty, w ramach których wykorzystane zostaną zasoby i potencjał obszaru zdefiniowane w LSR jako kluczowe:

1. wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych i/lub historycznych i/lub kulturowych, a w przypadku dużych inwestycji infrastrukturalnych – lokalnych surowców i materiałów (kryterium przekrojowe);
2. wykorzystanie lokalnych zasobów rolnych (cel 1.1);
3. wykorzystanie potencjału turystycznego – prowadzenie działalności związanej z branżą turystyczną (usługi noclegowe, gastronomiczne, rekreacyjne, opiekuńcze, usługi z zakresu działalności rehabilitacyjnej, usługi z zakresu ochrony zdrowia, prowadzenie obiektu rekreacyjnego, usługi dla seniorów), (cel 1);
4. racjonalne i zrównoważone wykorzystanie zasobów energetycznych i ochrona walorów przyrodniczych – projekty powinny uwzględniać działania dotyczące wykorzystania metod i/lub narzędzi z zakresu ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu (kryterium przekrojowe, zgodne z celami przekrojowymi PROW);
5. innowacyjne wykorzystanie zasobów i potencjału – organizacja przedsięwzięć wykorzystujących na obszarze całkowicie nowe rozwiązania/metody i techniki (cel 3.1, kryterium zgodne z celem przekrojowym PROW)
6. promocja zasobów obszaru i podnoszenie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców i turystów, kultywowanie lokalnych tradycji (cel 3.2).

Wspomniana wyżej innowacyjność, jako jeden z fundamentów podejścia Leader, została uwzględniona nie tylko na etapie planowania kryteriów preferencji w ramach naborów. Jest to cecha głęboko zakorzeniona w działaniach LGD Ślężanie i pojawiła się już na poziomie samego funkcjonowania Grupy oraz procesu tworzenia LSR. Cenne doświadczenia zebrane w ramach realizacji LSR na lata 2007-2013 zostały wykorzystane, jednak równocześnie wprowadzono całkowicie nowe rozwiązania: na poziomie LGD, takie jak wprowadzenie projektów grantowych, jak również na poziomie całego Programu, jak dedykowanie działań i preferencji szczególnym grupom mieszkańców (defaworyzowanym w kontekście dostępu do rynku pracy).

Ponadto, oprócz działań podnoszących poziom zintegrowania w ramach LSR w ramach poszczególnych celów ogólnych i szczegółowych, przyjęto rozwiązania zapewniające komplementarność na poziomie realizacji przedsięwzięć, a więc praktycznego rozdziału środków na realizację inicjatyw na obszarze. W ramach celu ogólnego 2, zdefiniowano cel szczegółowy 2.1, w ramach którego połączone zostaną różne metody, sektory i beneficjenci, których projekty będą wpisywały się w pewien cykl działań interwencyjnych.

O wsparcie na realizację operacji związanych z infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną (przedsięwzięcie 2.1.1) będą mogły się ubiegać różne podmioty, reprezentujące poszczególne sektory, jednak ze względu na skalę działań (inwestycje powyżej 50 tysięcy złotych) oraz ich charakter (infrastruktura publiczna, ogólnodostępna) będą to zapewne najczęściej podmioty z sektora publicznego. Będzie to ważny element dla osiągnięcia celu, jakim jest wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR. Dodatkowo zaplanowano jednak przedsięwzięcie 2.1.2, które pozwoli w ramach tego celu wzmocnić również poziom integracji społecznej i aktywności obywatelskiej lokalnej społeczności.

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia mogą dotyczyć inwestycji związanych z infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną, jednak na mniejszą skalę (inwestycje do 50 tys. złotych) oraz realizowanych przez sektor społeczny, mieszkańców obszaru LSR. W tym celu przedsięwzięcie będzie realizowane w innej formie – projektu grantowego, a nie konkursu. W rezultacie, w tym samym celu zostaną podjęte działania z wykorzystaniem nieco innych narzędzi, w różny sposób angażujące lokalną społeczność oraz wzmacniające dialog społeczny między różnymi sektorami. Pozwoli to m.in. zapewnić trwałość rezultatów projektów, gdyż wzmocnione zostanie poczucie tożsamości lokalnej (troska o wspólne dobro udostępnione w ramach inwestycji).

Dodatkowo, sekwencja interwencji zaplanowana w ramach tych przedsięwzięć będzie uwzględniała narzędzia wspierające, takie jak działania komunikacyjne prowadzone przez LGD, wspomniane wcześniej preferencje punktowe zachęcające do działania zgodnego z założeniami LGD, czy promowanie i rozpowszechnianie informacji na temat realizowanych projektów.

Rolę ambasadorów Strategii przyjmą także sami beneficjenci. Pozytywne doświadczenia w realizacji projektów, współpracy z partnerami projektowymi, ale także w działaniu we wspólnym celu z sektorem publicznym będzie zachętą dla tych podmiotów do dalszego angażowania się w życie lokalnej społeczności, w ramach LSR, w ramach PROW, ale także innych programów i źródeł finansowania. Bardzo ważne będzie także samo podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności wśród grantobiorców. Z kolei pozytywne doświadczenia LGD będą mogły być wykorzystane w ramach transferu wiedzy w projektach współpracy, a także ogólnej promocji obszaru (przedsięwzięcia w ramach celu 3). Celem będzie stałe angażowanie nowych osób, grup i podmiotów w realizację kolejnych inicjatyw, dzięki czemu sekwencja interwencji zostanie zamknięta w pełnym cyklu.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do dokumentu.

Na podstawie zebranych treści na etapie konsultacji wprowadzono do strategii zmiany w odniesieniu do poszczególnych elementów wstępnego projektu opisu zintegrowania. W wyniku spotkań konsultacyjnych jak i warsztatów grupy roboczej członkowie Rady, Zarządu i pracownicy biura LGD Ślężanie za jedno z podstawowych założeń przyjęli kompleksowość działań oraz zintegrowanie różnych narzędzi, metod, partnerów i form komunikacji, aby zapewnić jak największy udział lokalnej społeczności w procesie tworzenia LSR.

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

Realizacja LSR będzie podlegać stałemu monitoringowi oraz procesowi ewaluacji, które pozwolą na szybką reakcję w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na każdym etapie wdrażania.

Działania monitorujące będą prowadzone w ramach prowadzenia czynności zaplanowanych przez LGD w planie działania i planie komunikacji związane z ogłoszeniem naborów wniosków, promocją i komunikacją z mieszkańcami obszaru LSR oraz samym funkcjonowaniem LGD. Ocenie będą również podlegać poziomy realizacji budżetu i wskaźników oraz poziom aktywizacji mieszkańców jako wnioskodawców w ramach naborów. Proces monitoringu rozpocznie się od pierwszego dnia realizacji umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR aż po dzień jej oficjalnego zakończenia.

Proces ewaluacji będzie odbywał się w formie serii ewaluacji wewnętrznych oraz ewaluacji zewnętrznych prowadzonych cyklicznie przez cały okres wdrażania LSR:

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Ewaluacja wewnętrzna:

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

- ✓ corocznie – warsztat refleksyjny, bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz z mian w otoczeniu LSR.

Ewaluacja zewnętrzna:

- ✓ dwóch badań w szerokim zakresie związanych z realizacją wskaźników i prawidłowym określeniem celów LSR (III-IV kwartał 2018 oraz III-IV kwartał 2021),
- ✓ badania w wąskim zakresie, związanego z oceną mieszkańców obszaru na temat działań komunikacyjnych LGD oraz zadowolenia z przeprowadzanych zmian (I-II kwartał 2019),
- ✓ dwóch badań podsumowujących po zakończeniu wszystkich działań zaplanowanych w LSR – dotyczących poziomu realizacji założeń oraz opinii mieszkańców na temat funkcjonowania LGD.

Wyniki badań ewaluacyjnych w formie raportów przygotowanych przez podmiot zewnętrzny będą dla LGD narzędziem do wprowadzania ewentualnych korekt w zakresie skuteczności działań:

- ✓ w osiąganiu założonych celów zgodnie z harmonogramem realizacji wskaźników założonym w LSR,
- ✓ w realizacji tych założeń zgodnie z wymogami dokumentów zewnętrznych, w szczególności umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR,
- ✓ w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację założeń LSR, stanowiącej dowód na przyjęcie prawidłowych obszarów interwencji, wyznaczenie celów zgodnych z potrzebami oraz prowadzenie odpowiednio intensywnych działań komunikacyjnych,
- ✓ w uzyskiwaniu trwałych efektów na obszarze LSR, jako dowód na wybór odpowiednich projektów i przyjęcie prawidłowych kryteriów w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Powyższe kryteria ewaluacyjne będą uzupełniane również o kryteria wewnętrzne, dotyczące ewaluacji własnej LGD.

Rekomendacje zawarte w raportach ewaluacyjnych będą podstawą do aktualizacji LSR.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych;

W trakcie kolejnych spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów, uczestnicy spotkań, członkowie Grupy Roboczej zgłaszali kolejne uwagi, które dyskutowano na forum Grupy i dopisano do analizy;

Zarząd po konsultacji z pracownikami biura LGD wnioskował o zwiększenie ilości badań ewaluacyjnych w celu umożliwienia szybkiej reakcji w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na danym etapie wdrażania.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

LGD Ślężanie odstąpiło od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla „Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ślężanie na lata 2014– 2020". W dniu 09.12.2015r. LGD zwróciło się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu z wnioskiem o zajęcie stanowiska w związku z odstąpieniem od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla „Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ślężanie na lata 2014 – 2020" wraz z obszernym uzasadnieniem dla powyższego wniosku.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020,
2. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020

Załącznik nr 1 do LSR – Procedura aktualizacji LSR

Konieczność wprowadzenia zmian do LSR może wynikać w szczególności z następujących przyczyn:

- ✓ zmiany obowiązujących przepisów regulujących zagadnienia objęte LSR;
- ✓ zmiany dokumentów programowych lub rozporządzeń dotyczących zagadnień objętych LSR;
- ✓ uwag zgłoszonych w protokołach pokontrolnych;
- ✓ istotnych zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LSR;
- ✓ wniosków wynikających z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzonej ewaluacji LSR (ocena skuteczności dotychczasowych działań).

Za propozycje zmian w LSR odpowiada Zarząd LGD. Zarząd LGD za pośrednictwem biura informuje członków o przystąpieniu do procesu aktualizacji strategii poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD proponowanych zmian do treści LSR, rozpoczynając tym samym proces konsultacji społecznych. W tym samym terminie zamieszczana jest informacja o planowanym posiedzeniu Walnego Zebrania Członków w sprawie aktualizacji LSR.

W przypadku dokonywania zmian w rozdziałach V, VI lub VIII LGD przeprowadzi dodatkowo przynajmniej jedno otwarte spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców. Proponowane zmiany i uwagi przedstawiane są zespołowi roboczemu, który decyduje o ich przyjęciu bądź odrzuceniu (odnosi się do każdej uwagi zgłoszonej w trakcie konsultacji). Walne Zebranie Członków przyjmuje zmiany do aktualizacji LSR poprzez uchwały przyjęte w drodze głosowania. Wprowadzenie zmian w LSR wymaga każdorazowo zatwierdzenia przez samorząd województwa.

Załącznik nr 2 do LSR – Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji

Realizacja LSR będzie podlegać stałemu monitoringowi oraz procesowi ewaluacji, które pozwolą na szybką reakcję w przypadku zaistnienia problemów lub zagrożeń na każdym etapie wdrażania.

Źródłem danych do monitoringu i ewaluacji będą informacje zbierane przez LGD w ramach naborów (rejestry, karty doradztwa, informacje od trenerów i prowadzących spotkania informacyjne), w ramach oceny wniosków (informacje przekazywane przez wnioskodawców, dodatkowo wywiady z wnioskodawcami w ramach kontaktów z biurem LGD), rozliczania środków (dane własne, dane przekazywane przez podmioty zewnętrzne takie jak Samorząd Województwa, Agencja Płatnicza), dane z ankiet dedykowanych procesowi monitoringu i ewaluacji, opracowywanych przez LGD jak i podmioty prowadzące ewaluację oraz dodatkowe dane zbierane w ramach działań kontrolnych (wizje lokalne, raporty końcowe przedstawiane przez grantobiorców) i funkcjonowania LGD (opinie członków Rady, Zarządu, Komisji Rewizyjnej).

Działania monitorujące będą prowadzone w ramach prowadzenia czynności zaplanowanych przez LGD w planie działania i planie komunikacji: związane z ogłoszeniem naborów wniosków, promocją i komunikacją z mieszkańcami obszaru LSR oraz samym funkcjonowaniem LGD. Ocenie będą również podlegać poziomy realizacji budżetu i wskaźników oraz poziom aktywizacji mieszkańców jako wnioskodawców w ramach naborów.

Proces monitoringu rozpocznie się od pierwszego dnia realizacji umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR aż po dzień jego oficjalnego zakończenia i będzie opierał się na:

1. cyklicznych, kwartalnych pomiarach wyników prowadzonych przez biuro LGD (najpóźniej w ciągu miesiąca od zakończenia kwartału). Wyniki będą otrzymywać członkowie Zarządu, zaś zestawienia roczne (ponownie, w ciągu miesiąca od zakończenia okresu rozliczeniowego, najpóźniej 31 stycznia każdego roku) będą przekazywane: Zarządowi, Radzie, Walnemu Zebraniu Członków oraz przesyłane do Samorządu Województwa.

2. pomiarach i prognozach poziomu osiągnięcia wskaźników w ramach poszczególnych przedsięwzięć i celów oraz wykorzystania środków w ramach poszczególnych pozycji w budżecie LSR. Pomiary i prognozy będą przedstawiane Radzie przed posiedzeniami dotyczącymi wyboru operacji w ramach każdego naboru.

W proces monitoringu będzie włączona także Komisja Rewizyjna, która również będzie otrzymywać dane z pomiarów kwartalnych i zestawienia roczne.

Monitoring będzie miał na celu umożliwienie szybkiej reakcji w przypadku pojawienia się trudności lub stwierdzenia ryzyka w realizacji założeń LSR, a w skali długoterminowej, zwiększenie efektywności całego procesu realizacji LSR. Dzięki przyjęciu zasady cyklicznych pomiarów, możliwe będzie nie tylko śledzenie procesu wdrażania, ale również opracowanie prognoz w oparciu o pojawiające się trendy. W przypadku pojawienia się sytuacji problemowych lub stwierdzenia zagrożenia dla realizacji celów LSR, współpracę podejmą Biuro LGD, Zarząd oraz Komisja Rewizyjna. Opracowane zostaną propozycje zmian i działań naprawczych, w tym zmian w formie działania i rodzaju wykorzystywanych narzędzi komunikacyjnych.

Działania ewaluacyjne pozwolą na głębszą analizę efektywności i stopnia realizacji przyjętych w LSR założeń, m.in. uzyskanej wartości dodanej, trwałości i jakości rezultatów oraz ocenę jakości usług świadczonych przez LGD.

Proces ewaluacji będzie odbywał się w formie serii ewaluacji wewnętrznych oraz ewaluacji zewnętrznych prowadzonych cyklicznie przez cały okres wdrażania LSR:

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

Ewaluacja wewnętrzna:

Sformatowano: Kolor czcionki: Zielony

- ✓ corocznie – warsztat refleksyjny, bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz z mian w otoczeniu LSR.

Ewaluacja zewnętrzna:

- ✓ Pierwsze badanie typu on-going dotyczące realizacji wskaźników i poprawności założeń przyjętych w LSR. Realizacja badań: III-IV kwartał 2018 za okres od dnia rozpoczęcia realizacji LSR do 30.06.2018;
- ✓ Drugie badanie typu on-going dotyczące realizacji wskaźników i poprawności założeń przyjętych w LSR. Realizacja badań: III-IV kwartał 2021 za okres od dnia rozpoczęcia realizacji LSR do 30.06.2021;
- ✓ Trzecie badanie typu on-going, związane z oceną mieszkańców obszaru na temat funkcjonowania i działań komunikacyjnych LGD oraz zadowolenia z przeprowadzanych zmian. Realizacja badań I-II kwartał 2019 za okres od dnia rozpoczęcia realizacji LSR do 31.12.2018.
- ✓ dwóch badań podsumowujących typu ex-post po zakończeniu wszystkich działań zaplanowanych w LSR – dotyczących poziomu realizacji założeń oraz opinii mieszkańców na temat funkcjonowania LGD. Realizacja badań: w ciągu pierwszego kwartału po oficjalnym zakończeniu procesu wdrażania LSR za okres: od dnia rozpoczęcia do dnia zakończenia realizacji LSR.

Prowadzone badania ewaluacyjne będą miały na celu pogłębienie pomiarów w ramach monitoringu o dodatkowe informacje pozwalające na kompleksowe zwiększanie efektywności wdrażania LSR na obszarze. Dane zebrane w ramach badań zostaną zestawione w formie raportów ewaluacyjnych stworzonych przez odpowiednio przygotowany i doświadczony podmiot zewnętrzny. Ocena z zewnątrz i doświadczenie w ewaluacji LSR pozwoli również na opracowanie rekomendacji dla LGD. Ocenie podlegać będzie skuteczność LGD:

- ✓ w osiąganiu założonych celów zgodnie z harmonogramem realizacji wskaźników założonym w LSR,
- ✓ w realizacji tych założeń zgodnie z wymogami dokumentów zewnętrznych, w szczególności umowy o warunkach i sposobie realizacji LSR,
- ✓ w zaangażowaniu społeczności lokalnej w realizację założeń LSR, stanowiącej dowód na przyjęcie prawidłowych obszarów interwencji, wyznaczenie celów zgodnych z potrzebami oraz prowadzenie odpowiednio intensywnych działań komunikacyjnych,
- ✓ w uzyskiwaniu trwałych efektów na obszarze LSR, jako dowód na wybór odpowiednich projektów i przyjęcie prawidłowych kryteriów w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Powyższe kryteria ewaluacyjne (trafność, terminowość, skuteczność, trwałość) będą uzupełniane również o ewaluację własną, w oparciu o kryteria dotyczące funkcjonowania LGD. ~~(szczegóły w zestawieniu poniżej).~~

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

W oparciu o raport ewaluacyjny, organy LGD będą odnosić się do przedstawionych danych i rekomendacji, opracowując w zależności od zaistniałej sytuacji propozycje:

- ✓ zmian w ramach działań komunikacyjnych (zmiany w Planie komunikacji),

- ✓ zmian w ramach samej LSR (m.in. podział środków, plan działania, kryteria wyboru),
- ✓ działań naprawczych (m.in. w zakresie komunikacji, dodatkowych działań informacyjno-promocyjnych),
- ✓ podjęcia się realizacji projektu własnego. Będzie to rozwiązanie wykorzystywane w przypadku, gdy pozwoli ono skutecznie podnieść jakość dotychczasowych działań i doprowadzić do realizacji założonego wskaźnika.

Główne wnioski i propozycje będą prezentowane Walnemu Zebraniu Członków.

Zakres badania	Podmiot odpowiedzialny	Sposób realizacji	Czas i okres pomiaru	Zakres analizy i oceny
Monitoring				
- harmonogram naborów wniosków, - działania informacyjne i edukacyjne określone w Planie komunikacji, - budżet LSR - wskaźniki realizacji LSR.	- biuro, - Zarząd.	Źródła i zakres danych: - informacje będące w posiadaniu LGD, - informacje przekazane przez Samorząd Województwa i/lub Agencję Płatniczą, - dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców - informacje uzyskane w trakcie wizji lokalnych	W sposób ciągły. Biuro będzie przygotowywać sprawozdania monitoringowe co kwartał (niezwłocznie po uzyskaniu kompletnych danych za zakończony kwartał). Ponadto w terminie do 31 stycznia każdego roku LGD przedkładać będzie Samorządowi Województwa sprawozdanie z realizacji strategii za rok poprzedni. Dodatkowo przed każdym posiedzeniem Rady, dotyczącym wyboru operacji, biuro opracuje zestawienie dotyczące niewykorzystanych kwot finansowych oraz prognozowanego i/lub osiągniętego poziomu realizacji wskaźników w ramach danego przedsięwzięcia i celu strategii.	- stopień zainteresowania potencjalnych beneficjentów poszczególnymi naborami wniosków, - stopień wykorzystania budżetu LSR - stopień osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów.
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji				
Skuteczność pracowników biura w realizacji zadań	Zarząd LGD (ewaluacja własna)	- ankiety dotyczące satysfakcji z udzielonego doradztwa - opinia Zarządu	W sposób ciągły: od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania	- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie - kreatywne podejście do powierzonych zadań
Efektywność działań organu decyzyjnego	Zarząd LGD (ewaluacja własna)	- opinia Zarządu	W sposób ciągły: od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania	- uczestnictwo w posiedzeniach - realizacja LSR zgodnie z harmonogramem
Zadowolenie ze szkoleń przeprowadzanych przez LGD	pracownicy biura (ewaluacja własna)	Źródło i zakres danych - ankiety wypełniane przez uczestników szkoleń	Na bieżąco zgodnie z harmonogramem szkoleń	- merytoryka szkolenia, stopień przydatności uzyskanych informacji
Zadowolenie z wydarzeń organizowanych przez LGD	pracownicy biura (ewaluacja własna)	Źródło i zakres danych: wywiad z uczestnikami wydarzenia podczas jego trwania	Na bieżąco wynikający z harmonogramu zaplanowanych wydarzeń	- trafność terminu, lokalizacji, formuły, przygotowania wydarzenia od strony logistycznej, promocji

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

- kryteria ewaluacyjne (trafność i terminowość), - harmonogram naborów wniosków, - działania informacyjne i edukacyjne określone w Planie komunikacji, - budżet LSR, - wskaźniki realizacji LSR.	- podmiot zewnętrzny,	Źródła i zakres danych: - informacje będące w posiadaniu LGD, - informacje przekazane przez Samorząd Województwa i/lub Agencję Płatniczą, - dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców,	Ewaluacja on-going (w drugim półroczu 2018 i 2021 r.) oraz ewaluacja ex-post (po zakończeniu wdrażania strategii). Okres pomiaru wyniesie odpowiednio: - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2018 r. (dla ewaluacji w 2018 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2021 r. (dla ewaluacji w 2021 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania (dla ewaluacji ex-post.).	- stopień zainteresowania wnioskodawców poszczególnymi naborami wniosków oraz działaniami informacyjno-promocyjnymi LGD, - poziom jakości udzielanego przez biuro doradztwa - weryfikacja czy LGD realizuje swoje zobowiązania w terminach określonych w obowiązujących aktach prawnych
Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji				
- kryteria ewaluacyjne (skuteczność i trwałość), - harmonogram naborów wniosków, - działania informacyjne i edukacyjne określone w Planie komunikacji, - budżet LSR, - wskaźniki realizacji LSR.	- podmiot zewnętrzny,	Źródła i zakres danych: - informacje będące w posiadaniu LGD, - informacje przekazane przez Samorząd Województwa i/lub Agencję Płatniczą, - dane pochodzące z ankiet monitorujących, opracowanych przez LGD, a składanych przez beneficjentów pomocy w ramach strategii i grantobiorców, - ankiety dotyczące satysfakcji z udzielonego doradztw - dla ewaluacji ex - post	Ewaluacja on-going (w drugim półroczu 2018 i 2021 r.) oraz ewaluacja ex-post (po zakończeniu wdrażania strategii). Okres pomiaru wyniesie odpowiednio: - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2018 r. (dla ewaluacji w 2018 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do 30.06.2021 r. (dla ewaluacji w 2021 r.), - od momentu rozpoczęcia wdrażania strategii do dnia zakończenia jej wdrażania (dla ewaluacji ex-post.).	- stopień wykorzystania budżetu LSR, - stopień osiągnięcia założonych w strategii wskaźników realizacji celów, - stopień spójności tempa osiąganych rezultatów (wskaźników rzeczowych i finansowych) z założeniami LGD, - weryfikacja na ile trwałe są efekty uzyskane w ramach poszczególnych projektów, finansowanych ze środków strategii.

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Sformatowano: Kolor czcionki: Ciemnoczerwony

Załącznik nr 3 do LSR - Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu

CEL OGÓLNY	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel ogólny 1. Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru LSR do 2022 r.														
Cel szczegółowy 1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2022 r.													PROW/ RPO	
Przedsięwzięcie 1.1.1	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	10 sztuk	20	600 000,00	40 sztuk	100	1 920 000,00	0 sztuk	100	0,00	50	2 520 000,00	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 1.1.2	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1 sztuka	25	200 000,00	3 sztuki	100	780 000,00	0 sztuk	100	0,00	4	980 000,00		
Razem cel szczegółowy 1.1				800 000,00			2 700 000,00			0,00		3 500 000,00		
Razem cel ogólny 1				**800 000,00**			**2 700 000,00**			**0,00**		**3 500 000,00**		
Cel ogólny 2 Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.														
Cel szczegółowy 2.1 Rozbudowa i poprawa standardu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 r.														
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	4 sztuki	22	300 000,00	13 sztuk	94	1 600 000,00	1 sztuka	100	100 000,00	18	2 000 000,00	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.1.2	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	20 sztuk	20	140 000,00	80 sztuk	100	560 000,00	0 sztuk	100	0,00	100	700 000,00		
Razem cel szczegółowy 2.1				440 000,00			2 160 000,00			100 000,00		2 700 000,00		
Razem cel ogólny 2				**440 000,00**			**2 160 000,00**			**100 000,00**		**2 700 000,00**		
Cel ogólny 3. Aktywizacja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.														
Cel szczegółowy 3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2022 r.														

Przedsięwzięcie 3.1.1	Liczba wspartych operacji dotyczących wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych i artystycznych	75 sztuk	50	250 000,00	75 sztuk	100	250 000,00	0 sztuk	100	0,00	150	500 000,00	PROW	Realizacja LSR
	Liczba przeprowadzonych szkoleń	10 sztuk	50		10 sztuk	100		0 sztuk	100		20			
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	10 sztuk	50		10 sztuk	100		0 sztuk	100		20			
Przedsięwzięcie 3.1.2	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	50 osobodni	50	660 000,00	40 osobodni	90	660 000,00	10 osobodni	100	330 000,00	100	1 650 000,00	PROW	Koszty bieżące i aktywizacja
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	200 osobodni	50		160 osobodni	90		40 osobodni	100		400			
	Liczba osób/podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	250 osób	50		250 osób	100		0 osób	100		500			
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	28 sztuk	50		28 sztuk	100		0 sztuk	100		56			
	Liczba wydanych, opracowanych publikacji i materiałów informacyjno-promocyjnych	21 sztuk	30		42 sztuki	90		7 sztuk	100		70			
	Liczba wydarzeń promocyjnych, na których promowano działalność LGD i obszar LSR	5 sztuk	20		15 sztuk	80		5 sztuk	100		25			

	Liczba stron internetowych LGD	1 sztuka	100		1 sztuka	100		1 sztuka	100		1			
Razem cel szczegółowy 3.1				910 000,00			910 000,00			330 000,00		2 150 000,00		
Cel szczegółowy 3.2 Promocja zasobów lokalnych obszaru LSR do 2022 roku														
Przedsięwzięcie 3.2.1	Liczba wspartych operacji dotyczących działań informacyjno-promocyjnych	0 sztuk	0	0,00	40 sztuk	100	300 000,00	0 sztuk	100	0,00	40	300 000,00	PROW	Realizacja LSR
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	0 sztuk	0		10 sztuk	100		0 sztuk	100		10			
Przedsięwzięcie 3.2.2	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 sztuka	50	60 000,00	1 sztuka	100	80 000,00	0 sztuk	100	0,00	2	140 000,00	PROW	Projekty współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	0 sztuk	0		1 sztuka	100		0 sztuk	100		1			
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy, finansowanych w ramach LSR	2 sztuki	50		2 sztuki	50		0 sztuk	100		4			
Razem cel szczegółowy 3.2				60 000,00			380 000,00			0,00		440 000,00		
Razem cel ogólny 3				**970 000,00**			**1 290 000,00**			**330 000,00**		**2 590 000,00**		
Razem LSR				**2 210 000,00**			**6 150 000,00**			**430 000,00**		**8 790 000,00**		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												3 500 000,00	**50**	

Załącznik nr 4 do LSR - Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia tj. realizację operacji w ramach LSR, wdrażanie projektów współpracy, koszty bieżące i aktywizację, a w przypadku LSR współfinansowanych z EFRROW dodatkowo „Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020"

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	7 000 000,00	0	0	0		7 000 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	140 000,00			0		140 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 650 000,00	0	0	0	0	1 650 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)		0	0	0	0	
Razem	8 790 000,00	0	0	0	0	8 790 000,00

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	**3 181 500,00**	**1 818 500,00**		**5 000 000,00**
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	**1 272 600,00**		**727 400,00**	**2 000 000,00**
Razem	**4 454 100,00**	**1 818 500,00**	**727 400,00**	**7 000 000,00**

Załącznik nr 5 do LSR – Plan komunikacji

Aby komunikacja LGD z grupami docelowymi przebiegała w sposób ustrukturyzowany i skuteczny, LGD opracowała szczegółowy plan komunikacji ze społecznością lokalną na czas realizacji LSR. Podstawą tworzenia tego planu były doświadczenia zdobyte podczas poprzedniego okresu programowania, analiza efektywności i efektów wcześniej realizowanych działań komunikacyjnych, a także badań ankietowych. Podsumowano efekty dotychczasowych form komunikacji oraz zebrano informacje od mieszkańców na temat najczęściej śledzonych środków przekazu. W ramach pracy Grupy Roboczej szczególną uwagę poświęcono dopasowaniu odpowiedniego komunikatu do adresatów, gdyż tę kwestię w poprzednim okresie uznano za najbardziej problematyczną. W efekcie przeprowadzonych prac w planie komunikacji dostosowano narzędzia do poszczególnych grup docelowych, jak również wyznaczono cele i ustalono wskaźniki, jakie Grupa chce osiągnąć w zakresie komunikacji z mieszkańcami. Wybrane zostały odpowiednio dopasowane narzędzia i działania oraz sposoby monitorowania i reakcji na sytuacje kryzysowe w zakresie komunikacji. LGD jest przekonane, że zaplanowane działania skutecznie przyczynią się do sprawniejszej realizacji LSR na lata 2014 – 2020.

Cele

Podstawowym wyzwaniem w ramach LSR jest zaangażowanie jak największej liczby wnioskodawców i realizacja projektów najwyższej jakości. W tym celu niezbędny jest wyraźnie przygotowany plan komunikacji, w ramach którego również jasno określono konkretne cele. Poniższa tabela przedstawia cztery główne cele w zakresie działań komunikacyjnych w realizacji LSR na lata 2014-2020. Realizacja wszystkich czterech celów pozwoli na skuteczną interwencję w zakresie najważniejszych wyzwań komunikacyjnych. Do realizacji ustalonych celów prowadzić będzie podejmowanie określonych działań i wykorzystywane odpowiednich narzędzi komunikacji. Działania wyznaczono na podstawie analizy charakterystyki i potrzeb zdefiniowanych wśród kluczowych grup docelowych, zaś narzędzia zostały dobrane w sposób umożliwiający komunikację dwustronną.

Nadrzędnym założonym celem jest zwiększenie liczby oraz poprawa jakości projektów zgłaszanych do LGD w stosunku do liczby i jakości osiągniętych w ramach poprzedniego okresu programowania. Nastąpi to poprzez

zwiększenie działań promocyjnych z zakresu zasięgu informacji na temat ogłaszanych konkursów, zasad, kryteriów i oceny projektów składanych w ramach środków LGD. Dodatkowo, działania informacyjno-promocyjne zostaną uzupełnione o promocję dobrych praktyk, promocji samej LGD i jej działań statutowych oraz stałego informowania społeczności lokalnej na temat postępów prac.

CELE
1. Promowanie działań konkursowych prowadzonych przez LGD, ze szczególnym uwzględnieniem zasad przyznawania środków, kryteriów oceny projektów oraz celów strategii.
2. Informowanie o dobrych praktykach, zaprezentowanie zrealizowanych projektów objętych dofinansowaniem ze środków LGD.
3. Promocja stowarzyszenia oraz prowadzonych przez LGD działań statutowych.
4. Informowanie o postępach w realizacji LSR.

Adresaci (grupy docelowe).

Aby komunikacja w odpowiedniej formie docierała do grup, które LGD wskazało jako swoich odbiorców, wyszczególniono 10 grup docelowych komunikacji wraz z opisem dedykowanych im środków przekazu.

GRUPA DEFAWORYZOWANA: OSOBY MŁODE – osoby do 35. roku życia
informowane poprzez: internet, w tym zwłaszcza media społecznościowe (jako główne medium wykorzystywane przez osoby młode), informacja do młodzieżowych rad miasta lub gminy i samorządów uczniowskich
GRUPA DEFAWORYZOWANA: KOBIETY
dostosowana komunikacja poprzez informacje przekazywane do organizacji skupiających kobiety na obszarze, informacje w szkołach i przedszkolach
GRUPA DEFAWORYZOWANA: OSOBY STARSZE – osoby po 50 roku życia
informowanie w formie plakatów i ulotek o dużej czcionce, informacje umieszczane w sieci oraz umożliwienie dostosowania przeglądania strony www do potrzeb osób niedowidzących
GRUPA DEFAWORYZOWANA: NIEPEŁNOSPRAWNI – osoby ze stwierdzoną niepełnosprawnością
informacje umieszczane w sieci (dzięki temu nie ma konieczności dojazdu na spotkania) oraz dostosowanie przeglądania strony www do potrzeb osób niedowidzących, miejsca spotkań informacyjnych dobierane pod kątem dostosowania dla osób niepełnoprawnych
SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA – wszyscy mieszkańcy obszaru LGD
informowana poprzez: środki o szerokim zasięgu (media lokalne, prasa, radio telewizja), ogłoszenia w miejscach spotkań społeczności lokalnej, poprzez sołtysów
TRZECI SEKTOR SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO – organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej, stowarzyszenia, fundacje, związki stowarzyszeń, CIS
informacje przekazywane do rad pożytku publicznego, informowanie poprzez centra wsparcia organizacji pozarządowych, instytucje sieciujące podmioty ekonomii społecznej, przekazywanie informacji pracownikom urzędów gmin/miast zajmujących się organizacjami pozarządowymi
LOKALNI LIDERZY – sołtysi, członkowie rad sołeckich, grupy nieformalne, zrzeszenia, lokalni aktywiści
okresowe spotkania z sołtysami i członkami rad sołeckich, przekazywanie informacji pracownikom urzędów gmin/miast zajmujących się organizacjami pozarządowymi i obsługującymi fundusz sołecki
SEKTOR PUBLICZNY – przedstawiciele sektora publicznego, w tym JST (pracownicy sektora publicznego, gmin, powiatów)
komunikacja poprzez okresowe informacje na sesjach rady gminy lub miasta
SEKTOR GOSPODARCZY – w rozumieniu ustawy o swobodzie prowadzenia działalności gospodarczej, organizacje zrzeszające przedsiębiorców
dedykowane przedsiębiorcom spotkania, wysyłka informacji za pośrednictwem poczty elektronicznej

CZŁONKOWIE STOWARZYSZENIA – wszyscy będący na liście członków LGD
informowani poprzez cykliczne zebrania członków stowarzyszenia i aktywnie działającą listę mailingową

Komunikacja z grupami defaworyzowanymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym:

LGD zdefiniowała grupy defaworyzowane jako: osoby młode (do 35. roku życia), osoby, które ukończyły 50. rok życia, kobiety oraz osoby niepełnosprawne, zamieszkujące obszar obejmujący LSR. Komunikacja dla wskazanych grup będzie dostosowana do ich potrzeb i oczekiwań, a środki przekazu dopasowane do ich preferencji. Osoby młode otrzymywać będą komunikaty poprzez sferę online i media społecznościowe, czyli m.in. portal Facebook, w ramach którego w poprzednim okresie programowania udało się wypracować aktywne grono odbiorców. Informacja dla osób starszych zostanie zaś specjalnie przygotowana, by pokonać wszystkie techniczne bariery. Plakaty i ulotki kolportowane przez LGD będą pisane czcionką dostosowaną do specyficznych potrzeb seniora, czyli o wielkości łatwej do przeczytania. Podobnie strona internetowa zostanie przygotowana z myślą o potrzebach osób niedowidzących, a dzięki jej bieżącej aktualizacji zarówno seniorzy, jak i osoby niepełnosprawne będą miały swobodny dostęp do informacji bez konieczności wychodzenia z domu. Materiały informacyjne znajdą swoje miejsce w przestrzeniach, gdzie seniorzy oraz kobiety przebywają najczęściej, miejsca spotkań kół, stowarzyszeń, dostępne będą w dyspozycji sołtysów, na tablicach ogłoszeniowych gmin oraz parafii, szkół, przedszkoli i punktów przedszkolnych.

Dwustronność komunikacji.

Aby zapewnić jak największą ilość informacji zwrotnych od adresatów swoich działań komunikacyjnych LGD zwróci szczególną uwagę by zastosować możliwie jak największą ilość narzędzi zapewniających dwustronność komunikacji. Będą to między innymi:

- ✓ optymalizacja www w kierunku umożliwienia odbiorcom wysyłanie wiadomości, umieszczania komentarzy, dzięki którym biuro LGD będzie na bieżąco korespondowało z zainteresowanymi,
- ✓ komunikowanie za pomocą mediów społecznościowych, dzięki mechanizmom komentarzy i wiadomości,
- ✓ organizacja spotkań, szkoleń i sesji doradczych z mieszkańcami, podczas których pracownicy i członkowie LGD będą mogli rozmawiać z odbiorcami oraz podsumowanie wszystkich spotkań ankietą satysfakcji.

Wnioski, opinie, postulaty, komentarze pochodzące od społeczności lokalnej dotyczące działalności LGD i wdrażania LSR w wyniku podjętych działań komunikacyjnych zostaną zachowane w formie:

- ✓ notatek z uwag przekazanych przy użyciu strony internetowej LGD i profilów w mediach społecznościowych,
- ✓ notatek pracowników biura z przeprowadzonych spotkań, szkoleń, dyżurów doradczych, etc.,
- ✓ raportów z analizy ankiet dotyczących satysfakcji uczestników spotkań, szkoleń, doradztwa, etc.

Dane zebrane w wyniku dwustronnej komunikacji będą przekazywane przez dyrektora biura w formie raportu członkom Zarządu oraz przewodniczącemu Komisji Rewizyjnej nie rzadziej niż raz na kwartał. W przypadku zaistnienia problemów w realizacji planu komunikacji, które mogą zagrozić realizacji LSR powołany zostanie specjalny zespół roboczy do rozwiązania zaistniałych problemów. Kwartalne raporty będą też brane pod uwagę w ramach ewaluacji działań LGD (kryterium trafności).

TYP DZIAŁAŃ	OPIS DZIAŁAŃ	INNOWACYJ-NOŚĆ DZIAŁAŃ	GRUPA DOCELOWA/ ADRESACI	ŚRODKI PRZEKAZU	OPIS EFEKTÓW DZIAŁAŃ w latach 2016-2022
MATERIAŁY DRUKOWANE	Przygotowanie i rozmieszczenie plakatów oraz ulotek informacyjnych nt. działalności LGD, realizowanych projektów, naborów itp.	Kampania zagwarantuje szeroki zasięg w miejscach, które są często odwiedzane przez mieszkańców (wszystkie grupy docelowe).	potencjalni wnioskodawcy, społeczność lokalna, wszystkie grupy defaworyzowane	- informacje eksponowane w gablotach instytucji publicznych (Urzędy, GOK)	Emisja materiału, który osiągnie zasięg min. 10.000 osób / rok

TYP DZIAŁAŃ	OPIS DZIAŁAŃ	INNOWACYJ-NOŚĆ DZIAŁAŃ	GRUPA DOCELOWA/ ADRESACI	ŚRODKI PRZEKAZU	OPIS EFEKTÓW DZIAŁAŃ w latach 2016-2022
ONLINE	Bieżąca aktualizacja treści na stronie www, opracowanie i regularna wysyłka newslettera, stworzenie wersji strony www dostosowanej do potrzeb osób niedowidzących.	Wykorzystanie zapewni przystępny dostęp do informacji osobom młodym funkcjonującym w przestrzeni internetowej (social media) oraz umożliwi dotarcie do informacji wszystkim nie mogącym opuścić miejsca zamieszkania, m.in. grupom seniorów i niepełnosprawnych	potencjalni wnioskodawcy, społeczność lokalna, młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne	- strona internetowa LGD, - strony internetowe urzędów, lokalnych stowarzyszeń, przedsiębiorców, - portale społecznościowe - newsletter	Strona osiągnie zasięg 5.000 unikalnych użytkowników rocznie.
BIULETYN LGD	Stworzenie publikacji podsumowującej zrealizowane projekty z funduszy LGD.	Przygotowanie publikacji podsumowującej zwiększy zaufanie wobec grupy, wypromuje działalność biura.	potencjalni wnioskodawcy, społeczność lokalna, wszystkie grupy defaworyzowane,	- kolportaż w instytucjach publicznych, poprzez stowarzyszenia, fundacje, grupy nieformalne	Emisja materiału, który osiągnie zasięg min. 5.000 osób.
SPOTKANIA INFROMACYJNE	Organizacja spotkań informacyjnych zarówno w biurze, jak i w terenie.	Spotkania pozwalają na przeprowadzenie najskuteczniejszej komunikacji dwukierunkowej, pozwolą na nawiązanie relacji i wesprą budowanie zaufania.	potencjalni wnioskodawcy, społeczność lokalna, wszystkie grupy defaworyzowane,	- informacje dostępne w gminach, miejscach spotkań, w biurze LGD, na stronie www	Spotkania zgromadzą min. 240 osób / rok uczestniczących w spotkaniach LGD (rozliczanie według list obecności).
SZKOLENIA ZEWNĘTRZNE	Organizacja szkoleń dla beneficjentów funduszy z LGD.	Szkolenia pozwalają na przeprowadzenie najskuteczniejszej komunikacji dwukierunkowej, ich przeprowadzenie bezpośrednio wpłynie na jakość i ilość składanych projektów.	potencjalni wnioskodawcy,	- informacje dostępne w gminach, miejscach spotkań, w biurze LGD, na stronie www	Przeszkolonych zostanie min. 160 osób / rok (rozliczane według list obecności).
SZKOLENIA WEWNĘTRZNIE	Organizacja szkoleń z procedury oceny wniosków .	Szkolenia zagwarantują równy poziom wiedzy na temat oceny wniosków wszystkim członkom Rady, ułatwią weryfikację wniosków.	członkowie Rady i pracownicy biura	- mailing z zaproszeniem na szkolenie,	Przeszkoleni zostaną co najmniej 1 raz wszyscy członkowie Rady LGD i pracownicy biura.

Cele, działania i narzędzia komunikacyjne:

DZIAŁANIA I NARZĘDZIA KOMUNIKACYJNE	**CELE**			
	I.	**II.**	**III.**	**IV.**
DZIAŁANIE: EMISJA MATERIAŁÓW DRUKOWANYCH				

DZIAŁANIA I NARZĘDZIA KOMUNIKACYJNE	CELE			
	I.	II.	III.	IV.
Plakaty informacyjne z informacją o każdym kolejnym naborze z uwzględnieniem wszelkich informacji na temat sposobów i harmonogramu składania wniosków i rozmieszczenie tych plakatów na tablicach informacyjnych, przy urzędach, parafiach, szkołach oraz na budynkach infrastruktury społecznej i kulturalnej,	x			
Ulotka promocyjna stowarzyszenia i jego działalności LGD, z założeniami rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, która trafi do Urzędów Gmin, będzie rozdawana poprzez organizacje pozarządowe oraz inne miejsca spotkań lokalnej społeczności.			x	
Plakat o LGD i jego celach statutowych, które umieszczone zostaną na tablicach informacyjnych gmin, parafii, lokalnych urzędów, jak również i ośrodkach, w których gromadzi się społeczność lokalna.			x	
Tablice roll-up, banery promocyjne eksponowane na szkoleniach, spotkaniach, doradztwie oraz innych lokalnych wydarzeniach na obszarze LGD.			x	
Materiały promocyjne rozdawane na każdym spotkaniu organizowanym przez LGD oraz wszelkiego rodzaju innych wydarzeniach na obszarze LGD. (np. dożynki, szkolenia, imprezy gminne, wydarzenia lokalnych stowarzyszeń i fundacji, cykliczne imprezy okazjonalne).		x		
Publikacja podsumowująca działalność i dostarczenie jej do wszystkich adresatów działań komunikacyjnych oraz jako materiał promocyjny obszaru.		x		
DZIAŁANIE: KOMUNIKOWANIE W INTERNECIE (komunikacja dwukierunkowa)				
Umieszczenie informacji o każdym kolejnym naborze z uwzględnieniem wszelkich informacji na temat sposobów i harmonogramu składania wniosków na stronie LGD, w mediach społecznościowych będących w dyspozycji LGD, informowanie zainteresowanych za pomocą maili oraz bazy mailingowej newslettera,	x			
Uzupełnianie strony www stowarzyszenia o wydarzenia istotne z punktu widzenia planu komunikacyjnego.		x	x	
Utworzenie profilu na portalu Facebook, jako źródła informacji o stowarzyszeniu, realizowanych projektach, konkursach. To narzędzie komunikacji jest skierowane głównie do grupy defaworyzowanej (do 35 roku życia), biorąc pod uwagę fakt, że te narzędzia są im bliskie i użytkowane na co dzień.		x	x	
Wprowadzenie zakładki na www stowarzyszenia, w której znajdzie się katalog projektów zrealizowanych przy dofinansowaniu z LGD.		x		
Mailowe informowanie członków stowarzyszenia o najistotniejszych kwestiach związanych z realizacją LSR.				x
DZIAŁANIE: INFORMOWANIE POPRZEZ MEDIA LOKALNE				
Zamieszczenie przynajmniej jednej informacji dotyczącej każdego kolejnego rozpoczętego naboru w lokalnych mediach o zasięgu pokrywającym się z obszarem działania LGD (prasa, radio, TV), z uwzględnieniem wszelkich informacji na temat sposobów i terminu składania wniosków.	x			
Prowadzenie działań PR, czyli każdorazowe informowanie mediów lokalnych o postępach w realizacji LSR cele uzyskania nieodpłatnych materiałów informacyjnych.	x			x
Stowarzyszenie w miarę możliwości będzie umieszczało w mediach lokalnych informację na temat swojej działalności wraz z kontaktem i godzinami dyżurów. To działanie pozwoli na dotarcie do dużej grupy odbiorców.			x	
DZIAŁANIE: ORGANIZACJA SPOTKAŃ INFORMACYJNYCH (komunikacja dwukierunkowa)				

DZIAŁANIA I NARZĘDZIA KOMUNIKACYJNE	CELE			
	I.	II.	III.	IV.
Zorganizowanie każdorazowo przed każdym ogłoszeniem nowego naboru, spotkania informacyjnego, jednego na cały obszar LGD (na zakończenie spotkania przeprowadzana będzie ankieta mierząca stopień satysfakcji uczestników spotkania).	x			
Szkolenia z zasad pisania projektów, ich realizacji oraz rozliczania, które prowadzone będą przez pracowników LGD dla wszystkich zainteresowanych każdorazowo przez każdym naborem.	x			
Spotkania w biurze LGD – w godzinach dostosowanych również do wszystkich grup docelowych, by szansę na kontakt miały osoby pracujące, zwłaszcza przedsiębiorcy, ale również i młodzież, grupy defaworyzowane.	x			
Spotkania konsultacyjne w gminach – przynajmniej raz na pół roku pracownik biura przy współpracy z gminami członkowskimi odbędzie dyżur, podczas którego będzie przyjmować zainteresowanych i odpowiadać będzie na wszelkie pytania z zakresu działania LGD, spotkanie zostanie ogłoszone za pomocą wszelkich dostępnych dla LGD narzędzi komunikacji (www, newsletter, poprzez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe), dzięki temu rozwiązaniu eliminujemy bariery dystansu dotarcia do informacji, ułatwimy dostęp do informacji grupom defaworyzowanym (nie będą musiały ponosić kosztów transportu do biura LGD) oraz grupom docelowym – młodzieży, która będzie mogła wybrać się na takie spotkanie. W miarę możliwości LGD, jako miejsce spotkań wybierze miejsce dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.	x			
Udział pracowników stowarzyszenia w wydarzeniach z życia społeczności organizowane na obszarze.			x	
Organizacja regularnych spotkań dla członków stowarzyszenia celem omówienia postępu w realizacji LSR.				x
Zaproszenie mieszkańców obszaru LGD na spotkania, podczas których realizacja strategii na lata 2014-2020 zostanie zaprezentowana, zaprezentowane będą zrealizowane wskaźniki, wybrane projekty zrealizowane w ramach LSR (każdorazowo na zakończenie spotkania przeprowadzana będzie ankieta mierząca stopień satysfakcji uczestników spotkania).		x		
Osobne spotkanie podsumowujące zorganizowane zostanie dla grup defaworyzowanych, ze szczególnym uwzględnieniem prezentacji projektów skierowanych do nich (każdorazowo na zakończenie spotkania przeprowadzana będzie ankieta mierząca stopień satysfakcji uczestników spotkania).		x		
DZIAŁANIE: DOSTĘPNOŚĆ NA SPOTKANIA INDYWIDUALNE (komunikacja dwukierunkowa)				
Prowadzenie ciągłego doradztwa dla wszystkich chętnych w biurze LGD, w godzinach dostosowanych również do wszystkich grup docelowych, by szansę na kontakt miały osoby pracujące, zwłaszcza przedsiębiorcy, ale również i młodzież, grupy defaworyzowane i zagrożone wykluczeniem społecznym.	x		x	

Efekty i wskaźniki:

Plan komunikacji wcielony w życie ma na celu realizację założonych celów, które zaś mierzone będą poprzez realizację założonych wskaźników. Za wskaźniki realizacji założono:

Wskaźniki produktu:

- ✓ liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD – 100 osobodni,
- ✓ liczba osobodni szkoleń dla organów LGD -400 osobodni,
- ✓ liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa - 500 podmiotów,
- ✓ liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 56 spotkań

Wskaźniki rezultatu:

- ✓ liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD - 250 osób,
- ✓ liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych - 100 osób,
- ✓ liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD - 900 osób.

Monitorowanie i analiza efektywności planu komunikacji:

W ramach realizacji planu komunikacji zaplanowana działania z zakresu kontroli realizacji i efektywności. Działalność LGD zostanie upubliczniana co najmniej na stronie internetowej stowarzyszenia. Grupa będzie przez cały okres programowania poprzez swoje działania chciała utrzymywać mobilizację społeczną. Zachęcając do obecności na spotkaniach, do udziału w szkoleniach, zapraszać na spotkania indywidualne w biurze. Monitorowanie efektywności planu komunikacji przeprowadzane będzie na bieżąco przez pracowników biura LGD na podstawie posiadanych informacji (m.in. liczba wejść na stronę www, zasięg mediów lokalnych, listy obecności na spotkaniach, ankiety). W sytuacji, gdy wskaźniki realizacji planu komunikacji (określone dla danego roku realizacji LSR) nie zostaną osiągnięte grupa zarządzi spotkanie zespołu roboczego, na którym uzgodnione zostaną poprawki i plan naprawczy w celu zwiększenia efektywności działań komunikacyjnych.

Przykładowe działania naprawcze, które mogą zostać wdrożone na podstawie rekomendacji zespołu roboczego:

- ✓ zmiana narzędzi i środków przekazu (wykorzystanie nowych technologii, nowych możliwości i rozwiązań),
- ✓ zmiana budżetu w kierunku zwiększenia nakładu środków na komunikację.

W razie konieczności poprawy efektywności planu komunikacji, sugestie zespołu roboczego zostaną przedstawione członkom Zarządu, Komisji Rewizyjnej i pracownikom biura LGD, którzy będą mogli wnieść swoje uwagi i komentarze. Następnie projekt skorygowanego planu zostanie poddany konsultacjom w gronie członków LGD. Za zatwierdzenie zmienionego dokumentu będzie odpowiadał Zarząd LGD.

Tło komunikacji.

Tłem komunikacji prowadzonej przez LGD jest zróżnicowanie grup docelowych emitowanych informacji. Partnerzy z sektora gospodarczego, pracownicy gmin będących członkami stowarzyszenia, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz cała lokalna społeczność to odmienne i mocno zróżnicowane grupy. Dzięki widocznym efektom działania stowarzyszenia w poprzednich latach zainteresowanie działaniem LGD i zapotrzebowanie na informację dynamicznie wzrasta, grupa zatem musi temu sprostać.

Harmonogram:

Wszystkie działania realizowane w ramach planu komunikacji będą odbywały się w zgodzie z założonym harmonogramem.

		HARMONOGRAM															
DZIAŁANIA	ŚRODKI PRZEKAZU	I poł. 2016	II poł. 2016	I poł. 2017	II poł. 2017	I poł. 2018	II poł. 2018	I poł. 2019	II poł. 2019	I poł. 2020	II poł. 2020	I poł. 2021	II poł. 2021	I poł. 2022	II poł. 2022	I poł. 2023	II poł. 2023
DRUKOWANE MATERIAŁY PROMOCYJNE	ulotki, foldery		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	plakaty		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	banery/roll-up promocyjne		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	drobne gadżety		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	publikacje													x	x	x	
DZIAŁANIA	ŚRODKI PRZEKAZU	I poł. 2016	II poł. 2016	I poł. 2017	II poł. 2017	I poł. 2018	II poł. 2018	I poł. 2019	II poł. 2019	I poł. 2020	II poł. 2020	I poł. 2021	II poł. 2021	I poł. 2022	II poł. 2022	I poł. 2023	II poł. 2023
INTERNET	aktualizowanie www	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	obsługa social media	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

	newsletter	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
DZIAŁANIA	ŚRODKI PRZEKAZU	I poł. 2016	II poł. 2016	I poł. 2017	II poł. 2017	I poł. 2018	II poł. 2018	I poł. 2019	II poł. 2019	I poł. 2020	II poł. 2020	I poł. 2021	II poł. 2021	I poł. 2022	II poł. 2022	I poł. 2023	II poł. 2023
MEDIA LOKALNE	artykuł w prasie lokalnej		x	x		x		x		x		x			x		
DZIAŁANIA	ŚRODKI PRZEKAZU	I poł. 2016	II poł. 2016	I poł. 2017	II poł. 2017	I poł. 2018	II poł. 2018	I poł. 2019	II poł. 2019	I poł. 2020	II poł. 2020	I poł. 2021	II poł. 2021	I poł. 2022	II poł. 2022	I poł. 2023	II poł. 2023
SPOTKANIA I SZKOLENIA	doradctwo w biurze LGD	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	ankietowanie uczestników	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	spotkania w terenie		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
	spotkania informacyjne		x	x		x											
	spotkania członków stowarzyszenia		x	x		x		x		x		x		x		x	
	udział w wydarzeniach społeczności lokalnej		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
	szkolenia z pisania projektów		x	x		x		x		x		x					
	szkolenia z realizacji projektów				x		x		x		x		x				
	szkolenia z oceny projektów dla Rady		x		x		x										
	inne szkolenia niezbędne do prawidłowej realizacji LSR		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			

Orientacyjny budżet planu komunikacji:

Celem zapewnienia stałości i ciągłości działań komunikacyjnych wyszczególniono w budżecie środki na jego realizację.

lata	kwota	kumulatywnie
2016	75 000,00	75 000,00
2017	75 000,00	150 000,00
2018	70 000,00	220 000,00
2019	70 000,00	290 000,00
2020	60 000,00	350 000,00
2021	40 000,00	390 000,00
2022	30 000,00	420 000,00
	SUMA	420 000,00